

ROMAN LELJAK PROTI BAVČARJU IN JANŠI: »IMAM DOKAZE«
SLOVENSKI PLEBISCIT JE OPIJ ZA LJUDSTVO
TGP POHORJE V TEMNI LUČI: ŠPRICER V MARIBORU
VELVET UNDERGROUND — LEGENDA JE RAZGALJENA
DUH HAMLETOVEGA OČETA NI KONJ?

YU ISSN (9296) — LETNIK XXXI, ŠT. 3 — DECEMBER 1990 — CENA 12 DIN

KATEDRA

KATEDRA

IZTOK SAKSIDA: NOVIM OBLASTNIKOM

Je res in zmeraj znova res, da je oblast lahko dobiti in še lažje izgubiti. Teško pa je vladati. Odkar je vladanje postalo premisleka vredna umetnost, je zgodovina zabeležila celo vrsto oblastnih topoumij, ki so vsa izvirala iz tega, da so oblastniki svoje ljudstvo obravnavali kar vsevprek. A treba je misliti na to, da so te gale zasluge za državo večje, onega pa manjše in da zato rej prvega velja povzdigniti nad drugega in mu odmeriti nagrado. Tako kot **Tiberiju Graku Starejšemu**, ki so mu bogovi naklonili dvanajst otrok, samo zdravo potomstvo! Drugega, če je državi povrh še škodoval, pa je treba kaznovati ali mu pa vsaj ne bomo pustili, da bi se dokopal do kakšnih državnih časti.

Tako kot bi se moralo zgoditi s **Ferrom**, bratom **Herodovim**, ki pa je bil potuhneja in prilijzljiva rit in še Herodov brat povrh!

Vzemimo tedaj, da slovensko ljudstvo le še ni povsem sprijeno, četudi za tisti del, ki se navzlic vsemu ni in ni znal odpovedati svojim pokvarjenim, največkrat levičarskim idejam, prav gotovo brez pridržkov velja, da nezadržno drvi v pogubo. A naj kar, na te zmenete se ne bomo ozirali, sploh je pa vprašanje, če se lahko upravičeno štejejo za državljane te države — ko bi bili za novi režim, bi proti slo-

venski državi ne bili, spregledali bi svoje zmote in že bi jih minila tudi njihova pokvarjenost. Ker pa jih še vedno prežema duh internacionalizma in se na slovensko zaplankačnost ozirajo s prezirom, naj bodo tudi brez vsakršnih pravic pri odločanju o usodi obstoja te države...

Kako pa boš, novi oblastnik, ravnal z ljudstvom, ki ti je v usodnem trenutku dalo svoj glas in zdajle ne bi smelo imeti občutka, da ravnáš z njim kot tele z novimi vrati?

Dobra polovica volivcev je bila zate in če naj te s časom ne zapuste, boš z njimi ravnal nežno in ustvarjalno — magari na škodo tiste slabe polovice, ki je bila proti tebi, ali pa ji boš škodoval celo namenoma in zavestno: naj čuti tvojo krepko, oblastno rokó! Nežno in ustvarjalno pa ravnáš s svojim državotvornim ljudstvom tako, da mu daš jasne in kratke, vsem razumljive postavave.

Prva reč je, postavim, da svoje ljudstvo pospešuješ po številu. Naj z leti gmota tvojih volivcev narašča in se širi — če je le videti, kot da svojemu ljudstvu nekaj prepoveduješ, v resnici pa bosta imela oba, ljudstvo in ti, od tega dolgo-ročno dobit. Kdo je bil namreč srečnejši, ko se je poslavljaj od sveta, **Grakh Starejši**, ki mu je **Kornelija** da-

la dvanajst sinov in hčera, ali **Ferros**, **Herodov** brat, ki je celo življenje nečistoval in razvratoval, na koncu pa ga ni bilo potomca, ki bi za njim potočil solzo?

Zato boš svojim volilcem strogo prepovedal, najprej najodurnejše sredstvo, ki se ga poslužujejo mazači, da bi zmanjšali število tvojih pristašev, ljudstva tvojega, namreč splav. Da bi ljudstvo čim bolj učinkovito prepračil v kvarnost takšnega ravnanja z njegovimi plodovi, mu boš poslal za vrat cerkev, npravstveno policijo in zdravnike. Obenem boš družine svojih volilcev pospeševal tako, da jim bodo nova in nova rojstva samo še v veselje in nikoli v žalost — na vse načine jih boš nagrajeval in spodbujal njihovo nezadržno rast.

Sčasoma in ne preveč glasno boš začel omejevati tudi sredstva in načine, ki ženam tvojih volilcev preprečujejo, da bi se še naprej širile. Nekaj naj k temu prinese pravilna vzgoja deklic do poroke, nekaj pomanjkanje preprečevalnih sredstev na trgu. A to pomanjkanje naj bo čim bolj neopazno, do njega bi moralo priti v trenutku, ko bi se vsi lahko delali kot da se ni nič pripetilo. Vsi, razen tvojih zahrbtnih nasprotnikov, ki pa jim boš, nasprotno, dovolil vse, in njihovo plodnost po

svojih močeh še zmanjševal ali pospeševal njihovo neplodnost. Kajti s tem se ne bo zmanjševala le njihova, že itak slabotna, številčna moč. To je samo neposredna, resda pozitivna, a vendarle varljiva korist, ki jo imaš lahko od tega, da svoji opoziciji dovoliš vse.

Veliko bolj daljnosežna pa bo posredna prednost, ki jo imaš od tega, da se tvoja opozicija valja v grehu in razvratu in vsevprek ugonablja plodove svojega nečistovanja — na moč zgleda mislim, ko to pravim; tvoji volilci bodo na zgledu tvojih nasprotnikov lahko videli vso razdiralno moč, ki jo prinašajo promiskuiteta, nespoštovanje zakona, zatiranje plodov pred in po oploditvi in še nenaravna spolnost, ki gre s takšnimi pojavi vstric.

Ne bo preteklo dosti let, ko bodo tvoji nasprotniki zaradi grešnega življenja, zaradi tega skratka, kar jim boš demokratično dovolil vse, povsem izumrli, na njihova mesta pa bodo stopili državotvorni dediči tvojih volilcev. Ker si boš s pravilno vzgojo srca in telese zagotovil tudi njihovo neomajno privrženost, bo tvoja država močna in še se bo krepila in ne bo se ti treba vse sramovati, ko boš v zboru narodov zahteval zase in za tvoje tolikanj zaželeno suverenost.

V časopisih smo videli slike, na kateri so poslanci v slovenski skupščini z dvigovanjem lističev izglasovali plebiscit. Prepustili so se afektu in prevzeli metodo glasovanja, ki je bila pred manj kot letom dni še predmet obsodb.

Morda se še kdo spomni podobnih dogodkov, ki so se v nekoliko drugačnem okviru dogajali pred nekaj leti. Takrat smo po vsej Jugoslaviji govorili o dokumentih dolgo-ročnega programa ekonomske stabilizacije. Prirejali smo razprave, ustanjavljali komisije in objavljali separate. Predvsem pa so bili tudi takrat ob besedo vsi, ki so imeli pomisleke ali zahtevali temeljite pripravljene dokumente.

V Mariboru je organizacija večjega števila razprav o dokumentih »Kraigherjeve komisije« prevzela Univezitetna konferenca Zveze komunistov. Takratni sekretar je izvedbo naprtil Marksističnemu centru.

Zadeva je morala biti izpeljana. Opozorila, da je mrežni plan za izvedbo razprav zelo labilen, so bila kratko in malo zavrjena. Na vprašanje, kdo bo poravnal stroške, je bil odgovor preprost, da se pri tako pomembni zadevi o tem ne govori, ker ni spodobno.

Obstajale pa so tudi poti, ki so omogočile discipliniranje tistih, ki se niso zavedali zgodovinskih trenutka in se niso pustili odpraviti z bontonom: uprizoriti je bilo mogo-

če procese proti krivovercem in jih izobčiti iz družbe najbolj avantgardnih.

Še bolj preprosto kot z organizatorji je bilo pri povabljenih razpravljalcih. Ekonomist dr. Jože Mencinger, ki je takrat delal na ekonomskem inštitutu Pravne fakultete v Ljubljani, je bil pripravljen pripotovati v Maribor. Prosil je zgolj za uskladitev urnikov. No, potem pa uskladitev ni bila izvedljiva. In v Mariboru so se pripeljali predstavniki najbolj avantgardnega dela družbe (takrat še ni bilo samoumevno ločevanje med državo in civilno družbo). Na takratnem VEKS-u je bila velika predavalnica nabito polna. In zgolj nesramneži so si drznili pred njo prodajati Časopis za kritiko znanosti z neprimernimi prispevki.

Ker takratni sekretar ni bil profesionalni politik, temveč profesionalc z bazo v pravem tovarniškem okolju, moram opis zaokrožiti še po tej plati. Vključil se je v računalniško opismenjevanje. Zaradi značilnega zamenjevanja in izrazov poceni in ceneno v teh krajih je sklenil, da ne bo kupil dragih terminalov, temveč kar Iskrine prenosne televizorje, ki so nekajkrat cenejši. Pozabil je zgolj na to, da razlika v resoluciji slike, v njeni mirnosti ali trepetanju povzroči zelo hitro hude, tudi neodpravljlive zdravstvene okvare.

Potem je prišla letos spomladi velika sprememba z volitvami. Mnogi so se iz komunistov spremenili v člane različnih strank. Nekdanji sekretar univerzitetne konference je postal zgolj prenovitelj. Pozabil je — če verjamemo v njegovo lastno prenovo — na svoje nekdanje razumevanje oblastne pozicije in ob ohranjenju zunanji elegantnosti opravil notranjo prelevitev.

Ravnanje se mu je izvrstno obrestovalo. Napravil je politično kariero, v kateri je trenutno pristal na mestu profesionalnega podpredsednika občine Maribor. Domišljam si, da se še spomni, kako je pred leti onemogočil Jožetu Mencingerju obisk v Mariboru, ko se sreča z njim med pogovori, na katerih republiška in občinska oblast iščeta rešitve za Maribor.

Končal bom kot pri napovedih v show businessu, ko napovedovalec najprej z namigi ali z zgodbo »pove«, za koga gre, in potem s sklepnim poudarkom izreče: **Boris Sovič**.

IGOR KRAMBERGER

POJASNILO

Naša nova sodelavka **Ménica Uilinger**, avtorica sestavka **Nar slabše jedi za ta sestradane ljudi**, objavljena na 2. strani prejšnje številke Katedre, in **Uroš Mencinger**, novinar Večera in 7D, **nista v nikakršni povezavi**; slednjemu se opravičujemo zaradi napacnih interpretacij s strani bralcev in neprijetnosti v zvezi s tem.

Uredništvo Katedre

ANTIPROPAGANDA (2.) NEKAJ PRIMEROV

Kaj storiti, če pravkar kupljen aparat ne deluje tako kot bi moral? Jasno, odnese ga v trgovino in zahteva zamenjavo. To gre praviloma brez večjih problemov. Problem pa nastane, če je tudi zamenjana stvar zanič in tako v nedogled. To ni več toliko stvar trgovca, kot proizvajalca. Proizvajalce takih naprav pa je treba javno očrniti in bojkotirati!

Vzemimo za primer gospodinske aparate. Po izkušnjah mojih številnih znancev in sorodnikov se med jugoslovanskimi najmanj spleča kupovati izdelke *Ei Niš*. Iz svoje neposredne, takorekoč družinske okolice, navajam dva primera:

1.) V omaro je vgrajena radio-ura omenjenega proizvajalca, ki že od začetka ne deluje. Garancije zanjo posebej seveda ni, saj je sestavni del omare, proizvajalec omare pa seveda ne razpolaga s serviso radioaparatorov (sploh pa je omara sama po sebi čisto OK). Uro torej odmontiraš in odneseš na servis na svoje stroške, tam pa ti povejo, da je nima smisla popravljati, ker je itak tako zanič, da se bi v kratkem spet pokvarila. Seveda pa se v takem primeru velja zamisliti nad proizvajalcem omare, ki, 1., ne zagotavlja servisa za celoten izdelek in, 2., vgrajuje vanj sestavne dele nesolidnih proizvajalcev. Primerjava morda ni povsem umestna, ampak to je nekako tako, kot če ti pri televizorju

crkne katodna cev, pa ti je proizvajalec noče zamenjati, češ da ni njegov izdelek (kot je znano, izdelujejo te cevi le v nekaj tovarnah na svetu za vse mogoče proizvajalce televizorjev). Mimogrede, proizvajalec omenjene omare je Šipad.

2.) Sorodnica se je odločila za nakup barvnega televizorja Ei, ker je bil takrat edini bele barve in se je sklada z novim pohištvom. TV pa ni deloval, kot bi bilo treba, zato so ga v trgovini čez cca 1 teden zamenjali — zamenjani izvod ni bil več bel, ampak rjav, deloval pa ni nič bolje od prvega.

Trgovci ga zdaj niso več zamenjali, ampak so stranko napotili na pooblaščen servis.

Tam so TV popravili tako, da ni bil nič boljši kot prej, po reklamaciji (in ustreznem čakalnju) pa so ga ponovno zamenjali za novega. Po nekaj tednih so se tudi na tem pojavile napake kot pri prejšnjih, torej hajd spet na servis itn. Ko po nekaj popravilih stvar še vedno ni delovala kot se spodobi, so začeli razlagati o slabem antenskem signalu, pa o nenekomerni napetosti ipd. (seveda je morala sorodnica vsakič odpeljati TV na servis).

Po izteku garancijskega roka so TV z večjim ali manjšim uspehom usposabljali vsi mogoči zasebni serviserji, vedno pa so se čez nekaj časa pojavile enake motnje. Končno je

aparat lastnici presedel: dala ga je popraviti, prodala po smešno nizki ceni (kupec je najbrž kljub temu preklinja) in kupila izdelek drugega proizvajalca — menda ni treba poudarjati, da ta deluje brezhibno kljub »nihajoči napetosti« in »slabemu antenskemu signalu«.

Če so napake na izdelkih nekaj oprijemljivega, velja to v precej manjši meri za storitve, vsaj nekatere, npr. turistične, gostinske ipd. Če te v gostinskem lokalu pustijo čakati na naročilo več kot 5 minut (in to celo v primeru nepopisne gneče, če lokal ni polno zaseden, pa je dopustni čas bistveno krajši), ga velja zapustiti, raztrobiti svojo izkušnjo čim večjemu številu znancev in se lokalu v bodoče izogibati. Enako velja za čakanje na plačilo: če se te natakatar ne usmili takorekoč takoj, ko mu naznaniš, da bi rad plačal, odidi brez plačila!

Problem je v takem primeru ta, da ponavadi steče za tabo ali celo grozi s policijo, a tisti, ki se mora v takem slučaju opravičiti, ni gost, ki je »pozabil« plačati, ampak gostinec.

Vse pravkar omenjeno velja seveda tudi za trgovine. Če se vrnemo h gostinstvu, so pogoste napake npr. pijacha, ki ni natočena do mere ali ni pravilno temperirana, pa hrana, ki ni pripravljena, kot bi bilo treba (gost npr. naroči »po angleško zapečen goveji zre-

zek«, dobi pa skoz in skoz prepečenega, tople jedi niso dovolj tople ipd.); tako stvar je treba odločno zavrniti in zahtevati naročeno, če ima gostinec kaj proti, pa oditi (seveda brez plačila). Gostinskih lokalov, kjer pobirajo »vstopnino« za WC, se velja prav tako izogibati, kajti stranišče za goste spada h kompletni ponudbi in je torej uporabna všteta v ceno hrane in pijače — reševanje socialnih problemov ljudi, ki ta stranišča oskrbujejo, pa seveda ni stvar gostov. Enako velja za lokale z neprijazno postrežbo, pomanjkljivo higieno (tudi in predvsem sanitariji), neudobno opremo ipd. *TGP Pohorje* je npr. v centru Maribora v monopolnem položaju in si lahko privoščil razmeroma visoke cene, ki pa jim kvaliteta ponudbe praviloma ne sledi. To je sicer razumljivo, saj mora podjetje z visokimi cenami vzdrževati administracijo, infrastrukturo, organizacijo poslovanja in še kaj; »neposredni proizvajalci« pa imajo vseeno mizerne plače in delovne pogoje, tako da je pravzaprav čudo, če sploh kaj naredijo. Da se poskušajo nekateri delavci nekako »znajti«,

je seveda logično, in kot morebitnemu gostu mi je prav vseeno, če počno to na račun podjetja, ne pa tudi, če na moj račun. No, bojda se bo to v kratkem spremenilo: TGP namreč oddaja manj donosne lokale v najem — žal pa so pogoji precej v skladu z monopolnim položajem podjetja (o morebitnih razlikah med najemnimi pogoji za bivše vodilne delavce in tistimi za navadne smrtnike tukaj ne bi govorili, saj nas zanima kvaliteta ponudbe, ne pa način njenega doseganja). Počakajmo do sklenitve najemnih pogojev — hic et nunc pa zahajajmo kam drugam!

Prihodnjič bo govora o obljubah in njih izpolnjevanju s strani ponudnikov, pa še o čem (ponudba za odzive bralcev seveda še vedno velja).

Če bo vse po sreči, pa bomo skupaj z radiem MARŠ začeli pripravljati stalno kontaktno oddajo na antipropagandno temo. Ako bog da in žabe ne dežujejo, bo na sporedu enkrat ali dvakrat mesečno, najbrž ob nedeljah zvečer. Do takrat!

JACKS

Informativna in založniška dejavnost je organizirana v Centru za informiranje in založništvo (CIZ). Študenti, ki jih zanima to področje interesnih dejavnosti, se lahko vključijo v delo pri študentskem časopisu KATEDRA. V ustanavljanju pa je samostojni Mariborski radio študent (MARŠ). Občasno izhajajo v okviru CIZ tudi študentska glasila. CIZ daje možnost kvalitetnega dela študentom — radioamaterjem, in sicer v klubu radioamaterjev "Študent", kjer je na voljo vsa potrebna oprema (Tyrševa 23, Študentski dom I.).

BARVNE - LASERSKE - COLOR - FOTOKOPIJE
FOTOKOPIJE VELIKIH FORMATOV ... A1 ... A2 ...

BIROSTORITVE
tiskarna
založba
trgovina
kopirnica
pisarniško
reklamne
storitve

62001 MARIBOR
GLAVNA TRG 6, PR ET
TELEFON (042) 26-300
TELEFAX (042) 26-074

Tako o Maršu Katalog 90/91 Univerze v Mariboru, ki ga je prinesel v naše uredništvo univerzin kurir 4. decembra letos. Kratko pojasnilo, ki deluje za informativni sistem Univerze ubijajoče: radio Marš je začel z rednim oddajanjem 8. februarja 1990.

NORMALNOST, KI IRITIRA

Politično javnost, navajeno na mrke politike in tuborne opozicijske liderje, je vznemiril človek z lasmi, povezanimi v čop in z uhančkom v ušesu, ki v družbi resnih akademskih avtoritet razlaga demokracijo. Kdo je vendar Zoran Đinđić? To vprašanje je doživelo svoj vrh po njegovi letošnji polemiki v Borbi z glavnim Miloševićevim ideologom, profesorjem Mihajlom Markovićem. Razumljivo je, da je zaradi ostre, argumentirane intelektualne kritike profesor Marković izdihnil svojo intelektualno dušo, ki jo je povsem nesmiselno daroval neki bebasti politiki. Nekaj podobnega se je pred nedavnim zgodilo tudi Dragošu Kolajiću, znanem beograjskem dandiju in slikarju, sicer pa neofašističnemu novinarju Duge. Kdo je torej Zoran Đinđić, ta strah in trepet režimskih intelektualcev in nacionalističnih revolucionarjev? Le malo jih ve, da imamo opravka s prekaljenim alternativcem z goro diplom in doktoratov na evropskih univerzah. V »razgretim« štabu Demokratske stranke (eden njenih ustanoviteljev je tudi Zoran Đinđić) nam je nekako uspelo, da smo z mladim, predvsem pa izobraženim politikom, za bralce Katedre napravili intervju predvsem zaradi tega, da bi se tudi slovenska javnost seznanila z drugačnim pogledom na zdajšnje hude probleme v Srbiji in Jugoslaviji.

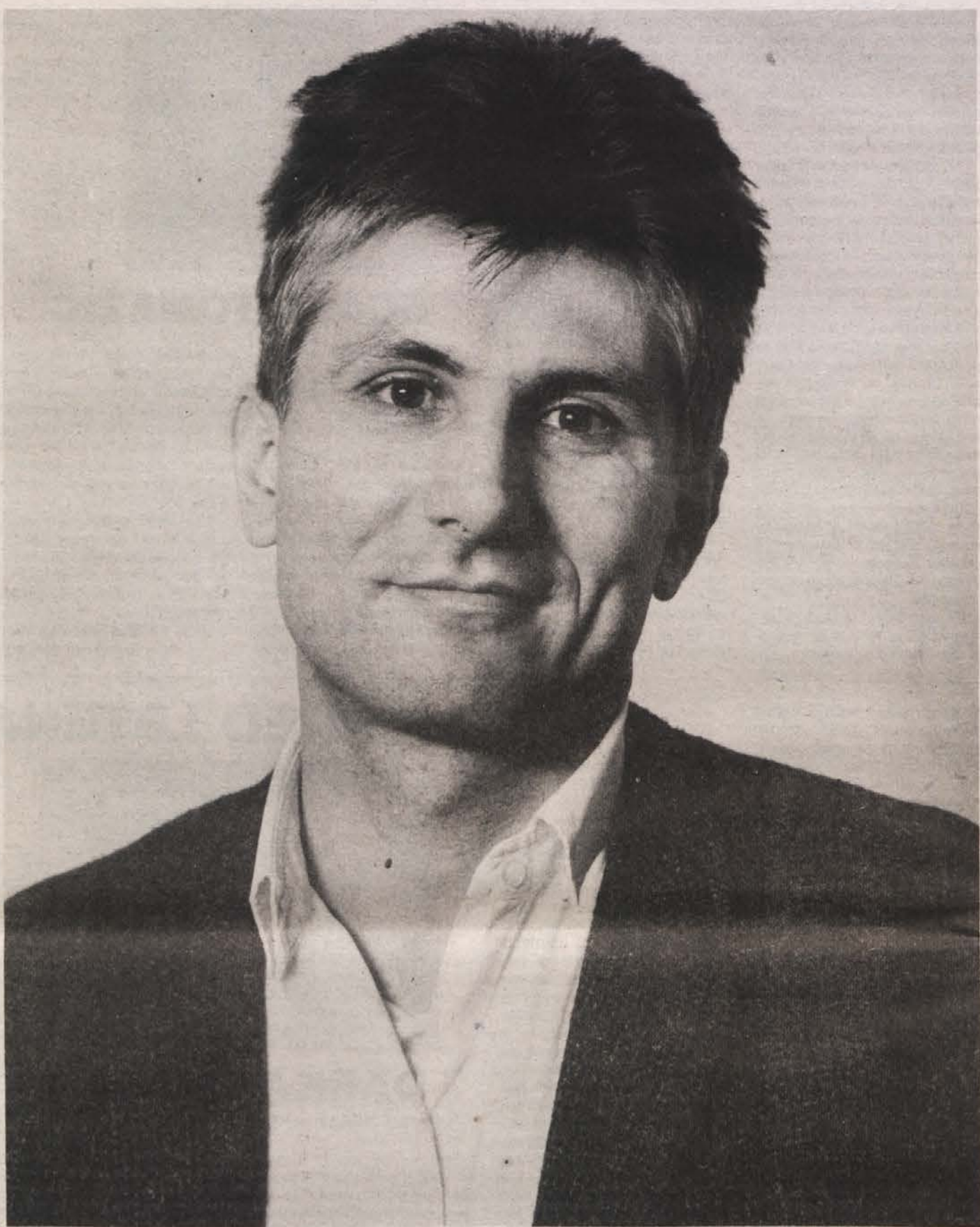
»Rojen sem leta 1952, v Beogradu sem končal Filozofsko fakulteto,« pripoveduje Đinđić. »Leta 1974 so mi v Ljubljani sodili in me obsodili na leto dni zapora zaradi poskusa ustanavljanja avtonomne organizacije študentov filozofskih fakultet v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani. Na tem projektu je bilo angažiranih šest prijateljev: dva iz Ljubljane, dva iz Zagreba, dva pa sva bila iz Beograda. Leta 1977 sem odšel v Nemčijo, kjer sem delal na fakultetah v Konstanci, Bonnu in Frankfurtu. Dve leti kasneje sem v Frankfurtu tudi doktoriral in do pričetka letošnjega leta tam tudi praktično živel. Leta 1985 sem dobil delo tudi v Beogradu na Centru za filozofijo in družbeno teorijo, tretjino profesorskega delovnega mesta pa imam tudi na novosadski Univerzi na katedri za Sodobno filozofijo. Sicer sem eden od ustanoviteljev Demokratske stranke, ki je nastala lanskega novembra, ko sem se praktično vrnil v Jugoslavijo. Sedaj čakam. Čakamo na to, kako se bodo razvijali dogodki in od tega razvoja je odvisno tudi to, ali bom ostal, ali pa znova iskal neko novo deželo, v kateri imajo ljudje več razumevanja za politične razlike.«

KATEDRA Če povzamem: predavate na več fakultetah, redno pišete za Borbo, De-

asketizem, v katerem je potrebno zelo veliko energije za realizacijo tistih projektov, ki lahko izkazujejo tudi nekakšen učinek. V avtomobilih obstajajo sistemi, ki prižigajo rdečo luč pri sedem, osem tisoč obratih; in ko je moj kazalec na takem rdečem polju, najbolje funkcioniram. To pomeni, da iščem situacije, v katerih se to lahko zgodi.«

KATEDRA Kako bi vi ocenili sedanjí trenutek političnega pluralizma v Srbiji?

»Po mojem mnenju se situacija v Srbiji bistveno razlikuje tako od slovenske, kot tudi hrvaške. To pomeni, da so napačne paralele, ki se pojavljajo predvsem v množičnih medijih. Povedano naravnost: Vuk Drašković ni Tudman in opozicija v Srbiji ni DEMOS! Razlika med Tudmanom in Draškovićem ne izhaja samo iz njunih osebnostnih razlik, ampak tudi iz konstelacije političnih sil v Srbiji. Slobodan Milošević in srbski komunisti niso komunisti tipa Ivica Račan, saj jih srbska politična javnost ne pripoznava kot politično stranko, ki je izdala srbski nacionalni interes. Ali kot politično skupino, ki je vezala Srbijo na Jugoslavijo. Oni imajo svojo publiko, ki je takšna, kot pač je, svojo demagogijo, ki jo spremljajo določeni sloji prebivalstva, predvsem pa dokaj neokrnjeno

ko težje kot v Sloveniji in Hrvaški.«

KATEDRA Po čem se vaša Demokratska stranka razlikuje od drugih srbskih opozicijskih strank? Kakšna je njena identiteta?

»Demokratska stranka je edina državljanska stranka v Srbiji. Morda je tudi ena od zelo redkih normalnih političnih strank v Jugoslaviji. Nastala je okoli političnega programa, ne pa kot negacija nekoga drugega političnega programa. Za razliko od največjega dela vseh novih strank v Jugoslaviji ni nastala zaradi cilja, da zruši režim, marveč da ta režim zamenja za neki drugi režim. Naša naloga je, da ustvarimo osnove za civilno družbo v Srbiji, ne pa da najprej zrušimo komunizem, potem pa bomo videli. Mi torej ne želimo samo spremembo oblasti. Mi želimo spremeniti sistem v Srbiji. Poglejte: tam, kjer je prišlo do spremembe oblasti, se je zelo malo spremenilo v življenju ljudi. Mediji so ostali pod kontrolo oblasti, pri čemer ni odveč spoznanje, da so na Hrvaškem sedaj še pod hujšim nadzorom. Velika podjetja so pod enako kontrolo države, kot so bila prej. Privatne pobude imajo prav tako malo možnosti za razvoj, kot so jih imele prej. To so točke v na-

šem programu, na katerih bomo vztrajali in v novem parlamentu sodelovali samo s tistimi političnimi strankami, ki bodo zagovarjale privatno iniciativo z vsemi posledicami na vseh področjih življenja. Sodelovali bomo tudi s tistimi strankami, ki bodo zagovarjale avtonomijo javnih medijev. Zahtevali bomo takojšen sprejem zakona o svobodi tiska, ki bo omogočal ustanavljanje privatnih televizijskih in radijskih postaj ter velikih dnevnih časopisov. Sestavni del našega pozitivnega programa je tudi avtonomija civilne družbe, njena neodvisnost od oblasti in politične moči ne glede na to, kdo ima trenutno to moč v svojih rokah. To so točke, po katerih se Demokratska stranka razlikuje ne samo od strank bivših komunistov, ampak tudi od HDZ in DEMOSA.«

KATEDRA Tako rekoč od samih začetkov spremljajo Demokratsko stranko številne nesimpatije, že zaradi tega, ker so jo takoj razglasili za stranko intelektualcev in na ta način umestili v nekakšen sterilni geto. Še več zamer si je nakopala z distanciranjem od Draškovićevih potez, zaradi česar so namigovali, da se priljuje oblasti. Kljub temu pa je na enem od opozicijskih mitingov policija s

pendreki pretepla prav njene liderje. Kaj je torej tisto, s čimer Demokratska stranka iritira tako levico kot desnico?

»Tako levico kot desnico iritira normalnost. Tako prvim kot drugim najbolj ustreza mrak. Najbolj zadovoljni so s spuščeni roletami in pogaseni lučmi. V takih prostorihi potem prikazujejo različne filme, tu nastopajo različni mediji. Tako je publika v teh zamračenih dvoranih nujno podvržena temu, da neki fantazmi pokloni svojo pozornost; nečemu, v kar na dnevnih svetlobi ne bi verjela niti sekundo, v mraku vsaj malo verjame.

V tej luči je Demokratska stranka seveda trivialna politična stranka, ki se zavzema za to, da dvignemo rolete in pri dnevnih svetlobi zberemo in odvržemo stvari, ki nas obdajajo. To zbiranje in odpisovanje seveda ni nobeno junaško dejanje. To je nekaj nadvse podobnega računovodstvu; gre za zaključevanje računa, ki nas vrača v surovo življenje, ki nas tako ali tako obkroža. S tega seveda ne morete delati velike politike. To je razlog, zaradi katerega Demokratska stranka vznemirja tudi novinarje. Ni njihov miljenček. V velikem številu opozicijskih naslovov je bilo v

zadnjih mesecih najmanj prostora namenjeno naši stranki, čeprav je po vseh anketah tretja stranka v Srbiji. Veliko več so pisali o ekstremistični stranki Svetega Save, o četnikih Vojislava Šešija in o nekakšnih Liberalcih iz Valjeva, ki sodijo Titu in ne vem komu še vse... Neprimerno manj so pisali o Demokratski stranki, ki je imela v 110 srbskih krajih svoje občinske odbore in ki je imela za 200 poslanskih mest svoje kandidate.

Seveda je normalno, da v razmerah, kjer vladajo ideologije, uradno ne spoštuje pravil igre tisti, ki pravi: »Prihaja zima, ne moremo brez obleke!« ampak le tisti, ki se dere: »Cesar je gol!« Z zgodbami o zimi namreč ne moremo zbrati 100 tisoč ljudi na trgu. S takimi zgodbami jih ne morete zbrati niti 10 tisoč. S takimi zgodbami lahko ustvarjate samo dolgoročno politiko, katere politični cilji se lahko realizirajo v časovnem razponu od enega do petih let, ne pa jutri ali pojutrišnjem. Priznavam, da smo se zavestno odločili za nepopolarno politiko, ker menimo, da je val, ki je pljusnil preko Vzhodne Evrope in namesto komunizma pustil za sabo nacionalizem, kratkotrajen. Za sabo pa pustil demoralizacijo in samopomilovanje. Seveda bo spet prišlo do mr-

mokracijo in druge časopise, ste predsednik izvršnega odbora svoje stranke. Kje črpite tolikšno energijo?

»Sem eden tistih, ki dopuščam, da ga nosijo dogodki. Zmeraj sem iskal konfliktno situacijo, ker sem prepričan, da vzpodbujajo kreativnost in pozitivno vplivajo na koncentriranje energije. Moji osebni senzibiliteti najbolj ustreza

moč v pomembnih gospodarskih institucijah in medijih. Vse to pa pomeni, da se srbska politična tekma ne bo odvijala med dvema blokoma, pri čemer bi prvi bil antinacionalistični in s tem že praktično poražen, drugi pa nacionalni in s tem zmagovit. Situacija je nekoliko bolj kompleksna, zaradi česar je napovedovanje volilnih izidov nekoli-

LEVICO IN DESNICO

mranja; prišlo bo tudi do soočanja s stvarnim življenjem. In če ne bomo imeli — kot narod, kot federalna enota ali kot država — institucij za reševanje problemov po takem grozečem mrmranju, bomo spet padli v resignacijo prav tako, kot so že padli Romuni in Bolgari. Tedaj se bo veliko število ljudi z obžalovanjem spominjalo komunističnih časov, ko je obstajala država, ki je sicer terorizirala, vendar tudi razvajala; ki je bila strogi tutor, a je kljub temu dajala

lamentu, bo sklic ustavodajne skupščine, ki naj pripravi normalno ustavo na normalen način. Predpostavljamo, da nas bodo pri tem podprle tudi druge opozicijske stranke, če ne zaradi drugega, pa vsaj zaradi tega, da si ne pokvarijo del svojega imidža. Mi nameravamo izpustiti nobene priložnosti za to, da jih opomnimo in spomnimo na vse tisto, kar so govorili, ko so bili v opoziciji.»

KATEDRA Ali se vam zdi dober predlog, da bi bil novi

Tako levico kot desnico ititira normalnost. Tako prvim kot drugim najbolj ustreza mrak. Najbolj zadovoljni so s spuščeni roletami in pogašenimi lučmi. V takih prostorih potem prikazujejo različne filme, tu nastopajo različni mediji. Tako je publika v teh zamračenih prostorih nujno podvržena temu, da neki fantazmi pokloni svojo pozornost; nečemu, v kar na dnevni svetlobi ne bi verjela niti sekundo, v mraku vsaj malo verjame.

stanovanja, službe in na vsakem koraku kratila svobodo volje in obnašanja. Naša največja tragedija bi torej bila, če bo čez pet let komunizem postal nekakšna nostalgicna ideja, ki bo inspirirala filme o tem, kako lepo nam je bilo v sedemdesetih letih, ko smo v Trstu lahko kupovali vse, po čemer je hrepenela naša uboga duša.

KATEDRA Kakšne možnosti ima Demokratska stranka v krajih in časih, kjer je nacionalizem alfa in omega vsega?

»Prepričan sem, da v Srbiji nimamo opravka s tistim nacionalizmom, ki smo ga lahko videli v drugih vzhodnoevropskih državah. To govorim na osnovi izkušenj, ki jih imam z našo stranko v notranjosti Srbije. V krajih, kjer uradno obstaja najhujši nacionalizem, imamo najmočnejše občinske odbore in tudi najboljše kandidate. Že prej sem omenjal dejstvo, da v Srbiji ni prišlo do polarizacije političnih strank, da Drašković ni Tudman in da Miloševići komunisti niso kompromitirani tako kot Račanovi, ker je njihova organizacija samo pseudokomunistična in nima nikakršne zveze s socializmom ali komunizmom.«

KATEDRA Ali ima glede na velike kompetence predsednika v novi ustavi, pa tudi glede na večinski volilni sistem kaj možnosti za razvoj tudi novi totalitarizem?

»Nevarnost pred novim totalitarizmom zmeraj obstaja. To nevarnost zmanjšuje obstoj Demokratske stranke, ki jo je zdaj mogoče utišati samo z represijo, ki je pa ne bo mogoče dolgo izvajati.«

KATEDRA Ali bo Demokratska stranka zahtevala revizijo pred nedavnim sprejetjem srbske ustave, po kateri ima Milošević tako rekoč neomejeno moč?

»Normalno. Prva stvar, ki jo bomo zahtevali v novem nar-

srbski parlament enodomen?

»Menim, da je za zdaj dobro, tako kot je, ker je vse skupaj en sam velik provizorij: Srbija je provizorij prav tako kot Jugoslavija. Zaradi tega se sedaj ne splača trošiti mnogo energije okoli trajnih institucionalnih rešitev. Za zdaj bi morali ustvariti legitimno narodno predstavništvo — provizorno, kakršno tudi je —, da bi skupaj z drugimi legitimnimi narodnimi predstavniki iz drugih republik ugotovilo, kaj bo z Jugoslavijo: ali bo, ali ne bo in kaj sploh bo namesto nje. Ko bo definitivno jasno, ali je Srbija samostojna država, na katerem teritoriju je samostojna, bomo videli, ali je nujno na tem teritoriju ustvariti iz Srbije federacijo, ali pa bo ostala unitarna država po današnjem vzoru. Menim, da bi sedaj s takšnimi razmišljanji samo spretno preusmerili pozornost vstran od najpomembnejših stvari: potem, ko bo tudi srbski narod dobil svoje legitime predstavnike, bo na vrsti mučno, dolgotrajno obdobje dogovarjanja s predstavniki drugih republik in šele tedaj bo postalo jasno, kakšna bo nova država in kakšne njene posamične enote. Če sploh bodo.«

KATEDRA Ali se Demokratska stranka zavzema za strogo kategorialno razločevanje federacije in konfederacije?

»Ne. Mi smo se poslovlili od teh pojmov. Mi se zavzemo za skupno državo, ki ji bo

zadoščalo že to, da se bo reklo, da je to skupna država. To, kako bo notranje urejena, je stvar dogovora, pri čemer imamo zelo jasne predstave o tem, kaj je minimum te skupne ureditve. Če bi naši hrvaški in slovenski sodržavljeni v tej, še zmeraj skupni državi vztrajali pri skupnosti držav, od katerih ima vsaka svojo vojsko, policijo, carine in meje, potem se s tako državno skupnostjo ne strinjamo. V tem primeru namreč ne vidimo nobenega razloga za to, da ne bi bili, denimo v neki skupnosti držav Grčije, ki nam je prav tako blizu kot Slovenija. Zakaj bi bili prav s Slovenijo? Želimo torej, da bi bil jasen tip enotnosti znotraj te države; intenziteta te enotnosti. Toda: način ureditve te enotnosti je stvar prihodnosti, ki je za nas povsem odprta. To pomeni, da se ne zavzemamo niti za federacijo, niti za konfederacijo, marveč želimo skupno državo, ki bo imela nekatere elemente skupnosti. Torej: skupno vojsko, skupne meje, skupne zakone o najpomembnejših stvareh. Brez vsega tega za njo nismo zainteresirani. Ker ni nobenih razlogov, da bi bili prav s tem, in ne z onimi! Zakaj bi, denimo Hrvati bili z nami, ne pa z Bavarci? Te stvari postajajo torej relativne in v tej relativnosti z vidika negativnih emocij, ki sedaj obstajajo med jugoslovanskimi narodi, ne vidim prihodnosti za takšno skupnost.«

KATEDRA Ali po vašem mnenju obstaja v Jugoslaviji možnost državljanske vojne?

»Po mojem mnenju državljanska vojna ni mogoča iz preprostega razloga, ker državljanska vojna predpostavlja vojno med oboroženimi državljani v brezvladni situaciji; torej situaciji brez monopola nad sredstvi oborožene sile. Takšno stanje ni nastopilo niti na Kosovu, kajti nikjer nisem opazil, da bi državljani prevzeli v svoje roke državne kompetence, radijske postaje, vojašnice, policijske postaje. Po tem scenariju je torej izredno majhna verjetnost, da bi se kjerkoli na ozemlju Jugoslavije lahko zgodilo kaj takega, kot se danes dogaja v azijskih predelih Sovjetske zveze.«

KATEDRA Državljanom Srbije so mediji perfidno sporočali, da bi prišlo do kaosa in državljanske vojne, če bi na volitvah zmagali »četniki«, medtem ko bi bila zmaga Slobodana Miloševića »garancija miru in stabilnosti«, čeprav ta »garancija« istočasno ravna podlo tako s svo-

jim kot tudi z drugimi narodi v Jugoslaviji

»Menim, da v Srbiji ni četnikov. Ti, ki bi lahko prišli kot provokatorji državljanske vojne, povsem gotovo ne bi bili četniki. To »četniško gibanje« so mediji zelo demonizirali, ker so ga potrebovali za kuliso, izza katere so ostro kritizirali hrvaške politične odnose. Po tem principu izgleda simetrija zgodbe približno takako: »Vidite, mi energično napadamo naše, zaradi tega pa imamo pravico, da enako napadamo vaše ustaše.« Prepričan sem, da je ta četniška nevarnost zavestno sprovočena in da jo je prečnil srbski režim zaradi potrebe po instrumentalizaciji. Potrebovali so jo kot izgovor za obračunavanje s svojimi komunističnimi in nekomunističnimi konkurenti preko meje. Kar zadeva nevarnost državljanske vojne: menim, da je edina nevarnost, da pride do vojaške diktature ali do vojaško-policijske diktature, ki seveda ne bi dolgo trajala. Iz državljanske vojne ne more nastati državljanska vojna, lahko pa pride do prelivanja krvi, če bo policija streljala na državljane, ki bodo proti vsemu temu demonstriali. Absurdno pa je, da bi del srbskih državljanov vojskoval z drugim delom; denimo antikomunisti s komunisti. To, kar zdaj počne srbski režim, je semantična napaka, ki je tudi sicer specifičnost komunistov: za ustrahovanje ljudi se uporabljajo velike besede, pri tem pa nihče ne razmišlja o barbarizaciji politične kulture, ki je rezultat tovrstne zlorabe besed. Po kontrarevoluciji in ne vem še čem vse je sedaj državljanska

Tedaj se bo veliko število ljudi z obžalovanjem spominjalo komunističnih časov, ko je obstajala država, ki je sicer terorizirala, vendar tudi razvajala; ki je bila kot oče strogi tutor, a je kljub temu dajala stanovanja, službe in na vsakem koraku kratila svobodo volje in obnašanja. Naša največja tragedija bi torej bila, če bo čez pet let komunizem postal nekakšna nostalgicna ideja, ki bo inspirirala filme o tem, kako lepo nam je bilo v sedemdesetih letih, ko smo v Trstu lahko kupovali vse tisto, po čemer je hrepenela naša uboga duša.

vojna prešla v jezikovno rabo kot neka povsem normalna kategorija. Čeprav je ta kategorija v vseh normalnih državah poslednje zlo. Ni je huje besed, kot je državljanska vojna; in če pregledate nemški, angleški ali francoski tisk zadnjih tridesetih let, boste videli, da je to eden najredkeje uporabljenih političnih terminov.

Državljanstva vojna pomeni za neko civilno družbo konec sveta. Pri nas pa je ta termin postal ena od spremljevalnih psovk, ki jo izkorišča sleherni polnovinar in polpolitik. Ta raba izraža skrajno politično neodgovornost, ki se v teh krajih prakticira že pol stoletja. Ne samo v politiki.

Za ustrahovanje ljudi se uporabljajo velike besede, pri tem pa nihče ne razmišlja o barbarizaciji politične kulture, ki je rezultat tovrstne zlorabe. Po kontrarevoluciji in ne vem čem vse je sedaj državljanska vojna prešla v jezikovno rabo kot neka povsem normalna kategorija. Čeprav je ta kategorija v vseh normalnih državah poslednje zlo. Državljanstva vojna pomeni za neko civilno družbo konec sveta. Pri nas pa je ta termin postal spremljevalna psovka, ki jo izkorišča sleherni polnovinar in polpolitik. Ta raba izraža skrajno politično neodgovornost, ki se v teh krajih prakticira že pol stoletja.

ampak tudi v politični terminologiji.»

KATEDRA Ali bo po vašem mnenju prepoved registracije in nesodelovanje na volitvah Rugeve Demokratske zveze Kosova vplivala na bodoče odnose med Srbi in Albanci; sploh na demokratično življenje v Srbiji?

»Stvar je komplicirana zaradi tega, ker bi za prihodnje življenje med Srbi in Albanci v Srbiji potrebovali parlamentarni sistem, v katerem bi probleme, ki obstajajo, lahko prevajali na politično sceno, jih tam artikulirali in reševali s političnimi sredstvi. Komplikacija nastane zaradi tega, ker bi morali v Srbiji istočasno reševati dva problema. Prvi je vzpostavljanje parlamentarne sistema, drugi pa reševanje kosovskega vprašanja v parlamentu. Kaže, da bo obe nalogi istočasno težko reševati. To pomeni, da bo moral najprej pasti komunistični režim, ki onemogoča parlamentarno reševanje problemov, šele potem pa se bo Srbija obrnila k svojemu največjemu

Vprašanje je, ali naj vstopijo vsi skupaj, ali pa najprej trije, štirje, ki bodo potem rešili tistega, ki ima manj moči. Mislim, da bi se ta naš srbski čoln prevrnil, če bi se vanj spravili vsi skupaj in da je zaradi tega bolje, da se vsi drugi najprej stabiliziramo kot politične stranke, ki imajo tolikšno politično odgovornost, da bodo potem reševale Kosovo in ga korak za korakom metodično spravljala na politično sceno; bolje, kot da poskušamo politično rešiti Kosovo in odpraviti komunizem. Za sedanjoo politično kulturo v Srbiji bi po mojem mnenju oboje bil prevelik zalogaj, ker nimamo dovolj političnih potencialov, niti civilizacijskih prvin, da bi to storili z enim korakom. Zaradi tega je naša stranka ta problem zamrznila. O njem javno več ne govorimo, čeprav se njegove teže še kako zavedamo.«

KATEDRA Bi želeli kaj sporočiti slovenskim bralcem Katedre?

»To, da je za razumevanje Jugoslavije potrebno še kaj več, kot zgolj razumevanje situacije v Sloveniji. Uporabil bom mehanično metaforo: voznja po normalni cesti v tretji ali četrti prestavi je vsakakor ugodna; podobna je slovenski situaciji. Toda, da bi se lahko povzpeli čez jugoslovanski hrib, moramo prestopiti v drugo. Normalno je, da ima kdo kaj proti voznji v drugi in da mu je bolj všeč lagodna voznja v četrti. Toda: s četrto ne morete peljati navzdol. Vkolikor to želite, morate malo zmanjšati hitrost in prestopiti v drugo. Morali bi razumeti tudi to, da se nekakšni lastni kriteriji ne morejo preprosti prenašati na druge in da je za razumevanje problemov drugih potrebna vsaj minimalna stopnja življenja v probleme drugih ljudi. Vtis imam, da Slovenci nimajo tega občutka posebej razvitega in da ljudje svoje lastne klišeje često projicirajo v druge, zaradi česar prihaja do nesporazumov. Seveda je ta opomba lahko obojestranska in normalno je, da mora tisti, ki je z drugo vozil v hrib, v ravnini prestopiti v četrto. Naš problem je v tem, ker nekateri ljudje, predvsem režimski ljudje, običajno želijo voziti v drugi po avtocesti — s tem pa iritirajo vse tiste, ki sedijo v avtomobilu. Torej tudi Slovenec.«

KATEDRA Še vprašanje glede vaše intimne skrivnosti: kam sta torej izginila čop in uhan?

»Ha, ha, ha. To je partijska disciplina. Ne gre za mojo odločitev. Tako je odločil strankarski vrh, ker preživljam manj časa v Beogradu, kot v drugih manjših srbskih mestih. Tako so ugotovili, da moj imidž, ki ni bil sporen v Beogradu, dela škodo stranki izven Beograda. Po 9. decembru se torej lahko pojavim z uhanom in čopom.«

S študentski servis p.o.,
maribor
skupna **1961** priložnost

MARIBOR, Gosposvetska 87, tel. (062) 28-491, 29-486
CELJE, Vodnikova 11, tel. (063) 25-540, 26-727
KRŠKO, Ul. 4. julija 39, tel. (0608) 31-977
M. SOBOTA, A. Návata 19, tel. (069) 25-005
T. VELENJE, Kerzaničeva 1, tel. (063) 855-185
TRAVNIČE, Na M., Koroska 6, tel. (0623) 862-072
BL. KONJICE, Partizanska 19, tel. (063) 751-888

KOLONE PRED VRATI SO BILE POVSEM NAKLJUČNE

Normalni ljudje se vedno znova, ko zagledajo kakšno impozantno občinsko stavbo, sprašujejo, kaj se v takšnem mravljišču dogaja, kaj stotine zaposlenih počnejo. Odgovor, ki so ga že silovito in jedrnatu ponudili v filmu »Brazil«, drži tudi v primeru naših, na primer mariborske občine. Vsi so zaposleni čez glavo, ne znajdejo se med gorami papirjev, edina zadeva, ki zares efikasno deluje, pa je v vsej stavbi bife. Naši reporterji na občini niso iskali odgovora na vprašanje, kako in v kakšni meri sistem deluje, osnovno vprašanje, s katerim so vstopili v žrelo mariborske birokracije, je bilo, kaj se tam notri sploh dogaja. Jedrnat odgovor, da kaj malo več kot nič, je blizu resnice.

Predpraznična sreda,
28. 11. 1990.

Mrzel poznojesenski dež je tega dne čistil umazanijo z mariborskih ulic. Raznobarvni dežniki so zadrževali drug ob drugega, mokri pešci smo preklinjali avtomobiliste, avtomobilisti so preklinjali semaforje, vsi skupaj pa smo složno preklinjali fekalno vreme.

V takšni neprijetni atmosferi sva se s kolegom odpravila na občino delat reportažo. Vsa premražena in premočena sva se znašla v stavbi mariborske občine v ul. Heroja Staneta 1. Na hodniku pri glavnem vratu sva se ustavila, da bi otrsela s sebe odvečno vlago in na najini desni strani naju je pozdravil večji list papirja, na katerem je pisalo: »**Oddelek za LO se je preselil na Rotovski trg 9.**«

Odpravila sva se do najine »veze« na občini, vodje protokola gospoda Lenarda. Ni nama mogel postreči s podatki, ki sva jih potrebovala, zato naju je odvedel k sekretarju za informiranje gospodu Pušenjaku. Gospod Smiljan Pušenjak nama je sicer bil pripravljen pomagati, toda prišla sva ravno v najmanj primernem trenutku, ko se mu je mudilo na sestanku o Trendu. Kljub temu si je vzela toliko časa, da nama je prisluhnil in naju napotil k osebam, pristojnim za dajanje informacij, ki so naju zanimala. Poiskati bi morala gospo Šebedrovo iz kadrovske službe in gospoda Ogrizka iz materialne službe.

Ker sva ob prihodu videla, da je pred vrati pisarne za potne liste kolona, kakor tudi pred pisarnami za izdajo začasnih registrskih tablic za avtomobile, sva šla vso stvar fotografirati in povprašat ljudi, kako dolgo čakajo.

14 dni in pol ure do
izhoda iz krize

Mladenka, ki je bila na začetku kolone, je povedala, da je čakala na potni list 14 dni in še skoraj pol ure v koloni in to samo zato, da bi lahko dvignila svoj novi potni list. Dodala je tudi, da je bila pred 14 dnevi še veliko hujša gneča in je čakala še dalj časa.

3 izmene za slovenski narod + prazniki

Najina nadaljnja pot naju je vodila na podstrešje (dile), kjer je materialna služba. V sobi 309 bi morala najti gospoda Franca Ogrizka. Njegova tajnica se je ravno zmotila pri preštevanju nekaterih listov, ko sva potrkala in vstopila v njeno pisarno. Prvi poizkus je bil seveda neuspešen, saj je bil gospod Ogrizek »zunaj« in naj bi se vrnil okoli 11. ure. Časa sva imela na pretek, zato sva se odločila, da najprej preštejeva na gosto posejana vrata na podstrešju mariborske občine, potem pa še vrata v pritličju, in il. nadstropju stavbe. Na podstrešju je vsa stvar potekala dokaj gladko. Pri štetju vrat pisarn v il. nadstropju pa se je zgodil »dogodek«.

Preden sem šel delat reportažo, so mi izkušeni novi-

narji svetovali, naj se dobro psihofizično pripravim in bom čimbolj vsiljiv; naj »vdiram« v pisarne in uradnike ter uradnice vprašam, kaj trenutno počnejo. In, pripravljen naj bom, da me bo kdo nagnal iz pisarne. Torej, v il. nadstropju se je zgodil dogodek, ki je vse predhodne nasvete postavil na glavo. Pri štetju vrat pisarn sva zašla v gručo ljudi, in eden od njih je vprašal, če sva midva fotografirala po hodnikih v pritličju. Seveda sva bila posebej karikaturni novinarjev, oborožena s pisalom in veliko beležnico ter fotoaparatom, tako da je bilo vprašanje precej smešno. Tisti možakar, ki je postavil prej omenjeno vprašanje, je nato dejal, da bi njihov šef rad govoril z nama. In tako sva bila povabljeni na pogovor z načelnikom oddelka za notranje zadeve, gospodom Jožetom Majerjem. Na kratko sva mu razložila, kdo sva, kaj delava na občini, nakar je gospod Majer potarnal, koliko dela da ima, kako njegove delavke delajo v treh izmenah, ker jih je premalo za tako obsežno delo, kot je ugotavljanje državljanstva, ki mora povrh vsega biti končano do 23. 12. 1990. Poudaril je, da to delo opravljajo iste ženske, ki delajo tudi v pisarnah, zato jih morava razumeti. Rekel je tudi, da ve, da sva fotografirala, in ne bi rad, da bi samo enostransko prikazala vrste pred pisarnami. V pisarni načelnika oddelka za notranje zadeve sva se zadržala več kot pol ure na razgovoru in v tem času nama je gospod Majer že zatrdil, da smo novinarji Katedre vedno dobrodošli, da pa se naj vendarle prej najavimo, da si bo vzela čas za nas.

Ura je kazala že skoraj pol dvanajst, ko sva uspela prešteti vsa vrata pisarn v tej glavni stavbi mariborske občine. Vseh vrat pisarn v stavbi mariborske občine v ul. Heroja Staneta 1 je 166, pri čemer so izzeta vrata v kletnih prostorih, kjer sta arhiv in bife. Sicer pa je daleč največ vrat posejanih na »podstrešju«, kar 69 vrat pisarn je razvrščenih na obeh straneh ozkih hodnikov. Uradni, občinski podatki pravi, da je v stavbi v ul. Heroja Staneta 1 natanko 157 pisarn in ena sejna soba. Razlika bi lahko odpadla na »pisarne«, ki sva jih s kolegom prištevala k vratom navadnih pisarn.

Kava in zaprta vrata

Po končanem preštevanju vrat pisarn sva se ponovno odpravila iskat gospoda Ogrizka. To pot je imela njegova tajnica obisk, skupaj s še eno žensko sta srebrali svojo kavico, ko sem drugič vdrl v njeno pisarno. Spet zaman, saj se gospod Ogrizek še ni vrnil. Spustila sva se nadstropje nižje, da bi poiskala gospo Šebedrovo iz kadrovske službe, toda nalezela sva na zaklenjena vrata pisarne. Je pa bil zato hodnik, natrpan z mizami, stoli in drugo najrazličnejšo kramo, toliko bolj živ, kolikor je bilo mrtvo po pisarnah. Srečo sva poskušala še pri načelniku oddelka za splošno upravne

zadeve, a tudi tu neuspešno. Tajnica gospoda Arka je bila zmotena sredi tipkanja »Predloga nadaljnje organiziranosti družbenopolitičnih skupnosti v Mariboru«, a nama je vseeno postregla z informacijo, da je gospa Šebedrova na dopustu, gospod Arko pa na sestanku.

Takšna brezuspešna trimčkanja po občinskih hodnikih in stopnicah gor in dol človeka hitro utrudijo, zato sva s kolegom odšla v bife, kjer sva počakala, da se gospodje vrnejo s sestankov in drugih poti. Na precejšnje začudenje je bil bife malodane popolnoma prazen.

Rotovž za vojsko in
županjo

Natakarica, ki dela v bifeju, pravzaprav menzi, je dejala, da imajo že približno deset let lokal v oskrbi Študentski domovi. Povedala je tudi, da na začetku tedna vedno ustvari večji promet, kot v petek ali tako kot tokrat, tik pred prazniki.

Ko sva si odpočila noge in okrepila telo z dodatnimi vitamini hmeljevega soka, sva ponovno zakorakala na podstrešje, da bi poiskala gospoda Ogrizka. Tokrat sva imela več sreče in sva ga ujela v pisarni. Poprosila sva ga za informacijo o tem, kje vse so občinski upravni organi, a se je gospod Pušenjak, ki naju je napotil k njemu, rahlo zmotil, saj gospod Ogrizek sploh ni kompetenten za dajanje tovrstnih informacij. Res pa je, kot je sam poudaril, o vsem dobro seznanjen, saj dela na »prostorski premetitvi upravnih organov in služb«.

Seveda me je zanimalo, ali bodo županjo res preselili in vselili v galerijo Rotovž. Gospod Franc Ogrizek je natančno razgrnil svojo težnjo, da bi občino prostorsko organizirali tako, da bi bila zagotovljena kar največja funkcionalnost občinskih prostorov. Zato so že izselili oddelek za ljudsko obrambo iz pritličja te centralne občinske stavbe v pisarno na Rotovškem trgu 9, in tudi nekatere pisarne znotraj stavbe so začeli preseljevati, tako da so nekatere pisarne trenutno prazne, kar pa ni posledica predprazničnega špricanja dela, kot bi kdo pomislil, ampak je posledica preseljevanja pisarn. Kar se preselitve Županjine pisarne v galerijo Rotovž tiče, pa je dejal, da obstaja realna možnost, da se izvršni svet in tudi županja res preselijo v prostore na Rotovškem trgu, da pa je zaenkrat to še to samo možnost, saj se mora najprej določiti, kaj je sploh funkcija župana, počakati pa je treba tudi na novo ustavo in videti, kaj le-ta prinaša, saj naj bi prišlo do bistvenih razlik v organizaciji uprave. Šele nato se bodo odločili, je dejal gospod Franc Ogrizek, o morebitni preselitvi županje v nove prostore. *Toda obstajajo realne možnosti, da se ta preselitve*

Županje v galerijo Rotovž realizira.

Do pomembnejših prostorskih sprememb naj bi prišlo v pritličju stavbe, kamor naj bi se v del, kjer je bil prej oddelek za LO, premestil del oddelka za notranje zadeve, svojo mesto pa naj bi tam našli tudi banka in zavarovalnica, tako da bi stranka imela možnost pod eno streho urediti vse svoje zadeve, ne da bi pri tem morala zapuščati prostore v pritličju stavbe v ul. Heroja Staneta 1.

382 pisarn in 6 sejnih
sob za 651 uradnikov

Gospodu Ogrizku sva se zahvalila za pogovor in se napotila po temeljne informacije, ki jih potrebujemo za reportažo o občini, to je število zaposlenih na občini in kje se občina ter občinarji vse nahajajo. Na srečo sva vse iskane informacije dobila pri gospodu Milanu Arku, načelniku oddelka za splošno upravne zadeve. Na srečo zato, ker se je občinska stavba v ul. Heroja Staneta 1 vse bolj praznila. Moč deževnega vremena in

nih do konca leta zmanjšalo za 23. V tem številu pa niso zajeti zaposleni po krajevnih uradih v krajevnih skupnostih mariborske občine, katerih število je tudi večje kakor 100. Torej teh 651 delavcev in funkcionarjev ima na voljo 382 pisarn in 6 sejnih sob. Od tega števila je v stavbi v ul. Heroja Staneta 1, o kateri je v tej reportaži tudi govora, zaposlenih 328 delavcev in funkcionarjev, ki imajo na voljo 157 pisarn in eno sejno sobo. Ostale pisarne in zaposleni pa so locirani v Cafovi 7, kjer sta zavod za informatiko in oddelek družbenih prihodkov, v ul. Heroja Tomšiča 2, kjer sta oddelek za geodetske zadeve in inšpekcijsko nadzorstvo, v Prešernovi 6, kjer je oddelek za gradbene in komunalne zadeve ter promet in zveze, v Sodni 15, kjer je del oddelka družbenih dejavnosti, v Štrosmajerjevi 32, kjer je del oddelka za notranje zadeve — izpitni center, na Rotovškem trgu 9, kjer je oddelek za LO, v Tomšičevi 42, kjer je zavod za šolstvo, in v Gregorčičevi 19, kjer je sa-

potnih listinah vse, kar naju je zanimalo. Gospa Irena Štebih, ki jo je načelnik oddelka za NZ določil, da naju informira, je povedala, da mora občan prinesiti izpolnjen obrazec, ki ga kupi v trafiki in pa koleke v pisarno št. 29, kjer preverijo, če je vse izpolnjeno in če podatki držijo. Če so izpolnjeni vsi pogoji, eden temeljnih je, da ima občan stalno prebivališče na območju občine, gre potem iz sobe 29 obrazec, zahtevek za potno listino na preverjanje. Relativno dolga čakalna doba je posledica slabe tehnične opremljenosti in pa slabe organizacije dela ob zelo velikem navalu na to službo. Terminali, ki so jih na oddelku za NZ pred kratkim dobili, pa delo, namesto da bi ga poenostavljali, le še bolj komplicirajo, saj je način hranjenja vseh podatkov ostal še naprej po starem, ob tem, da delajo tudi že po novem. Ko bo število faz obdelave podatkov skrceno na minimum in bo organizirano tako, da ne bo treba hoditi po celi občini, predvidujemo, da bodo v stanju izgotoviti potni list v štirih dneh, vendar pa lahko teoretično dobite potni list tudi v eni uri, če najdete na občini osebo, ki pozna cel potek obdelave in izdelave potnega lista ter je istočasno pripravljena za vas tekati od enih vrat do drugih.

12 praznih skodelic
kave

Gospa Irena Štebih je sicer povedala še veliko podrobnosti, ki pa niso tako zanimive. Po pogovoru z njo, ko je ura kazala že krepko preko treh popoldne, sva sklenila počasi zapustiti občino, ki je tudi že samevala. Hodniki so se spraznili, pisarne prav tako, razen tistih uradnic, ki so res morale imeti uradne ure do

BORIS STRMŠEK

naglo bližajočih se praznikov sta pač opravila svoje.

Torej, gospod Milan Arko nama je dal nekaj pisnega materiala, iz katerega lahko razberemo, da je v upravnih organih in službah občine Maribor zaposlenih 651 delavcev in funkcionarjev, pri čemer naj bi se število zaposle-

moupravna stanovanjska skupnost. Na teh naslovih je skupaj 171 pisarn in 5 sejnih sob občinskih upravnih organov in služb, v katerih je zaposlenih skupaj 323 delavcev in funkcionarjev.

Počasni občinski terminali

Svojo reportažo z občine sva sklenila končati s potnimi listi, s katerimi sva jo nekako tudi pričela. Hotela sva izvedeti, kakšen je potek pridobitve potnega lista, zakaj je treba nanj tako dolgo čakati in podobno. Po informacije sva se napotila kar k najbolj kompetentni osebi, k načelniku oddelka za notranje zadeve, ki naju je pred nekaj urami pobral s hodnika in povabil na pogovor ter istočasno rekel, da smo pri njem vedno dobrodošli. Toda ravno tokrat ni imel časa, saj je hitel na zelo pomemben sestanek. Kljub vsemu pa je določil žensko, ki dela s potnimi listinami in se na vse skupaj tudi dobro spozna, da nama je razložila o

pol petih. V prvem nadstropju, kjer vodijo vrata v prostore predsedstva izvršnega sveta občine Maribor, je bila na okenski polici tasa z 12 praznimi kavimi skodelicami.

Najin dan, ki sva ga preživela na mariborski občini, se je končal. Visoki občinski funkcionarji so to predpraznično sredo preživeli delovno, na najrazličnejših sestankih; tistih, ki jih ni bilo, ni najverjetneje tudi tokrat nihče pogrešal, najini od hoje po občinskih hodnikih in stopnicah oguljeni čevlji, so prepričljivo dokaz, koliko prehojenih poti je potrebnih, da na občini opraviš zastavljeno opravilo.

Ob približno pol štirih sva skozi vrata občinske stavbe stopila v deževno jesensko popoldne. Pozdravil naju je prometni kaos; hupanje avtomobilskih siren, smog in mraz ter vlaga so naju spremljali na najini poti domov. In spraševala sva se ter se še vedno sprašujem, kje je bilo huje: znotraj ali zunaj?

MIRO LENIČ

SLOVENSKI PLEBISCIT JE OPIJ ZA PLEBS

Plebiscit sam po sebi seveda ni sporen. Sporen ni celo tedaj, ko skušajo slovenski politiki z njim dokazati tistim, ki se jih bojijo, da vladajoča bizarnost ni produkt nekega posebnega, ampak občega voluntarizma. Nadvse sporno pa je ravnanje slovenskih politikov z institutom plebiscita. To ravnanje ni nepodobno mešetarjenju na kaki tretjerazredni podeželski tržnici, ki mu je tedaj, ko se zdi, da uresničuje posvečen cilj, malo mar za konvencionalna pravila mešetarske igre. Tako so slovenski politiki — ne glede na svojo strankarsko pripadnost — plebiscit spremenili v sredstvo za uresničevanje političnega programa vladajoče koalicije. V času po volitvah se je kmalu izkazalo, da ta koalicija nima nikakršnega političnega programa, razen programa **slovenske države**. Zdaj, ko drži državni aparat povsem v svojih rokah, ne ve povsem natanko, kaj bi

z njim počela. Tiste, ki njene predstavnike navkljub splošni demoralizaciji še zmeraj dobronamerno sprašujejo, zakaj vlada ne opravlja te ali one vladarske dolžnosti, moralizatorsko utišajo z informacijo, da je pač tako hudo, da vlada ne more ničesar storiti.

Bolj kot prebivalci Slovenije potrebuje plebiscit, ki so ga mediji že nekritično povzdignili v še eno letošnje **»zgodovinsko dejanje slovenskega naroda«**, slovenska politična elita. Zato mešetari s človeškimi dušami, ko se do poznih nočnih ur dela, da ne ve, kakšni so, če hočete, evropski kriteriji izražanja kolektivne volje. Če pridejo na plebiscit od desetih trije in sta dva za, je plebiscit uspel, se sprenevedajo ti, ki jim gre najbolj za nohte. Nič manj ne manipulirajo z javnostjo oni, ki so se sprijaznili s plebiscitarnim uspehom tedaj, ko so »za« štirje od šestih. Res je,

da bi za Butale to bil kar lep uspeh, vendarle so Butalci vsemu navkljub bili tako pametni, da se niso podajali v plebiscitarni razvrat. To, kar počnejo slovenski politiki s plebiscitom, je žaljenje javnega razuma, kajti vse bolj jasno postaja, da bo plebiscit — tako kot samoprispevek v časih stare dobre diktature — v vsakem primeru uspel.

Ustoličeni interpreti bodo nazadnje za uspeh proglasili že samo izvedbo. Torej dejstvo, »da so si upali« ne glede na »oster ton« upokojenih oficirjev. Seveda se samo po sebi vsiljuje vprašanje, čemu sploh plebiscit, če je njegov izid vnaprej znan? Obredi so vedno znamenje neke potrebe, četudi se nam zdijo nefunkcionalni. Nova plitična elita je v škripcih: vse gre po zlu, enotedensko zaupanje volilcev je splahnelo. V Italiji bi v takih razmerah razpisali predčasne volitve. V Sloveniji pa plebiscit. Da vsaj ožje so-

rodstvo politične nomenklature še enkrat potrdi njen program. Slovensko državo torej.

Samo to hočem reči: da bi referendum bil referendum, morajo biti natančno izpolnjeni vsi pogoji, ki so teoretično potrebni, da bi referendum **demokratsko uspel**. Da bi lahko ostal to, kar je: demokratična oblika odločanja. Zato je najprej potrebno vedeti, 1) kdo odloča in katera je tisto skupno število, od katerega se izračunava večina; 2) jasno mora biti formulirano vprašanje, o katerem se odloča, da je nanj mogoče jasno in enoznačno odgovoriti z »ne«; 3) prav »da« ali »ne«; 3) prav tako mora obstajati atmosfera, v kateri lahko javnost seznanjajo pod enakimi pogoji vsi s svojimi argumenti; 4) obstajati mora tudi resna kontrola izvajanja referenduma. To so pravzaprav splošna pravila referendumskih igr, ki jo je pred ne tako davnim nesramno izigrala

oblast v občini Pesnica. Zaradi skrajno zadržanega referendumskega vprašanja nazadnje sploh več ni bilo jasno, kdo je bil »za« in kdo »proti«. Oblast ima rada nejasnosti. To je alibi za njeno pojasnilo. Pri tem ni nepomemben podatek, da kompetenten republiški nadzorni organ na številne pritožbe prizadetih ljudi ni reagiral. Ampak zdaj ne gre več za občino, zdaj gre za državo. In včasih so nas učili, da je za samoopredelitev katerega koli naroda — torej tudi slovenskega — potrebna dvo tretjinska večina, ker sicer ne moremo govoriti o realizaciji **demokratskega načela samoopredelitve prebivalcev**, ljudstva ali naroda kake države. Mesto v senci lipovega lista trdi, da za kaj takega zadostja že tretjina. In da je politična klima demokratična tudi tedaj, ko Marojevič v imenu svoje stranke ne more zaradi izpada električnega toka ja-

vno povedati svojega strankarskega mnenja. To, da je proti plebiscitu in da govori v srbskem jeziku, kajpak ni nikakršen argument za izključitev ozvočenja. Mnogo je jezikov, v katerih je mogoče govoriti politične neumnosti. Slovensčina je seveda med njimi. In če nameravajo Slovenci konstituirati svojo lastno državo, bodo manjšinam — tudi tej, o kateri govori Marojevič — morali priznati status avtonomije. Nekaj takega smo zahtevali od Srbije v času, ko je bila samo ena od federalnih enot.

Glede na to, da dokončna vsebina nove slovenske ustave še ni znana, nam za odločanje na plebiscitu **manjka** še odgovor na vprašanje: kakšna bo ta slovenska država. Samostojna? Tudi Albanija je samostojna. In bolj ko je samostojna navzven, je trinoška navznoter. Samostojnost torej ni nobeno jamstvo za demokracijo. Ali blagostanje.

DRAGICA KORADE

STVARJENJE SLOVENIJE

V predvolilni tekmi, kjer so se stranke potegovale za naklonjenost volilcev, je bila ena izmed osrednjih tem samostojnost Slovenije. Volilci so se odločili, na eni strani za predsedniškega kandidata Kučana, ki je bil jamstvo za previdne poteze; ter na drugi strani za skupščinsko večino Demosa, ki bi naj pospešila osamosvajanje Slovenije. Čuden izid je lahko politika razumela le kot zapoved — hiti počasi.

Socialisti, verjetno največji poraženci zadnjih volitev, so v borbi za večjo naklonjenost volilcev pred dobrim mesecem lansirali v skupščino zahtevo po plebiscitu. S to, za opozicijsko stranko verjetno zelo pametno reklamno politično potezo, so nase pritegnili pozornost medijev, ter z istim zamahom spravili Demos, ki je do takrat veljal za garanta bližnjice v samostojnost, v neprijeten položaj. Demosov skupščinski blok, kot tudi njegova vlada, so se na pobudo odzvali kot razžaljeni otročaji. Svojo slabo vest, ki jim je v spanju govorila: toliko dni smo že na oblasti, odcepitve pa še ni (podobnost z odštevanjem v Mladini ni naključna), so zagledali pred sabo (bog pomagaj!) v podobi socialistov. Razžaljeni in ponižani so na socialiste izbruhali vso žveplo, ki so ga premogli. Socialistom so očitali avanturizem, ki bo Slovenijo in Slovence popeljal v pekel gospodarskega razsula.

Toda že po dveh tednih so Demosovi poslanci ugotovili, da bi kazalo v njihova politična jadra, ki so spriči gospodarske katastrofe ostala mlaha, zajeti nov veter. Novo sapico pa so si obljubljali predvsem s tem, da so socialistično pobudo, ki verjetno sploh ni bila mišljena resno, vzeli za lastno. S tem pa so uspeli presenetiti svojo lastno vlado, ki je bila na takšno potezo povsem nepripravljena (to ilustrirajo prve izjave predsednika vlade, ki je vedel po-

vedati le, da vlada o tem vprašanju še ni razpravljala). Velikodušna poteza, ponudba ostalim strankam, da se lahko

tej pobudi pridružijo, je bila le poskus kovanja političnega drobiža.

V čem je genialnost zadnje-

ga političnega manevra Demosa? Pobudo socialistov so uspeli predstaviti kot svojo. Morebitno nasprotovanje so-

cialistov bi iz njih naredilo bedake, ki ne jemljejo resno svojih lastnih pobud. Ostali ma opozicijskima strankama pa so z vprašanjem: Ali ste za Slovenijo? postavili nož na grlo. Negativni odgovor bi za sleherno stranko pomenil političen samomor. Tako je kljub pomislekom prišlo do konsenza. Plebiscit bo! Vsa vesoljna slovenska politika se je tako poenotila pod taktirko Demosa, ki jo je ta v osebi gospoda Pučnika poprej iztrgal iz rok socialistov Žaklja. Morebitna krivda se bo delila, slava pa bo pripadla le enemu. Plebiscit pa je enako kot za Demosove politične stranke pomemben tudi za njihovo vlado. S tem, da so svarili pred težavami, ki jih bo prinesla odcepitve, so dobili univerzalno pribežališče, ki jim bo omogočalo, da bodo v naslednjem obdobju vse svoje težave pometli pod preprogo plebiscita. Ljudje so se sami odločili, zato naj morebitne posledice strpno nosijo na svojih plečih!

Če se sedaj posloavimo s polja političnih manevrov, bomo videli, da nosi prihajajoč plebiscit v sebi kar nekaj notranjih protislovij, ki jih pa politično tematiziranje ni zajelo. V prvi vrsti je nejasno, o čem se bo sploh odločalo. Odgovor, da o samostojnosti Slovenije, ne pove ničesar. Vsa dovolitvena in povolitvena politika je, tako je vsaj razglašala, ustvarjala samostojno Slovenijo. Se je ves čas le blefaralo? In če je zadnje mesece in leta vladajoča politika igrala s ponarejenimi kartami, zakaj bi pa politika po plebiscitu nehala goljufati? Sama formulacija plebiscitnega vprašanja kaže na meglo, v kateri se je njegova ideja formulirala, saj vprašuje ljudi, če si za nekoč želijo samostojno Slovenijo. Kakršenkoli že bo odgovor državljani, omogočal bo različne interpretacije in nove strankarske spopade.

Tako je plebiscit ujet v neko notranje protislovje, ki mu

onemogoča, da bi bil tisto, kar želi biti: izraz volje državljanov. Mističnemu vprašanju, ki ga zastavlja, se bo paralelno pojavila mistična interpretacija. Plebiscit tako ne bo referendum, ki da odgovor na neko trdno zastavljeno in omejeno vprašanje, pač pa bo zgolj podelil nekakšne generalne zaupnice skupščini. Bo torej nekakšne nove volitve, kjer pa ne bomo volili kot na normalnih volitvah, temveč zgolj izstavljali zaupnico.

Skupščina se obnaša, kot da ne more verjeti rezultatom zadnjih volitev. Samo sebe je dojela kot nesposobno, da ustvari tisto, kar je želela: samostojno Slovenijo. Zato se je odločila, da ponovno povnanji stvarjenje samostojnosti. Sama sebi ni upala naprtiti odločitve, zato jo je preložila skupaj s posledicami, ki jih odločitev prinaša, na ramena državljanov. Historiat plebiscitne ideje jasno kaže, da ta ni posledica spoznane ekonomske nujnosti, vsem zagotovitom navkljub, temveč je politični manever, ki je brez tehtnega razmisleka poiskal opravičilo v ekonomski nujnosti.

Škandal s plebiscitnim zahtevkom je viden v priznanju skupščine, da dosedaj ni ničesar naredila, da je ves povolitveni čas manevrirala v meglenih vodah brez krmila. Krmilo pa bi naj bilo ves čas v rokah neke druge oblasti in ne izvoljene. Naša politika je torej vseskozi menila, da ni na oblasti ona, niti državljani, ki so jo izvolili, temveč nekdo drug. Kdo pa bi naj bil na oblasti? Jasnega odgovora ni, le prsti kažejo na Beograd. Politika upa, da bo s pritrdilnim odgovorom na plebiscitno vprašanje dobila oporno točko za stvarjenje države, preko katere bi šele dobila razlog za svoj obstoj. Do danes je torej lagala. Kaj pa bo počela jutri, ko ji bodo državljani — če ji bodo? — še enkrat dali v upravljanje Slovenijo?

SILVO ZAPEČNIK

ITALIJANSKA MANJŠINA POD PLEBISCITOM

PRESEKANA NA DVA DELA

Da bo italijanska manjšina v Sloveniji po plebiscitu delila dobro ali zlo usodo skupaj z ostalimi državljani te republike, kot so visokodoneče sklenile politične stranke v plebiscitnem dogovoru, seveda ne gre dvomiti. Italijanska manjšina je delila usodo z ostalimi narodi v Jugoslaviji v vsem povojnem obdobju, saj se, ujeta v meje te države, temu kratkomalo ni mogla izogniti.

A vendar je to svojo usodo delila na poseben način. Plačal je veliko večji davek kot oba naroda, s katerima je v Istri in na Kvarnerju živela. Veliki povojni eksodus je italijanski živelj v Istri tako razredčil, da ga je ostalo le za vzorec, pa čeprav so nekdanji v posameznih, zlasti priobalnih delih Istre, predstavljali večino.

Režim jih je izbral kot izložbo, še bolje, kot trobilo jugoslovanskega socialističnega sistema navzven, v Italijo. Zato ni slučajno, da je večina Italijanov v Sloveniji zaposlena na Televiziji ali Radiu.

Tako razredčena in razpršena od Miljskih hribov na severu pa vse do Cresa in Lošinja na jugu, je ta manjšina le stežka ohranjala kompaktnost in dinamične notranje procese, ki so predpogoj za preživetje sleherne skupnosti. Navzven se je ohranjala v

kolikor se da bleščeči obliki, saj jo je vladajoči politični razred na Hrvaškem in Sloveniji rabil za svojo mednarodno promocijo. Politični predstavniki italijanske manjšine so morali biti bolj lojalni državljanom in večji komunisti kot predstavniki večinskih narodov. Režim jih je izbral kot izložbo, še bolje, kot trobilo jugoslovanskega socialističnega sistema navzven, v Italijo. Zato ni slučajno, da je večina Italijanov v Sloveniji zaposlena na Televiziji ali Radiu.

Toda to je bila le zunanost, lišp. Znotraj pa je bilo vse trhlo in iz leta v leto vse bolj votlo. Popisi prebivalstva so kot udarci gigantske ure vsakih deset let neusmiljeno kazali, kako asimilacija odžira italijansko manjšino. Obrambnih mehanizmov manjšina praktično ni imela: ni imela avtonomne organizacije, ni imela, razen redkih izjem, strnjenege ozemlja, predvsem pa ni imela lastne gospodarske osnove. Pomoč iz Italije je začela dobivati sorazmerno pozno in še to dozirano po kapljicah.

Enoten organizem

Veliki hendikap manjšine, na katerega je, seveda neuslišana, neprestano opozarjala, je bila njena razdeljenost v dve jugoslovanski republiki. V Sloveniji je živel (in živi) njen številčno manjši del, ki pa je imel, zlasti v zadnjih petnajstih, dvajsetih letih, precej večje pravice kot večinski del, ki je živel na Hrvaškem. To je prišlo najočitneje do izraza med zadnjimi volitvami, ko so,

zahvaljujoč posebnim pravicam, izvirajočih še iz preteklih let, pripadniki italijanske manjšine uspeli izvoliti svoje zastopnike v vse skupščine na narodnostno mešanem območju Istre, v republiški parlament pa kar pet svojih poslancev. Česa takega Italijanom na Hrvaškem, razen nekaterih izjem, ni uspelo. Oblasti na Hrvaškem so trdoglavo delile pravice italijanski manjšini le na osnovi njene sorazmerne zastopanosti, torej številčnosti na nekem območju. Ta različen odnos do italijanske manjšine v Sloveniji in na Hrvaškem je povzročil manjšini velike težave pri njeni organiziranosti.

Oblasti na Hrvaškem so trdoglavo delile pravice italijanski manjšini le na osnovi njene sorazmerne zastopanosti, torej številčnosti na nekem območju.

A kljub temu se je italijanska manjšina v Istri in na Kvarnerju imela za enoten organizem, znotraj katerega se je enkrat bolje, drugič slabše življenje in aktivnost pristo pretakalo. Nekateri institucije italijanske manjšine se nahajajo v Sloveniji (TV in Radio Koper), druge spet v hrvaškem delu Istre (Center za zgodovinske raziskave v Rovinju, Drama in založba Edit na Reki). Tudi sedež skupne organizacije italijanske manjšine, Unije Italijanov Istre in

Reke (ki se sicer v zadnjem času nahaja v vrtincu sprememb), se nahaja na Reki.

Tudi če gledamo migracijske tokove italijanske manjšine, ni težko opaziti, da je veliko pripadnikov italijanske manjšine, ki živi in dela v Koprju, Izoli in Piranu, priseljenih iz hrvaške Istre, iz Pule, Rovinja, Reke, Buj, Izrazita je tudi vsakodnevna delovna migracija.

Sendvič dveh državnih mej

Prav zato je napoved plebiscita o osamosvojitvi (odcepitvi?) Slovenije povzročil med Italijani precejšnjo zadržano in zaskrbljenost. Ne samo, da njihove prastare zahteve po enotnem obravnavanju v Sloveniji in na Hrvaškem niso bile niti v najmanjši meri uresničene, sedaj se je temu pridružila še grožnja, da bodo tudi fizično razcepljeni, njihova medsebojna komunikacija pa močno ovirana. Kaj lahko to pomeni za nadaljnji obstoj italijanske manjšine, seveda ni potrebno posebej razlagati.

Njihovi politični predstavniki v Sloveniji so sicer podprli pobudo za plebiscit, saj je to po njihovem mnenju neodtujljiva pravica slovenskega naroda. Na drugi strani pa so seveda zahtevali, da se pred-

stavniki obeh držav, v katerih živi italijanska manjšina, dogovorila za poseben sporazum, ki naj bi enotno, po možnosti na najvišji ravni še doseženih pravic, urejal položaj manjšine. V ta dogovor naj bi vključili tudi italijansko državo. Ta dogovor bi moral zagotavljati svobodo gibanja pripadnikom manjšine na celnem ozemlju, kjer živijo, ne glede na državne meje, enotno stopnjo pravic, skupno financiranje najpomembnejših institucij narodnosti in verjetno tudi prost pretok blaga in storitev, saj si je manjšina v zadnjih letih začela ustvarjati neke rudimentalne oblike ekonomske avtonomije. V primeru konfederalnega dogovora med Slovenijo in Hrvaško bi bile seveda možnosti uresničitve tega dogovora veliko večje, kot pa če bi prišlo do radikalne odcepitve Slovenije.

Poseben status italijanske manjšine seveda potegne za sabo tudi vprašanje avtonomnega statusa Istre, saj bi bilo praktično nemogoče uresničiti posebne pravice zgolj za pripadnike italijanske manjšine, ne da bi se poslužili instrumenta preštevanja, evidentiranja in legitimiranja manjšine. To pa pomeni popolno getizacijo manjšine.

Preoblikovanje mejne črte med Slovenijo in Hrvaško v pravo mejo z mejnimi prehodi in carinsko ter policijsko kontrolo ne bi povzročilo hudih preglavic samo italijanski manjšini, marveč vsem prebivalcem Istre, še zlasti tistim, ki živijo ob meji.

Preoblikovanje mejne črte med Slovenijo in Hrvaško v pravo mejo z mejnimi prehodi in carinsko ter policijsko kontrolo ne bi povzročilo hudih preglavic samo italijanski manjšini, marveč vsem prebivalcem Istre, še zlasti tistim, ki živijo ob meji. Začrtanje te meje bi povzročilo podobno travmo kot jo je ob postavitvi meje z Italijo. Potrebna so bila leta in neizmerna volja obeh držav, da so se na tem področju vzpostavili kolikor toliko znosni življenjski pogoji. Ali bo torej po novem slovenska Istra ukleščena v dve skoraj neprodušni meji, oddaljeni le nekaj deset kilometrov ena od druge? Bo Istra presekana še z drugo državno mejo?

ROBERT ŠKRLJ

PLEBISCIT, DRUGIČ

Za avstrijski del Koroške, predvsem njegov jugovzhod, lahko trdimo, da je za Slovenijo hkrati nekakšen Piemont, torej zibelka nacionalne državnosti, in nekakšno Kosovo (in Metohija), torej ozemlje, na katerem s(m)o Slovenci številčno in nasploh vse bolj ogrožena manjšina. Kakor je Jugoslavija zgubila Koroško, utegne v kratkem zgubiti tudi Slovenijo s pomočjo plebiscita. Primerjave med obema plebiscitoma so morda bolj utemeljene kot nasplošno mislimo — prav tako pa med razlogi, zaradi katerih so se Korošci in se bodo najverjetneje Slovenci odločili proti Jugoslaviji.

Glede mednarodne situacije je podobno vsaj to, da imamo v obeh primerih opraviti z obdobjem po koncu svetovne vojne — v prvem primeru tiste prave, v drugem pa hladne. Očitna je tudi podobnost glede želje narodov, predhodno vključenih v poražene imperije (kakorkoli obrnemo, je Sovjetska zveza s svojimi sateliti hladno vojno izgubila), po osamosvojitvi, ki ji vsaj delno sledijo tudi podobne težnje drugod (po 1. vojni je Irsem uspela odcepiti od Velike Britanije, neposredno po KEVS-u v Parizu je Francija obljubila Korziki delno avtonomijo).

Očitna je tudi prevlada propagiranja ene od obeh možnih opcij na področju, ki ga zajema plebiscit (v koroškem primeru za Avstrijo, v slovenskem za samostojno Slovenijo), pa tudi preference lokalnih oblasti. Dejstvo je, da je bila na mnogih področjih oz. volilnih enotah koroškega plebiscita večina prebivalstva slovenskega, pa vendar so se (razen v Libeličah) povsod odločili proti združitvi z matičnim narodom v Jugoslaviji. Vsaj delen vzrok za tako odločitev gre iskati v antipatičnosti Jugoslavije kot srbo-centrične tvorbe — se pravi, nasprotovanja (veliko)srbski politiki v Beogradu in mešani-

ci strahu, sovraštva, nelagodja in še česa v razmerju do njenega »nadaljevanja z drugimi sredstvi«, namreč Armade. Da je sedanja situacija glede tega takorekoč identična tisti pred sedemdesetimi leti, je menda jasno (pa tudi prisotnost »srboslovanske« armade, čeprav se deklarira za jugoslovansko, tukaj in zdaj pa tudi za ljudsko, je v obeh primerih dovolj očitna in v glavnem enako neprijetna).

Avstrijskim oz. koroškim Slovincem lahko za nazaj vsaj delno priznamo, da so imeli po svoje prav, ko so se odločili za Avstrijo. Resda imajo manj nacionalnih pravic, kot bi jih imeli v Jugoslaviji, kljub temu pa so te vsaj na ravni svetovnega povprečja glede narodnostnih manjšin; slednje se celo brez kakršnihkoli pritiskov povsod nekoliko asimilirajo. Kar so v primerjavi z rojaki v jugoslovanskem delu domovine pridobili, je »kvaliteta življenja«, torej nivo neke splošne osebne svobode (v smislu razvite demokracije) oz. državljskih pravic, blaginje in (vsaj po podpisu avstrijske državne pogodbe) občutka relativne varnosti. Ne le, da to velja za sodobno Avstrijo, vsaj deloma je tudi za predvojno (torej vse do anšlusa — »krivca« torej ne gre iskati le v petinštiridesetih letih komunizma, ampak tudi v Jugoslaviji kot taki, najsi gre za kraljevino ali socialistično federalno republiko).

Skratka, po soglasnem sklepu vseh v parlamentu demokratično izvoljenih strankarskih vodstev bomo imeli v kratkem tudi Slovenci tostran Karavank možnost posnemati avstrijske rojake in reči Jugi zgodovinski »zbogom«. Vprašanja, za kakšno ceno, s kakšno hitrostjo, na kak način in če sploh zares jemljemo slovo od zadnje čase tako utesnjujočega objema, so seveda povsem postranskega pomena. Zdi se torej, da bo drugi plebiscit nekakšna napihnjena, lahkotna in nekoliko roba-

ta šaloigra, oblikovana kot politična burka — vse to pa ni nič drugega kot farsa. In prav je tako! Če se zgodovina ponavlja kot tragedija ali kot farsa, plediram za slednjo. Tragedija ima namreč žalostno lastnost, da njen(i) protagonist(i) nujno propade(jo), čeprav ima(jo) v bistvu prav, gledalci (se pravi zunanji opazovalci) pa ob tem doživijo katarzo — tudi v medicinskem smislu te besede: na vse skupaj se poserjejo. Torej, farsa! Čeprav iskreno verjamem, da to ni bil glavni namen, govori farsa v prid tudi najpogosteje predlagani datum: 23. december 1990. Da bo ena od ponujenih opcij na plebiscitu morala biti izglasovana, je jasno. Še bolj jasno je, katero preferira oblast. Odkar je prav tako jasno, da bodo glasovali vsi volilni upravičenci neglede na slovensko državljanstvo, pa se je bati, da glas ljudstva le ne bo tako enoglasen kot bi bilo zaželeno. In kdo so tisti hudobci, ki bi utegnili večinoma glasovati proti suvereni volji slovenskega naroda? Neslovenci, »gastarbajterji«, »bosanci«! Pa brez skrbi: ker bo plebiscit 23. 12., jih bo prišlo glasovat razmeroma malo, kajti 25. (torek) je dela prost dan (božič), na dan med njim in plebiscitom marsikje ne bodo delali oz. bo mogoče vzeti dopust, še dan prej je (večinoma prav tako prosta) sobota — skratka, večina tujerodnih antielementov bo izkoristila podaljšan vikend za odhod domov.

Doma bomo tudi zavedni Slovinci, kajti božič je že po tradiciji tudi družinski, in ne le verski praznik. Potica, ki jo ponavadi jemo ob tej priliki, torej letos ne bo le slastna, ampak tudi neodvisna, samostojna, suverena — in, kot že vsa leta doslej, slovenska. Dober tek in prijeten žur!

O. S.

MONOGRAFIJA

»POLET STRIP«

Razlogi, zaradi katerih jo naročamo:

- zaradi tega, ker je pravkar izšla iz tiska
- zaradi 208 strani najboljših in najpomembnejših stripov objavljenih med 1976 in 1990 v »POLETU«
- zaradi antologijskih del Mirka Ilića, Radovana Devića, Igora Kordeja, Ninoslava Kunca, Dubravka Matačkovića, Željka Zorića, Milana Trenca in drugih stripovskih legend
- »POLETA«
- zaradi avtentičnih razlag o nastanku in samo-ukinutvi
- »Novoga kvadrata«
- zaradi Raiserja, Tardija, Bilala, »Atack Sinnerja«
- »Paulette«
- zaradi znamenitega spopada na strip levici med Darkom Glavanom in Mirkom Ilićem okrog stabilnosti in alternativne Glavanove usodnega usodnega teksta Veljka Kružića
- zaradi obsežnega usodnega teksta Veljka Kružića
- kompletne stripografije in predstavljanje zastopanih avtorjev

- 208 strani stripa
- format 23 x 29 cm
- plastificirani barvni ovitek
- cena samo 250,00 dinarjev

NAROČILA NA TELEFON 041/514-449 in 514-679
ali na naslov »QUORUM«, F. Mehringa 14, 41000 Zagreb

ROMAN LELJAK: SAM PROTI NJIM IV

»IMAM DOKAZE«

Sektorja 9 kot organizacije ni. Tako trdi obrambni minister Janša.

Sektor 9 je in deluje kot nova slovenska tajna služba. Pri tem vztraja nekdanji delavec organov varnosti JLA Roman Leljak.

Borci za samostojno Slovenijo pa v glavnem molčijo.

— Gospod Leljak, ministru Janša in Bavčar sta zavrnila vaše trditve o ustanovitvi nove obveščevalne službe v okviru sekretariata za ljudsko obrambo. Kaj zdaj? Najbrž veste, da mora poskrbeti za dokaze tisti, ki obtožuje.

— Mislim, da sem bil v svojih izjavah dokaj precizen, da sem argumentirano navedel vse postopke, tako kot so tekli, pri sodelovanju ministrov Janše in Bavčarja in nekaterih, ki zdaj delajo v sektorju 9, z menoj.

— Imate dokaze?
— Seveda. Če bo minister Janša še naprej nastopal s takšnimi izjavami, češ, kar govori Leljak, ni res, bom pač prisiljen objaviti imena, seznam starešin, s katerimi so

predstavnik sekretariata sodelovali, natančne lokacije sestankov, vsebino pogovorov.

— Minister Janša o seznamu starešin, lojalnih slovenski oblasti, ki naj bi ga naredili zanj, nič ne ve.

— Čeprav ima minister slab spomin, vztrajam: Janša me je prošil za seznam oficirjev slovenskega rodu, naredil sem ga in mu ga prek njegovega uslužbenca Ivana Borštnerja tudi predal.

— Naj citiram ministra: »Ni bilo sestankov med Leljakom in sekretariatom. Če pa se je Roman Leljak sestajal z ljudmi, ki jih pozna, je to njegova stvar.« Je možno, da so ljudje s sekretariata, Andrej Lovšin in Ivan Borštner na primer, delali na svojo pest, brez Janševe vednosti?

— Ne. V nedeljo so bili ljudje iz sekretariata za ljudsko obrambo v Mariboru, na pogovoru z oficirji, naslednji dan, v ponedeljek, sem bil v Ljubljani, v prostorih republiškega sekretariata za ljudsko obrambo, kjer sem prebral prve tri strani poročila, ki sta ga pisala Borštner in Lovšin, naslovljeno pa je bilo direktno na gospoda Janšo. V njem je bil opisan natančen potek tajnega sestanka: da so prišli na dogovorjeno mesto ob 4.30 zjutraj, da jih je Leljak čakal pri bencinski črpalki v Hočah in tako naprej... Poudarjam: poročilo je bilo naslovljeno na Janeza Janšo, torej je šlo naravnost v njegove roke. Izključena je kakršnakoli možnost, o kateri govori Janez Janša: da je Leljak to naredil iz kole-

nost potem občutek, da sta si resorja, ki ju vodita, res tako podobna. Drži, da sta oba resorja represivna, toda to še ne pomeni, da sta lahko enaka. Med njima je veliko različnosti in tudi morajo biti.

— Javnost se sprašuje, kakšno je pravo ozadje vaših zamer na račun ministrov Janše in Bavčarja.

— Nobenega skrivnostnega ozadja ni. Predvsem mislim, da vodi Janez Janša svoj resor preveč militantno in če bo tako nadaljeval, bomo, če bo Slovenija samostojna država, imeli še bolj militantno, grobo vojsko kot sedaj. Igor Bavčar pa igra nekakšno dvojno igro. Službo državne varnosti je za nekaj časa nekako izključil iz vsega — zdaj jo je uredil, vodena bo drugače, kako to bo-

»Čeprav ima minister slab spomin, vztrajam: Janša me je prošil za seznam oficirjev slovenskega rodu, naredil sem ga in mu ga prek njegovega uslužbenca Ivana Borštnerja tudi predal.«

gialnih pobud. Verjetno Janša pri tem misli na to, da poznam njegove uslužbenca Andreja Lovšina Ivana Borštnerja, Francija Pulka ali še koga drugega.

— Vi trdite, da so ti ljudje uslužbenec sektorja 9, torej sektorja, ki ga, če verjamejo ministru Janši, ni. Obstaja pa, pravi minister, Sektor za varnostne zadeve.

— Kot da ni to eno in isto. V okviru teh delovnih mest (znotraj sektorja 9) je prej delovala skupina starešin JLA, ki so imeli nalogo preverjati vojake prve in druge kategorije, torej vojake za specialne enote, vojaško policijo, padalstvo... To so opravljali za potrebe JLA. Skupino je vodil podpolkovnik Ivan Bizjak še z

mo šele videli —, obenem pa je ministru Janši dal zeleno luč in celo svoje ljudi (Lovšina) za zbiranje informacij, ki so mu bile v določenem trenutku potrebne. Poudarjam: Andrej Lovšin, uslužbenec RSNZ, naj bi pomagal pri ustanovitvi nove varnostne službe v sekretariatu za ljudsko obrambo. In sam Ivan Borštner se mi je pohvalil, da je Igor Bavčar dal službi državne varnosti nalogo, naj preveri podatke, ki jih je zbral sektor 9 (torej podatke o političnih in drugih tokovih v vojski), potem pa so Borštnerja pohvalili, da je zbral v petnajstih dneh več podatkov, kot vsa služba državne varnosti v Sloveniji. To mi je Borštner povedal pred pričami.

— Trdite, da ste, potem ko ste javno spregovorili o teh rečeh, čutili posledice. Kakšne?

— Nisem jih čutil samo jaz. Mladina je objavila zgodbo radiotehnik, ki se po naključju piše Milošević in je tako kot mnogi drugi, zaposleni v slovenski teritorialni obrambi, prestopil iz štaba generala Hočevarja v štab majorja Slaparja. Ko je odklonil posebno nalogo, je bil odpuščen. V

»Zelo nizkotno je to od Bavčarja, kot bi bilo nizkotno, če bi jaz javno povedal, kakšne probleme je imel pred leti, ko je bil zaposlen v policiji, in zakaj je šel iz njenih vrst.«

Moj odnos do JLA je jasen: ne morem se strinjati z mnogimi njenimi posegi, predvsem ne s posegi organov varnosti JLA, kajti samo te lahko kot poznavalec ocenjujem. JLA izgublja svojo pozicijo na vseh področjih, ne ve, kako se bodo republike med seboj dogovorile, kakšen bo njen položaj, v tej negotovosti pa seveda izkoristi vsako najmanjšo reč, da bi dokazala, kako je ogrožena. Toda to ne spremeni dejstva, da se je Janez Janša skupaj z Igorjem Bavčarjem spustil v nekakšno motno igro, v kateri skuša dobiti informacije tudi prek neformalne skupine, kakršna je sektor 9. Ministra bi morala vedeti, da lahko vodita sektorja le po pravni poti in da lahko le po tej poti dobivata tudi potrebne informacije. Nikoli nisem bil proti novi obveščevalni in kontraobveščevalni službi v Sloveniji, toda ta lahko začne delovati šele takrat, ko ji bo dala zeleno luč slovenska skupščina kot najvišji organ.

— Imate tudi za to dokaz?

— Seveda jih imam. O tem lahko priča eden od direktorjev v tiskarni, s katerim sem v zadnjem času največ sodeloval, priče so tudi vsi akviziterji, ki so bili vabljeni na pogovore s predstavnik republiškega sekretariata za ljudsko obrambo. Ne trdim, da je prav minister Janša tisti, ki je svojim ljudem v okviru sektorja 9 dal to nalogo. Nasprotno, bojim se, da so njegovi podrejeni v svoji zaletavosti naredili kaj tudi na svojo roko. To možnost dopuščam, kajti kolikor poznam Janeza Janšo, takšen revolveraš, da bi to počel, le ni.

— Novinar Evrope v pogovoru z ministrom Bavčarjem ugotavlja, da je ta kot lieder Odbora za varstvo človekovih pravic, tedaj ko vam je sodilo vojaško sodišče, prepričeval javnost, naj se postavi na vašo stran, danes pa, ko obtožujete Bavčarja in Janšo, vam ne smemo ničesar verjeti.

— Ja, to je točna ugotovitev. Bral sem jo in tudi Bavčarjev odgovor, češ da se je kazenska zadeva z menoj vrtela v nekem drugem kontekstu, za neka druga kazniva dejanja. Kot da sem kriminallec. Zelo nizkotno je to od Bavčarja, kot bi bilo nizkotno, če bi jaz

POLITIKA	IN	GOSPODARSTVO
POSLOVNE	IN	FINANČNE INFORMACIJE
INTERVJU	IN	DOSJE
STATISTIKA	IN	JAVNO MNENJE
V SLOVENŠČINI	IN	ANGLEŠČINI

Vsak teden

IN

Edini slovenski mednarodni tednik

Naročam IN - Informacije iz Slovenije

Izvodov:

Slovenski

Angleški

Polletna naročnina 410 din

Ime _____

Priimek _____

Ime podjetja _____

Naslov _____

Telefon _____

Podpis _____

Datum _____

Naročilnico pošljite na naslov:

Tiskovno Središče Ljubljana, Titova 35, 61000 Ljubljana, Jugoslavija. Telefon 061/318-193, 321-869, telex 31255 delo-yy (za TSL), faks 061/302-339 (za TSL). Dinarški žiro račun: LB GB Ljubljana, 50102-603-49110

»Vidimo, da se tačas držita ministra Janša in Bavčar skupaj kot največja bratranca, skupaj nastopata v javnosti, skupaj se vozita s službenim šoferjem kupovat obleke v Celovec itd.«

nekaterimi ljudmi — po prihodu Janeza Janše na ministriški položaj so bili takoj odpuščeni. Mislim, da je tako tudi prav. Ker so se stvari spremenile in potrebe, da bi za vojsko delali takšne preverbe, ni več, bi morala biti ta delovna mesta po vsej logiki ukinjena. Namesto tega pa je sekretariat za ljudsko obrambo zaposlil nove ljudi z nalogami, ki sem jih že večkrat omenil — sektor je formiran kot služba, ki naj bi bila podlaga za ustanovitev nove kontraobveščevalne in obveščevalne službe. To je vsa resnica in Janševe izjave so na zelo trhljnih nogah.

— Za Andreja Lovšina ste trdili, da je uslužbenec sekretariata za notranje zadeve, zaposlen pri sekretariatu za ljudsko obrambo. Minister RSNZ Igor Bavčar je to potrdil, njegovo izjavo pa je mogoče razumeti, kot da je takšno sodelovanje med obema sekretariatoma povsem normalno.

— Ne vem, kako je lahko čisto normalno. Končno se bomo tudi v Sloveniji morali odločiti, pa naj bo samostojna ali v konfederaciji, da je treba ločevati, kaj je policija, kaj vojska, kaj civilna država. Vidimo, da se tačas držita ministra Janša in Bavčar skupaj kot največja bratranca, skupaj nastopata v javnosti, skupaj se vozita s službenim šoferjem kupovat obleke v Celovec itd. Ni čudno, če ima jav-

— Govorite o Bavčarjevi dvojni igri. In kakšno igro igrate vi?

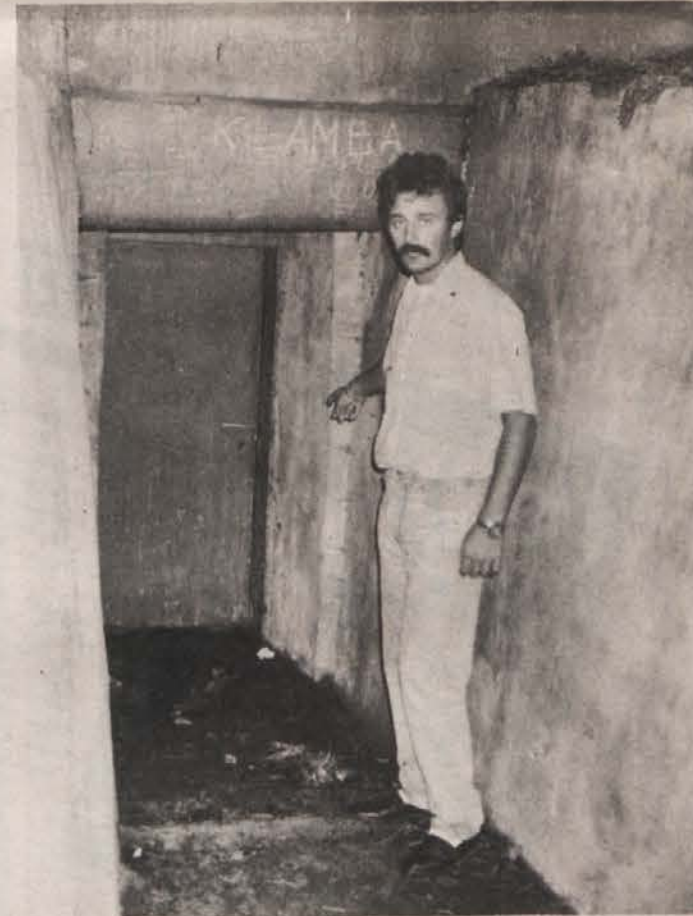
— Vem, na kaj merite. Gre za pomisleke, do katerih prihaja, ker so vse te moje izjave na veliko povzeli časopisi iz drugih republik, na primer beograjska Politika. Toda če bomo ob stvareh, ki jih je treba rešiti v okviru Slovenije, razmišljali, kako bodo reagirale druge republike, ne bomo daleč prišli. Sporne stvari je treba reševati ne glede na to, kaj bodo pisali drugi časopisi. Sicer pa mislim, da tudi sedanja slovenska politika s pridom izkorišča te pomisleke in jih še podpihuje, sam pa pri tem

»Predstavnik republiškega sekretariata za ljudsko obrambo so klicali tiskarno, v kateri tiska moja založba, in njenim ljudem pripovedovali neresnice o mojem podjetju.«

ne igram nobene politične igre, nastopam kot državljani, predvsem pa kot poznavalec področja tajnih služb.

— Polkovnik Aksentijević je v slovenski skupščini zatrnil, da razpolaga vojska s podatki o prisluškovanju oficirjem. Ta palica ima dva konca...

— Ja, po eni strani to potrjuje moje izjave, po drugi to, da se je polkovnik naslonil tudi na moje pričevanje v časopisu, vzbuja v ljudeh pomisleke, češ, Leljak pomaga vojski

to zgodbo sta spet vpletena Ivan Borštner in Andrej Lovšin. To pomeni, da je služba aktivna in da se vpleta v vse stvari. Kar se tiče mojih težav: zadnjih nekaj dni je opazna umiritev, prej pa sem imel hude težave. Predstavnik republiškega sekretariata za ljudsko obrambo so klicali tiskarno, v kateri tiska moja založba, in njenim ljudem pripovedovali neresnice o mojem podjetju, predstavnik republiškega sekretariata za ljudsko obrambo so se pogovarjali z

javno povedal, kakšne probleme je imel pred leti, ko je bil zaposlen v policiji, in zakaj je šel iz njenih vrst. Upam, da se naš pogovor ne bo nadaljeval v to smer in na tej ravni. Dejstvo je, da sem v knjigi Sam proti njim argumentirano opisal metodologijo dela organov varnosti JLA, kar zadeva sodelovanje z Bavčarjevim Odborom, pa sem že od začetka vztrajal, da mu bom dal gradivo po lastni presoji. Nikoli se nisem udeleževal sestankov Odbora, ampak sem tisto, za kar sem presodil, da mu bom dal, napisal in mu odnesel. Nikoli nisem dovolil, da bi me izkoristili, izželi in odvrgli, čeprav bi zdaj iz vsega lahko potegnili takšen sklep.

DARKA ZVONAR

ZVEZDE PADAJO Z NEBA

Aktivna vloga v formiranju slovenske politike je od vekomaj namenjena tudi novinarstvu. Vez med novinarstvom in politiko ni zgolj simpatija, je organska vez, ki se kot takšna potrjuje bolj in bolj v »prehodnih« časih. Če so časi za potrjevanje takšnih vezi pravi, pa presenečajo načini. Po eni strani, manj javno, se vezi med politiko in novinarstvom kažejo v prepogosto izpričanem oportunističnem, ki je znova in znova zaznamoval konflikte politiki manj naklonjenih žurnalistov. Po drugi strani pa organsko naravo vezi kaže skorajda plebiscitna podpora novinarske srenje dejanjem visoke politike, ki so prikazana kot nacionalno pomembna. Če gre po eni strani tudi za neke vrste zamegljevanje, tukaj ni osrednje vprašanje, dejstvo pa je, da so si tisti, ki jim je bilo dobro postlano v komunizmu, našli svoj zapeček tudi v novih časih. Oblast, bolj ali manj moderna, bolj ali manj demokratična, nikoli ni bila naklonjena drugače mislečim. Da z našo, novo, ni drugače, je pokazal Boris Jež in se opekel. O tem, kaj in koliko bo mogoče v prihodnje pisati, se odloča te mesece. Ne na plebiscitu, kot bi se dalo površno pomisliti, ampak na slovenskih sodiščih, kjer se formira pravna praksa vsled kupom civilnih tožb zoper novinarje.

S. D.

VENČESLAV JAPELJ, PRESEDNIK SINDIKATA NOVINARJEV SLOVENIJE O TOŽBAH ZOPER NOVINARJE

»Tako kot v naši družbi globalno sprejemamo rešitve razvitega sveta, postaja tudi naše novinarstvo vse bolj podobno zahodnemu. Trg zahteva raziskovalno novinarstvo in takšno novinarstvo, ki veliko pogosteje zahaja na samo mejo dopustnega, tako glede kodeksa kot zakonov. To je nova kvaliteta, prinaša pa tudi negativne stranske učinke, med katerimi je večja nevarnost, da bosta prizadeta zasebnost in dobro ime. Pred tem, kolikor je tega sploh bilo v minulih časih, so se javne osebe doslej branile z manj formalnimi in tudi manj legalnimi načini.

Pojav tožb pomeni, da se sodišče uveljavlja kot mesto, kjer se strokovno in nepristransko ugotavlja, ali je bilo delo novinarja korektno ali ne, kar je odlična zamenjava za dosedanje nelegalne postopke. Pomeni pa tudi to, da smo se dokopali do tega, da vsak odgovarja za svoje delo, in novinarji ne smemo biti izjeme.

Toda, ker tovrstne novinarske izdelke nekdo potrebuje, da se z njimi prodaja, mora novinarja ustrezno dobro plačati in mu zagotoviti ustrezen status.«

FRANCE FORSTNERIČ: VSE SKUPAJ SEM DOJEMAL KOT ZAPOZNEL POLITIČNI PROCES

Ko sva se s Florjančičem pobotala brez pogojev (nobenih opravičil v javnosti itd.), je sodnica Leonida Jerman prosila navzoče časnikarje, naj o procesu ne bi več pisali.

V to sem pristal tudi sam, če pa me je zdaj Katedra povabila, naj vendarle povem nekaj občutkov in misli ob »svojem« procesu, prosim bralca, naj ima to res za zelo osebno, tako rekoč moje dneviško pisanje. Kakorkoli sem hotel Florjančičevo tožbo dojemati kot zasebno (razžalitev časti in obrekovanje), se niti za trenutek nisem mogel otresti občutka, da gre za zapozneli politični proces, anahronističen toliko bolj, ker sta bili vloži tožnik—toženeц pravzaprav popolnoma zamenjani, namreč: kogarkoli sem srečal izmed mariborskih »javnih« ljudi (časnikarji, kulturni de-

lavci, gospodarstveniki, umetniki itd.), vsakdo je renčal: »Florjančič?! Ta naj bo pa kar tiho, marsikdo v tem mestu bi imel vso pravico tožiti ga...«

Značilna polpretekla Florjančičeva egomanija nekdanjega »šefa Maribora« je bila že v tem, da me je brez sramu in odgovornosti obtožil, da sem skupaj z Janezom J. Švajncerjem spravljal v zapor Dra-ga Jančarja (svojega najo-žnjega prijatelja in literarnega sopeteričarja), češ da mu je to povedal Vlado Struk. To pa je res bila snov za tožbo, toda jaz sem vse življenje nastopal s »knjigo proti knjigi«, torej s polemiko nad polemiko, zato sem v odgovoru v Delu ostro razgalil vso strukturo in vedenjeslovje Florjančičevega mariborskega predsednikovanja partiji z uporabo satanistične udbovske

spletke zoper peterico vred.

Če bi namreč jaz tožil — in ob strani bi mi pri tem stal celo sam Jančar, da o novinarskih kolegih, žrtvah Florjančičevega sekretarovanja niti ne govorim — bi morali v Mariboru storiti to, česar se je v duhu pomiritve odrekla vsa Slovenija, morali bi namreč stvar razsecirati tako podrobno, da bi se razkrilo, kdo vse od svinčenega političnega establišmenta v Mariboru in Ljubljani (zlasti tam) je zakuhal Jančarjev proces, gonjo proti peterici v Mariboru in v »varnostnih poročilih« izjavljal, da se v Mariboru in na Štatenbergu kuha nova »poudružnica« (ukinjenih) Perspektiv (meni so zato udbovci celo premetali ponoči stanovanje, medtem ko sem bil z družino na morju), vprašanje ovaduhov in špicljev, ki so

nas obletavali v rojih, pa je skoraj že postransko, saj danes nihče več ne zahteva niti spiskov teh ubogih prodanih duš. In ob pretnji take raziskave — ki pa je, mimogrede, v sedanji slovenski stiski, da o sesutem Mariboru niti ne govorimo, popolnoma jalovo početje — si Florjančič celo drzne tožiti... menda so se mu čudili celo najbližji. Na pobotanje sem pristal dan pred Dnevom mrtvih, še vedno spoštuječ žalost pri Florjančičevih, ki so izgubili sina v cvetu moči in kariere, sam pa sem pred 5 leti izgubil 49-letno ženo — v tragičnosti vsega tega pa so naše svaje naravnost nedostojne igrice. Jaz namreč človeka še vedno dojemam najprej v njegovi civilni zasebnosti, ki je edina zmožna resnične zasebne in osebne tragičnosti.

ven pa kot nalašč brevir Samoupravnega novinarstva Mitje Gorjupa. Mi pravi sedmosilni sotrudnik! »Nikarte na Dinos! Morda še kdaj prav pride.« Si mislim: »Hudiča pa prav, če mi nekdanje sklicevanje na njiju ni kaj prida hasnilo!« Kako je že bilo s tisto zgodbo?

Zgodbo o urbanističnem žulju iz Satahovec pri Murski Soboti, naslovljeno »Delavstvu bloki, funkcionarjem vile«!? Pri pomurskem javnem tožilcu Ludviku Gornjecu drug drugemu dopovedujemo, kaj je mišljeno z objavljeno »inkriminirano« povedjo: »Nekateri od prizadetih so si morali hočeš nočeš razpresti tako mrežo zvez in poznanstev, da se je tudi kakšna prvorazredna obveščevalna služba ne bi sramovala, glede »mazanja« občinskih in njim sorodnih mož z modrimi kuvertami ali kar naturalijami, pa tako ni, da bi razpredali.«

Poleti 1985 lokalno srenjo »pretrese« javno postavljeno vprašanje: Komu parcele za Šiftarjev mlinom? Rezervirane za predsednika soboško

PLEDOAJE PO BOVŠKEM 13. TRIDNEVJU

KAJ IMATA KARDELJ IN GORJUP S PARCELAMI

Kar je sploh mogoče reči, je mogoče reči jasno; o čemer ni mogoče govoriti, o tem je treba molčati.

(Ludwig Wittgenstein)

Trikrat lahko ugibate, kdo je zumotvoril tole: »Tudi v naši družbi pomenijo sredstva javnega informiranja in komuniciranja veliko politično silo.

Naš tisk ne more biti orožje političnega boja za oblast niti sredstvo političnega monopola. V razmerah socialističnega samoupravljanja izraža pravzaprav množico samoupravnih interesov kot tudi stanje družbene zavesti pri spoznavanju skupnih družbenih interesov. Kot politična sila socializma je tisk hkrati sredstvo izražanja najnaprednejših sil socialistične družbene zavesti.«

In spet se lahko trikrat testirate, komu pritiče avtorstvo naslednjih vrstic: »Seveda ni treba imeti nobenih iluzij, da naša koncepcija novinarstva tudi ni birokratsko ogrožena, v mnogočem je tudi še ne- uveljavljena, v mnogočem se

komaj prebija, kot se samoupravljanje še vedno mnogo-krat mukoma prebija skozi vse monopole tehokracije in birokracije. Toda prebija se lahko uspešno samo takrat, kadar je znotraj sebe maksimalno čisto in v notranji dialektiki prečiščeno. Samo tako lahko dobi znotraj sebe moči, da se v imenu politike te partije, ki smo ji zavezani, bojuje zoper vse deformacije. Isto velja v celoti tudi za novinarstvo.«

Precej po bovškem žurnalističnem tridnevju — povrh še nesrečno oštevilčenem — kjer zvem, da »se je bolj bati treh sovražnih časopisov, kot pa tisoč bajonetov« (Napoleon), pa da »vse ljudi lahko vlečeš za nos nekaj časa, nekatere celo ves čas, ne moreš pa vleči za nos vseh ljudi ves čas« (A. Lincoln) in da »se vsako minuto rodi še en naivnež« (Pineas T. Barnum), se zabrskam v arhiv. Sredi štepihastih zbranih del V.I.U. Lenina, J.V. Stalina, J.B. Tita... evo ti ga na dobro ožuljenih, v rdeče vezanih Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja. Zra-

občinske skupščine Martina Horvata, glavnega direktorja delovne organizacije Potrošnik mag. Jožeta Kovača, bivšega računovodja iz Platane Viljema Cerpnjaka in še koga. Vse, ki smo kakorkoli zakuhali afero, dajo malone na zatožno klop in na lastni koži občutimo makiavelizem politike in politikantov, ki je na periferiji še strupenejši in poniglavejši. Iz večtedenske čistke se izcimi kilava ovadba zoper tretjo osebo, ki je baje delovala po prostem preudar-ku, upravni praksi in dobri veri. Zagovarjam se pred vsemi tremi zbori občinske skupščine. Kardelj, pomagaj! Gorjup, pomagaj! Oba, prvi in drugi, sta me izneverila.

Predlansko pomlad se obmursko ali vsaj soboško občestvo znova vznemiri. Tokrat obmurski časnik objavi poročilo o nevsakdanjem odkliku na Gorfovskem ali spornih 290 centimetrih. »Kot so nam zagotovili na soboškem občinskem komiteju za urbanizem, gradbeništvo in komunalne zadeve, je takih primerov malo, saj objekt, označen kot gospodarska pritliklina (garaža, drvarnica, klet), dolg 12 metrov, širok 6 metrov in visok pet metrov, ki sta ga lani postavila do tretje gradbene faze Ludvik in Terezija Gornjec na Ulici Ivana Regenta 35 v Murski soboti, sega čez mejo zazidalnega načrta, določenega s srednjeročnim načrtom občine.« sporočim javnosti. Torej je spet na meti pomurski javni tožilec in spet gre za primer, povezan z gradbenimi parcelami. To pot je masaža, ki sem je deležen, elegantnejša, bolj rafinirana. In zdaj bi moral preklicati prejšnje trditve in argumentirati, kaj da imata K. in G. skupnega s parcelami v Murski Soboti.

Kardelj namreč v Smereh razvoja vizionarsko spoznava, »da smo na tem področju preveč siromašni z ustreznimi demokratičnimi oblikami dogovarjanja, kakor tudi pri razjasnjevanju in razčiščevanju odnosov pa tudi glede institucij za urejevanje sporov. Zato se neredko stihijsko vsiljujejo razne oblike intervencij in celo pritiskov, ki niso vedno upravičeni, ali pa tok stvari na tem področju vedno prepuščamo stihiji. Očitno moramo ta sistem dopolniti z ustreznimi institucijami, ki bodo prispevale po eni strani k varstvu ustavnih pravic na področju javnega informiranja in komuniciranja pred vsakršnim birokratskim in podobnim dušenjem in po drugi strani k uspešnejši obrambi družbe pred poskusi, da se svoboda javnega informiranja in komuniciranja zlorabi za nehumane, neetične in nesocialistične cilje.« In kaj pravi Mitja?

»Borimo se za to, da se polemika vodi o stvareh in z ljudmi, ne pa proti ljudem in da se polemika razrešuje v samoupravnih organizacijah. To je naša politika. In v prvi vrsti, da se idejnopolični problemi rešujejo v partiji, ki jih je edina sposobna razreševati. To mora biti naš koncept.« Ob rahli simpatiji, ki jo izkazuje — že s tem, ko ju toliko povzema — naj priznam, da že nekaj časa iščem primerno parcelo. Brez priseganja na Kardelja in Gorjupa!

BRANKO ŽUNEC

MAKEDONIJA JE STRAŠNO DALEČ OD EVROPE

UTRUJENI OD VODITELJEV

Marsikateri komunistični voditelj, ki je v boju za volilce obljubljal vse mogoče in nemogoče, je začudeno prenašal človeški gnev...

V Makedoniji so desetletja skrbno ustvarjali mit nepremagljivega voditelja **Lazarja Koliševskega**. Karizma »druga Laze« je bila iz leta v leto večja zaradi podpore, ki jo je imel v Beogradu, pa tudi zaradi čutologije kariéristov, ki so v svojem permanentnem boju za vzpon na hierarhični lestvici neprestano prikimali najvišjemu makedonskemu kadroviku. Svoj delež so prispevali tudi sočrealistični zleteli bratstva in enotnosti, ki sta jih obdajala strah in obup zaradi partijsko-policijske strahovlade in komunističnega enoumja.

Zapoznili makedonski proces demokratizacije je vendarle načel desetletne tabuje in razkril številne črne madeže v makedonski vojni in povojni zgodovini, ki so zaradi oportunitizma kukavičjih zgodovinarjev izgubile mesto v uradnih zgodovinskih spisih. Demitologizacija mita o Lazarju Koliševskem se je odvijala istočasno z odkrivanjem osebne zgodovine prvega predsednika Asnoma **Metodija Andonova**, ki so ga zaradi tako imenovane kontrarevolucionarne dejavnosti obsodili na 11 let zapora. Andonov je namreč po 18 mesecih demontiranja bržčas prvega montiranega procesa v makedonskih bojih za oblast doživel ne samo moralno in javno, ampak tudi sodno rehabilitacijo. Kljub temu vprašanje odgovornosti za to »montiranko« — vsi člani sodnega senata so živi: Lazar Mojsov, Kole Čašule in Panta Marina — ni bilo nikoli posta-

vljeno. Zaradi ignoriranja številnih vprašanj, predvsem pa javnih protestov narodnih herojev **Krste Crvenkovskega** in **Vere Aceve** je Lazar Koliševski naposled začel izgubljati politični vpliv v republiki, čeprav so mnogi njegovi podaniki v sferah javnega življenja še zmeraj nadaljevali staro politiko z novimi, mlajšimi politikami.

Vasil Tupurkovski, ki je kot najmlajši doktor pravnih znanosti v Makedoniji v javno življenje Jugoslavije vstopil kot predsednik ZSMJ (zamenjal je Leva Krefta) in Košarkarske zveze Jugoslavije, je v politični orbiti zaslovel šele z znamenito izjavo o neprincipielni koaliciji, ki je kasneje naletela na številne neprincipielne rabe. Delno zaradi te izjave, delno zaradi dolgoletnega staža v Beogradu, kjer so nekateri makedonski politiki tako zaradi nesposobnosti, kot tudi zaradi karierezma padali pod tamkajšnji vpliv, poskušajo dr. Tupurkovskega degradirati z namigovanji, da je prav tako kot nekoč Koliševski začel zastopati interese uradne srbske politike. Vendar vsa tovrstna namigovanja niso naredila posebne škode ogromni popularnosti, ki jo je imel Tupurkovski v predvolilnem času. Njegovi poskusi ugajanja vsem volilcem so ga pripeljali do tega, da je praviloma v ezopskem jeziku brez dvomov obljubljal reševanje vseh nako-pičenih težav in da je moral odgovarjati tudi na številne obtožbe o ignoriranju republiških in občinskih organov. Čeprav si je v boju z republiškimimi mogočniki in občinskimi fevdalci nabral veliko moralnih točk, je skupaj s svojim neznanjskim tovorom neizpoljenih obljub v ostri predvolilni kampanji stal povsem ob strani. Res pa je, da se v številnih kombinacijah za novega makedonskega predsednika njegovo ime omenja kot možnost, s katero so

se pripravljene sprijazniti vse partije, ki niso sposobne sestaviti niti vlade, kaj šele izvoliti predsednika, za katerega je potrebno dvo tretjinsko soglasje parlamentarcev. Vprašanje, s katerim se sedaj mučijo politični futurologi je, kaj bi v primeru, ko bi Tupurkovskega izvozili iz Beograda in ustoličili v Makedoniji, republika pridobila na republiški in izgubila na zvezni ravni na predvečer novega zgodovinskega dogovora jugoslovanskih narodov, v katerem si mora Makedonija zagotoviti enakopraven status z drugimi (kon)federalnimi člani sedanje Jugoslavije.

Z zavračanjem medijske vojne je v predvolilnem času dobil veliko nacionalnih točk tudi vodja makedonskih prenovljenih komunistov **Petar Gošev**. Njegovo distanciranje od partijskega boljševiskega krila je skupaj s poudarjanjem socialdemokratskih elementov v volilnem programu prenovljene partije bistveno popravilo renome komunistov, ki so se poskušali mukotrpno distancirati tudi od vseh tistih grobsti, ki so jih uprizarjali bivši voditelji. Čeprav je na konvencijah koketiral z nacionalizmom, pred drugim krogom volitev Gošev ni izkoristil priložnosti, da bi s kanalizacijo rastočega nacional-romantizma in s pomirjanjem velikega nacionalnega nezadovoljstva osvojil še nekaj političnih točk. Tako njegova premočna zmaga še v prvem krogu, kot tudi pretirana samozavest po tem krogu ni mogla rešiti partije pred porazom. Gnev in ksenofobičnost sta bila tista, zaradi katere so se makedonski volilci priklonili VMRO (Demokratska partija narodne enotnosti), edini resni partiji v patriotski Fronti. Čeprav so to stran-ko obtoževali zaradi njenih pritiskov na Musli-mane (za to isto stvar so po prvem krogu obtoževali tudi albansko partijo), pa tudi za pri-

pravo »mitingov resnice« v Zahodni Makedoniji, Kumanovem in Skopju, je prav njej uspelo izkoristiti mednacionalni ambis in osvojiti glasove, na katere je optimistično računal Gošev. Kalkulacije glede izvolitve Goševa za predsednika vlade so resne z vidika njegove strokovnosti, vprašanje pa je, ali bodo na to varianto pristale tudi preostale tri stranke, ki se bodo morale sedaj začeti trezno pogovarjati ne glede na medsebojne ostre predvolilne diskvalifikacije.

Poleg Goševa si je po prvem volilnem krogu v parlamentu zagotovil mesto tudi vodja reformistov **Stojan Andov**, po drugem krogu pa še predsednik Socialistične stranke Makedonije **Kiro Popovski**, ki je v neposrednem obračunu premagal voditelja Gibanja za vse-makedonsko akcijo (MAAK) **Ganeta Todorovskega**. Njegov fiasko je bil pričakovano tako zaradi njegove komunistične preteklosti, kot tudi politične nejasnosti njegove stranke, ki je dokaj neresno vodila tudi svojo volilno kampanjo. Povsem nepričakovano pa je na volitvah pogorel vodja Lige za demokracijo **dr. Djordji Marjanović** skupaj s prvim možem VMRO-DPMNE **Ljupčem Georgijevskim**. V liderski somrak so vstopili tudi predsedniki Demokristjanov, makedonske Narodne partije in kmetov.

Kljub velikemu številu voditeljev in voditeljkov, ki so ta čas splavali na makedonsko pluralistično sceno, za sedaj še ni jasno, kdo bo držal v rokah državnih aparat in kdo bi bil sposoben voditi politiko, ki bi približala Makedonijo vsaj za korak razvitim delom Jugoslavije. Evropa je namreč strašno daleč od utrjene Makedonije.

SINIŠA STANKOVIĆ

PROMET: OMEJITVE HITROSTI

Vozila so bila izumljena predvsem zaradi hitrejše premikanja iz kraja v kraj. Ker je za povprečnega Zemljana, ki pač nima svojega letala ali plovila, sploh pa ne lastne železniške mreže, najbolj priročen cestni promet, je ta pač primerno natrpan in potreben ureditve, ki omogoča čimbolj varen potek. Seveda bi bilo neumno celo razmišljati o najvarnejši rešitvi, namreč ustavitvi oz. ukinitvi prometa sploh. V okviru možnosti ga je pač treba organizirati tako, da poteka kar se le da hitro in tekoče, ter hkrati varno. Ker pa sta hitrost in varnost vsaj približno v obratnem sorazmerju, je treba najti kompromis — hitrost **racionalno** omejiti in na ustrezen način doseči splošno upoštevanje omejitev.

GENERALNE (SPLOŠNE) OMEJITVE

Kolikor mi je znano, v Sloveniji in Jugoslaviji niso bile sprejete toliko zaradi varnosti, kot zaradi varčevanja z gorivom, in sicer 120 km/h na avtocestah, 100 na hitrih cestah, 80 na vseh ostalih in 60 v strnjjenih naseljih (slednja je v veljavi že od prej). Ker je v tej državi zdaleč največ »ostalih cest«, je bila najpogostejša generalna omejitev že takrat vprašljiva celo z varčevalnega vidika, kajti večina avtomobilov (ki so pač najpogostejša cestna vozila) potroši najmanj goriva pri nekoliko večji hitrosti (v povprečju okoli 90 km/h, kar je tudi potovalna hitrost, ki se upošteva pri določanju »normne porabe goriva«), še bolj pa je vprašljiva zdaj, ko so novejši avtomobili večinoma opremljeni z varčevalno 5. prestavo,

ki je ponavadi uporabna šele nekako od 100 km/h dalje.

Splošna omejitev 60 km/h v naseljih se mi zdi povsem smiselna in primerna; prav tako 80 na lokalnih cestah, ki so večinoma ozke, nepregledne, luknjaste in slabo označene in vzdrževane, pač pa ne ustreza magistralnim cestam, ki so vendarle nekoliko boljše in širše, tako da na ravnih in preglednih delih že zdaj skoraj vsi vozijo hitreje, nekateri celo mnogo hitreje (naivnežem, ki upoštevajo omejitev, pa vsi povprek trobijo, bliskajo, kažejo žaljive geste ipd., kar pa je po svoje razumljivo, saj dejansko zavirajo pro-

met). Po mojih izkušnjah vozijo povprečni, normalni, niti najmanj divjaški vozniki po takih odsekih večinoma nekoliko med 90 in 100 km/h, in menim, da bi se temu dejanskemu stanju morala prilagoditi tudi zakonodaja s povišanjem gornje splošne omejitve na 100. Podobno je s hitrimi cestami (kakor se pri nas imenujejo polovične avtoceste), le da so tam hitrosti za kakih 20 km/h večje (120 je tudi hitrost »normne porabe« za hitro vožnjo). Čisto prave avtoceste pa naj bodo glede generalne omejitve svobodne (kakor v ZRN, saj tistih nekaj naših ni toliko slabših, v glav-

DRAGAN GRASIĆ

DOM USTVARJALNOSTI IN RAZPRTIJ MARIBOR

ALI: KAKO SE DA SPRIVATIZIRATI IN ZLORABITI TUDI NAJBOLJŠI NAMEN

Za boljše razumevanje naslednje zgodbe je potreben kratek skok v bližnjo zgodovino. Pred štirimi leti je na pobudo mariborske mestne konference socialistične zveze izpraznjeno prostorno dvonadstropnico v središču Maribora (Razlagova 16), iz katere se je izselila osemletka s prilagojenim programom »Gustav Šilih«, zasedel novo-ustanovljeni **Dom ustvarjalnosti (DU)**. Ta je bil zamišljen kot nekakšna mariborska varianta Pionirskega doma v Ljubljani, torej za različne izvenšolske izobraževalne, kulturne in rekreativne dejavnosti mladih. Toda ker Dom po tedanjih predpisih ni bil pravna oseba, je upravljanje stavbe prevzela Zveza prijateljev mladine Maribor (ZPM).

(Nenaključno) srečanje bivših funkcionark

Pri ustanavljanju **Doma ustvarjalnosti** je imela največ zaslug tedanja izvršna sekretarka MK SZDL Maribor, **Jasna Baloh-Dominko**. Zelo zavzeta za to akcijo pa je bila tudi **Majda Struc** kot predsednica komiteja za družbene dejavnosti občine Maribor-Rotovž. Obe omenjeni (tedanji) funkcionarki (Strucova je bila pred tem tudi sekretarka MK SZDL kjer je delala skupaj z Balohovo), sta se po nekaj letih znova znašli skupaj v **Domu ustvarjalnosti**, vendar v drugačni vlogi. Majda Struc je bila letos izvoljena za predsednico **Zveze prijateljev mladine**, Jasna Baloh-Dominko pa je letošnje poletje prišla v **DU** kot direktorica privatne firme **DOBA**, registrirane za izobraževanje otrok in odraslih. (Balohova je postala podjetnica, ker je po volitvah izgubila delovno mesto funkcionarke, prejšnja delovna organizacija **Delavska univerza Maribor** pa je ni hotela sprejeti in se z njo toži — **DOBO** je ustanovila z denarjem, ki ga je dobila od Zavoda za zaposlovanje).

Vse je torej logično in ima samo drobno lepoto napako: Jasna Baloh-Dominko je prišla v **Dom ustvarjalnosti** očitno na podlagi svojih starih poznanstev, saj javnega razpisa za najem prostorov v **DU** ni bilo. Toda ob to se verjetno ne bi nihče spotal, ker je bila (je še?) v **DU** takšna navada, da so se prostori dodeljevali po osebnih presoji upravljalcev stavbe. Zaplet je na-

stal zato, ker je Balohova očitno svojo novo dejavnost vzela (preveč) resno. Učenje jezika se ji je v nekaj mesecih razmahnilo čez vsa pričakovanja (**DOBA** opravlja svoje delo tudi v številnih vrtcih v Mariboru in okolici, toda za šolarje, dijake in odrasle samo v stavbi v Razlagovi ulici), zato jo je vse bolj motilo, da lahko stalno uporablja samo dve pisarni, učilnice pa mora deliti z drugimi dejavnostmi v

uporablja, oziroma da se ne uporabljajo namensko. Tako naj bi se mladi tehniki, ki zasledajo dobršen del zgradbe, sestajali (po besedah Balohove) le enkrat na teden, enako naj bi veljalo za esperantiste in nekatere druge dejavnosti, ki sicer same po sebi niso sporne. Navedla je, da je v stavbi izposojevalnica kaset na tržni osnovi, za katero pa nihče ne plačuje najemnine. V razkošnem ateljeju pa je prav

dobila pa bi po izjavi Balohove tudi zelo dober program dejavnosti v **DU** — razen učenja jezikov še denimo takoimenovane hobi-dejavnosti, pomoč pri učenju, programe za nadarjene itd. V **Domu** bi ostali po tem predlogu tudi vsi sedanji uporabniki, ki dobro delajo — predvsem je to imenitni Ravnjakov Dramski studio. **DU** naj bi rešil tudi prostorsko stisko sosednje osemletke Ivana Cankarja.

drugo. Za umetniški atelje pojasnjujejo, da je sicer res v neprimerni rabi, toda umetnik **N. N.** naj bi po dogovoru tam vodil likovno šolo za mladino (toda tega ni sposoben, razen tega je menda tudi v hudi socialni stiski — sedaj ga izseljujejo in ob tem, kot pravi Majda Struc, so na račun »nehumanosti« do umetnika poslušali očitke). Strucova sodi, da bi se morali o namembnosti stavbe dogovoriti, vendar

pripravljajo elaborat (izdelali naj bi ga v nekaj dneh), ki bo prikazal dejanske razmere v **DU**. Na podlagi tega bodo nato izdelali predlog uporabe prostorov in pri tem, kot je dejal Rajič, bodo povabili k sodelovanju vse zainteresirane. Hkrati pa že pripravljajo tudi predlog sanacije prostorov v stavbi in to v okviru programa za obnovo šolskih prostorov Mariboru. Tako bo ta stavba na imenitni lokaciji v središču mesta v bodoče bolj funkcionalna.

Prav zaradi njene dotrajnosti se ji je (to malokdo ve) pred štirimi leti odrekla **Srednja ekonomska šola**, kateri so jo tedaj ponudili. Še vedno ostaja možnost, da bi administrativni program, ki se po sili razmer izvaja v **I. gimnaziji** — kamor ne sodi — preselili v del prostorov **DU**. Pobuda, da bi tako rešili tudi težave osemletke Ivana Cankarja, sicer prav tako obstaja (že sedaj v **DU** ta osemletka uporablja eno učilnico, nove potrebe pa bi nastale z ukinitvijo podružnične štirirazrednice v Košaškem dolu), vendar v strokovni občinski službi opozarjajo, da se v tem delu mesta nova mesta za osnovnošolce ne da najti, v okviru obstoječih šolskih stavb.

Kot pravi Rajič, ni dvoma o tem, da Maribor potrebuje **Dom ustvarjalnosti** in se torej njegove ukinitve ni bati. Odrpito vprašanje pa je, kdo ga bo upravljal in kaj bo v njem. Po novih predpisih je lahko tudi dom sam pravna oseba. Tudi položaj **Zveze prijateljev mladine** se je medtem z ukinitvijo Pionirske organizacije precej spremenil — tako se razen njene vloge v **DU** postavlja tudi vprašanje, ali je prav, da samo **ZPM** upravlja s precejšnjim premoženjem počitniškega centra Poreč.

Verjetno je za marsikoga odpiranje teh vprašanj sporno in boleče. Tolikobolj, ker se lahko čuti prizadetih veliko ljudi, med katerimi so v večini tisti, ki so prostovoljno in brez nagrade sodelovali in še sodelujejo v dejavnostih **ZPM**. Toda to ne bi smela biti ovira, da se zruši še en tabu: preveč samovoljno in tudi preveč privatniško upravljanje z družbenim premoženjem. Verjetno je v Mariboru še veliko takih, ki bi znali kaj storiti za ustvarjalnost mladih — kakaj torej ne bi dobili priložnosti tisti, ki bi to storili najbolje?

JASNA KONTLER-VENTURINI

BORIS VUGRINEC

DU. Zaradi njenih pritiskov, da **DOBA** dobi stalne učilnice, so se precej poslabšali njeni sprva vzgledni odnosi z **ZPM** — to bi lahko imelo za Balohovo zelo neprijetno posledico, ker ima najemno pogodbo samo za tekoče šolsko leto.

Vloga — predsedniku IS Maribor, gospodu Rousu

Tako se je direktorica vse bolj uspešne firme pač malo bolj natančno razgledala po stavbi in predsedniku mariborske občinske vlade brez predsodkov opisala, kar je ugotovila. Ugotovila pa je predvsem to, da se večina prostorov v stavbi zelo malo tako že lep čas brezplačno

nek (odrasel) umetnik. Tudi **Zveza prijateljev mladine** je več kot poskrbela za rešitev svoje prostorske stiske: v petih velikih pisarnah dela pet profesionalnih omenjenih zvez.

Razen teh prostorskih pripomb je Jasna Baloh-Dominko v svoji vlogi navedla tudi dokaze slabe vzdrževanosti zgradbe — predvsem oporečne sanitarno-higienske razmere, zaradi katerih v prostorih večkrat neprijetno zaudarja (najnujnejše so medtem sanirali). Po vsem tem je imela seveda tudi svoj predlog rešitve. Občinski vladi je predlagala, da ji ta dodeli celotno (občinsko) stavbo v najem. S tem se bi občina rešila sedanjih stroškov vzdrževanja stavbe (plačuje jih iz denarja za izobraževalno dejav-

Zveza prijateljev mladine razkriva drugo plat resnice o DU

Razumljivo, da v **ZPM** stvari vidijo precej drugače. Sicer, po besedah Strucove, tudi sami niso najbolj zadovoljni z uporabo prostorov. Strinjajo se, da se mladi tehniki preveč poredko pojavljajo v svojih prostorih (edini razen **ZPM** imajo zanje svoj ključ), vendar bi jim »njihove« delavnice menda zelo težko odvzeli. Toda očitke esperantistom, pravi Strucova, ni opravičen. Tudi **Zveza prijateljev mladine** menda nujno potrebuje toliko pisarn za svoje vse bolj številne dejavnosti: pomoč mladim v stiski, organizacija servisa za čuvanje otrok na domu, organizacija počitnikovanja ter

to ne bi smelo ogroziti delovanja **ZPM**, ki »vse dela izključno v korist mariborskih otrok in mladih«. O Jasni Baloh-Dominko pravi, da se neupravičeno pritožuje nad prostori in nad najemnino, ki jo plačuje (okrog 19 tisočakov na mesec), saj so to samo »minimalni stroški, ker mora biti zaradi dejavnosti **DOBE** zaposlena ena čistilka«.

Na občini pripravljajo elaborat

Ni naš namen, da sodimo, katera resnica je bolj resnična. Očitki so pač na obeh straneh, razplet pa je še nejasen. Vendar bo do njega verjetno prišlo prav kmalu, saj je direktor oddelka za družbene dejavnosti občine Maribor **Goran Rajič** povedal, da že

nem pa so tudi manj prometne) — pametni vozniki tako ali tako ne mučijo svojih vozil z mejnimi zmogljivostmi, vsaj dalj časa ne.

Da so generalne omejitve pretirano rigorozne, posledne priznava tudi policija, ki na odsekih, kjer ni dodatnih omejitev, le redko nastavlja radarske pasti. Iz časov, ko je bila omejitev za hitre ceste 120 in za magistralne 100 km/h, se spominjam, da so bile radarske kontrole na njih vsakdanji pojav (z gotovostjo lahko to trdim za cesto Hoče—Arja vas, kjer sem delal na cestninski postaji).

Sedanje omejitve pa ne le, da varnosti ne povečujejo, ampak jo celo ogrožajo. Pred njihovo uvedbo so bili na nevarnejših odsekih magistral pogosti znaki omejitve 50 oz. 90 (ter na hitrih cestah 100 in avtocestah 120), z uvedbo pa so seveda izgubili. Vozniki, ki že sicer ne upoštevaajo generalne omejitve, na takih odsekih niso posebej pozvani k

zmanjšanju hitrosti, s tem pa ogrožajo sebe in druge (trikotni znaki za nevarnost sicer povečujejo pozornost voznikov, ki pa hitrosti ponavadi vseeno ne zmanjšajo dovolj).

POSEBNE OZ. DATNE OMEJITVE

Gre za z znaki označene omejitve, ki so nižje od tam veljavnih generalnih. Seveda je prav, da so; ni pa prav, da so na krajih, kjer niso potrebne, oz. da so bolj rigorozne od potrebnih. Ker pa so večinoma prav take, jih skoraj nihče ne upošteva niti takrat, ko so postavljene zares upravičeno (marsikje pa bi morale biti, vendar jih ni, kar je lahko pogubno za voznike, ki ceste ne poznajo) — kar je seveda dodatni faktor nevarnosti.

Poleg stalnih razlogov (npr. nevarni odseki) za radikalnejše omejevanje hitrosti obstajajo tudičasni oz. občasnii, a v takem primeru naj bo omejitev veljavna le v času,

ko razlog obstaja, sicer pa ne. Če npr. po zaključku cestnih del tam ostane znak omejitve, ta formalno velja, čeprav je razlog zanjo odstranjen. Več kot upravičeno so omejitve v bližini šol ipd., vendar le v času prihajanja in odhajanja učencev, ne pa npr. sredi noči in med počitnicami. Znake za omejitve bi v takih primerih veljalo opremiti z dopolnilnimi tablami, ki določajo čas veljave, ne pa, da omejitev velja kar povprek.

Poleg znakov pa obstajajo še druge metode za zmanjševanje hitrosti vozil. »Akustična zavora« pri **P. O. Š. Gustav Šilih** v Mariboru je sama po sebi dobra pogruntavščina, le postaviti bi jo veljalo pametneje: znak omejitve na njenem začetku, ne pa šele na koncu, in v pasu omejitve prek celega cestnišča, kajti zdaj se ji vozniki »elegančno« izogibajo tako, da se grede Angleže in vozijo po nasprotnem pasu. Tako, kot je postavljena ta, pa bi morale biti (le

čez pol cestnišča in pred samo omejitvijo) npr. pred nevarnimi ovinki ipd. odseki regionalnih in magistralnih cest.

Na italijanskih avtocestah sem opazil duhovito (in tudi za naše razmere dovolj poceni in uporabno) rešitev omejitve hitrosti v času zmanjšane vidljivosti (megla, sneg ipd.): na rumeni črti, ki označuje desni rob voznega pasu, so v določenih presledkih narisane velike, fluorescentno bele pike, ob cesti pa table s sporočili v stilu »če vidiš samo 2 pike, je hitrost omejena na 60, če le eno, na 40, če nobene, pa vozi še počasneje!« Da bi pri nas vsaj na zelo prometnih cestah in nevarnih odsekih potrebovali spremenljive znake, ki omejujejo hitrosti in posredujejo še druge informacije glede na trenutno situacijo v prometu, je seveda samoumevno. Pogrešam tudi znake za priporočljivo (torej ne najvišjo, ampak najprimernejšo) hitrost, ki sem jih doslej pri nas zasledil le v učbenikih

prometne teorije. Predvsem pa omejitve ne bi smela veljati za tiste in takrat, ko prehitetvajo (seveda ob izpolnjenih ostalih pogojih varnega prehitetvanja): prehitetvajoči voznik ravnaravilneje, če kar najhitreje švigne mimo prehitetvanega vozila nazaj na svoj pas, kot pa, če upošteva omejitve in se s tem dalje zadržuje na nasprotnem pasu.

PREPREČEVATI ALI KAZNOVATI?

Policiji je treba priznati, da je pri nastavljanju radarskih pasti na krajih, kjer velja generalna omejitev, dokaj fer. Zameriti ji ne kaže kontrole na krajih, kjer so omejitve zares potrebne. Naravnost »ganljiva« pa je policijska skrb za proračun pri nastavljanju pasti tam, kjer so omejitve nepotrebne oz. strožje od potrebnih — gre za kraje, kjer ni nič več nesreč kot v povprečju, čeprav vozniki

redno kršijo omejitve. Žal je prav ta zadnja vrsta pasti najpogostejša, kar napeljuje na misel, da policija (oz. njeni šefi)raje kaznuje, namesto da bi predvsem vzgajala in preprečevala nevarno obnašanje. Če je namen nadzora discipliniranje voznikov in povečanje varnosti, ne pa zgolj polnjenje državne mošnje, bi morale biti radarske kontrole stalne, že od daleč vidne in še dodatno označene, ne pa skrite kot sedaj, poleg tega pa le tam, kjer so zares potrebne! Kdor bi kljub temu vozil hitreje, pa si zares zasluži kazni, in to precej višjo od sedanjih. Skriti radarji naj ne služijo kaznovanju »kršilcev«, ampak kvečjemu določanju najprimernejše omejitve na posameznih odsekih — pač v skladu s povprečno hitrostjo vozil, ki so jih varno prevozila brez vednosti o kontroli.

Naslednjič pa še nekaj predlogov za večjo prometno varnost.

DARINKO KORES-JACKS

23. Nepomembnost je prednost elite. V 19. stoletju je na področju kulture dandizem pomenil nadomestek za aristokracijo. CAMP je moderen dandizem, s tem tudi odgovor na vprašanje, kako biti dandy v obdobju množične kulture. Dandy je užival v redkih neomadeževanih senzacijah, ki niso bile skrunjene z masovno kulturo; zapisan je bil kot »dober okus«. Ljubitelj Campa pa lahko najde več preprostega užitka; ne v latinski poeziji ali redkih vinih ali oblekah iz prave svile, temveč v preprostih, vsakodnevnih izdelkih. Ne obstaja več razlika med enkratnostjo predmeta in produkcijo. Užitek pa ne izvira iz uporabnosti predmeta oziroma iz predmeta samega, temveč iz naše sposobnosti posedovanja predmetov na neobičajen način.

24. CAMP ljubi vulgarnost, oz. se mu zdi nekaj povsem običajnega. Ob velikem smradu Dandy drži robček pod nosom in pada v nezavest, pristaš Campa pa posrka smrad vase in vse skupaj prenaša z močnimi živci.

25. Zgodovina CAMP okusa ima izhodišče v zgodovini snobizma. Aristokracija je bila v poziciji vis-a-vis kulture (prav tako vis-a-vis moči). S tem ko je prenehala obstajati avtentična aristokracija, se je izoblikoval nek nov nosilec tega okusa. Improviziran razred, ki se je sam oklical za nadaljevalca, izhaja iz homoseksualcev. Zvezo med homoseksualci in Campom je potrebno razložiti. Bilo bi napak, če bi rekli, da sta njuna okusa eno. Obstajajo pa neke sorodnosti in medsebojna prepletanja. Nedvomno je, da niso vsi homoseksualci privrženci Campa; kažejo pa v veliki meri nagnjenjā do tega okusa in tako tvorijo prve vrste med njegovimi ljubitelji še zlasti pa se vključujejo v ustvarjalno skupino samega Campa-Teater — kot metafora življenja je dober primer za razlago povezave homoseksualcev in campa. Način življenja skozi Camp omogoča

tako samopotrditve kot opravičevanje.

26. Osnutke zgodovine Campa bi bilo mogoče iskati tudi skozi zgodovino. Same začetke bi lahko našli v manierizmu, zlasti v delih umetnikov, kot so: *Pontormo, Rosso, Carravagio* (oblikovanje telesa) ali v slikah *C. Crivellija*, v izredno teatralnih slikah *G. de la Toura*. Dejanska izhodišča pa so vidna v poznem 17. oziroma zgodnjem 18. stol., času, ki ga označuje izrazit smisel za tvorjenje umetniških pravil: površina in simetrija, veselje do očarljivosti in vznemirljivosti, upodobitve trenutka, dekorativnost; zavojki... (*Pope, Congreve, Walpole, roko cerkve, Pergadesi*, nekaj pozneje tudi nekaj *Mozartove* glasbe). V 19. stol. dobi tisto, kar je veljalo za izraz visoke kulture, atribut ezoteričnosti, perverzности. Nastopi **Jugendstil**, ki predstavlja najbolj razvit camp stil. Skratka, smeri iz katerih razbiramo neko dvopomenskost; za direktnim, splošno spoznavnim pomenom se skriva nekaj osebnega, burkastega. Seveda ne moremo trditi, da so vse te smeri izključno camp. Težko bi celoten Jugendstil označili za camp. Jugendstil je dekorativna umetnost, tako kot camp, in družijo ju še marsikatera prej naštetā lastnost... Bistveno razliko pa predstavlja obravnavanje vsebine, tako moralistične kot politične... s katero se Jugendstil ukvarja, camp pa jo izključuje.

27. CAMP je predvsem presoja, ne pa sodba.

28. CAMP je oblika uživanja. Samo na videz se zdi zloben oz. ciničen.

29. Dobro je, ker je obupno! Lastnost in obenem nepotek, kako naj vzkliknemo ob pogledu na camp.

Veliko lažje nam bo razumeti camp in vzroke za njegov nastanek, če vemo, v katerem okolju se je pričel razvijati — v Ameriki. Najprimer-

nejše je, da za oris države uporabimo misli avtorice same.

Geslo ameriškega delovanja je moč. To temelji na premoči Evropejcev s ciljem zasedi kontinent. V glavnem pa so ga zasedli »viški evropskih obubožancev« (razen redkih izjem, ki so Evropo zapustili iz drugačnih vzrokov). Ti so s seboj prinesli idejo o »kulturi«, ki jim jo je v domači deželi narekoval nekdo »od zgoraj«. Ta se je v novi deželi še enkrat modificirala in združila s famo o »dobrem življenju«, ki je veljala za Ameriko, še zlasti ob začetku njenega industrijskega razvoja. Glavni predmet občudovanja v Ameriki postane energija in moč, nedohitevač ekonomski razvoj in neverjetna možnost zabave, kar se do neke meje kaže kot resničnost, ima pa visoko ceno. Družba postaja prenapeta. Hiperaktivnost in neenakomerno razporejen dinamizem se morata v nekaj sublimirati — goli materializem. Vsaka aktivnost, vsak delček življenja postane nov predmet trgovine; lahko je razstavljen, prodan in kupljen. In večina ne vidi, da so stvari

take, in še dalje sanja svoj ameriški sen.

Treba je omeniti, da 60. leta pomenijo, tako kot veliko začetkov »nedolžno« obdobje campa. Zakaj uporabljam izraz nedolžno in kam so šle poti razvoja, nam bo pojasnjeno že ob izpeljavi nekaj enostavnih paralel. J. Kennedyja zamenja — kot predstavnika moči — bivši igralec *R. Reagan*. Idola campa *A. Warhola* nasledi *J. Koons*. Seks simbol ne predstavlja več *M. Monroe* in njene obline, temveč članica parlamenta in zvezda porno filma *Ciccioni*. Camp ni več ameriška hiša, temveč se kot fenomen razširi po Evropi.

Za aktualiziranje fenomena campa navajamo nekoliko nam danes bolj znanih imen (v primerjavi z imeni, ki jih navaja *S. Sontag*).

Na filmskem področju vzemimo kot primer zgodnje filme *K. Russla*, fotografa *R. Mapplethorpa*, kot gledališko osebo *L. Kempa* in kot umetniškega ustvarjalca zgodnjo fazo *D. Bowiea*.

Da ne ostanemo le na tujem, omenimo še primer či-

CAMP

stega campa, viden v prevze-manju »narodnega« glasbenega ansambla *Bratje Avsenik* ali primer načrtovanega campa odrski image skupine *Laibach* (orli, lovska noša...).

Za zaključek bi hotela le naj še izpostavimo nekatere ugotovitve in poudarimo vprašanja, na katera *S. Sontag* odgovarja, ali pa jih pušča odprta.

Po prej opisanem razvoju je potrebno upoštevati spremembo, ki se pojavi v prejšnjem desetletju, ko postane camp moden način obnašanja. Predvsem jo je že obravnaval *M. Booth*. V svojem delu izpostavi zahtevo po ostriloičitvi med campom kot umetniško smerjo in campom kot načinom obnašanja. Lahko mu izrečemo čestitke, z druge strani pa takoj postavimo to trditve pod vprašaj. Ali je res mogoče razločevati bazičen princip življenja od umetniškega ali imitacijskega?

Nadaljnjo težavo predstavlja razumevanje pojma kič. *S. Sontag* uporablja ta pojem, v kontekstu s campom, kot nam povsem razumljiv. V izvornem pomenu bi to pomenilo vse, kar je vulgarno, plebejsko, banalno, prostaško, običajno, nizko, predvsem plitvo, brez pomena. V povezavi z umetnostjo pa brez duha, poenostavljeno, zgrešeno, prazno, neprepričljivo, obrabljeno, lažno...

Ostaja pa odprto vprašanje kdaj pričeti označevati s temi lastnostmi. Deloma si lahko pomagamo z dvema nasprotnima teorijama. Prva, ki jo je postavil *H. Hölländer*, dokazuje, da je nemogoče določiti jasne meje med umetnostjo in kičem. Trdi namreč, da ne obstaja neka zanesljiva logika na podlagi katere določimo neko delo za kič in drugo za umetnost. Drugi razlog pred-

stavlja zgodovinsko-kulturni, družbeni ter geografski pogoji, ki postavljajo neko delo sedaj v kič, sedaj pa v umetnost.

Povsem obratno pa razlaga *Carl Dahlhaus*. Njegova teorija temelji na tem, da obstajata le dva pojma, kič in umetnost, in oba le na osnovi svojih lastnih, objektivnih kriterijev in neodvisno od funkcije, ki jo izvršujeta v svojem zgodovinskem okolju. Dodati velja, da so ob kiču vezani še nekateri pojavi: pretencioznost za doseganjem stopnje visoke umetnosti z velikim razkorakom med željo in možnostjo, pojav malomeščanstva, ki ga kič zanima... (več o tem piše *L. Giersi*, ki izoblikuje pojem »Kitschmensch«).

Sedaj seveda razumemo pomen besed, okus in senzibiliteto, ki smo jih navedli v definiciji campa na začetku članka. V campu ne gre samo za okus, oz. senzibilno dojetje predmetov in postavljanje mej med kičem in visoko umetnostjo, temveč za mnogo bolj prefinjen proces — spreminjanje kiča v visoko umetnost. Namen postane porušiti uživanje »čiste« umetnosti, podreti načela morale...

Visoka umetnost postane premalo in kot pravi *S. Sontag*: Presenečeni boste nad campom, ko boste ugotovili, da resnica ne pomeni več dovolj. Resnica pomeni le duhovno ožino.

Camp se prične zabavati, obračati stvari. Če za kič velja zgrešenost v namenu in izvedbi, za visoko umetnost pa izpolnitev obeh, izkoristi lastnosti obeh tako, da iz prvega naredi drugo. »Popravek« je narejen v smeri: kič, kot pretencionalno posnemanje kvalitete, zmota česar je jasno vidna, se modificira v kvaliteto, ne več na poskušanem, zgrešenem nivoju; temveč s pridobitvijo nove kvalitete.

Druga možnost zabave, oziroma ustvarjanja campa, je možna s povzemanjem nečesa, kar samo po sebi ni kič, nosi pa simboliko znanega klišeja. S spremembo simbolelike ustvarimo camp.

Ker gre za inačice, oziroma za odtenke v načinu dojemanja, deluje camp kot skrivni kod vezan na določene skupine. Kot smo že omenjali, so bili izvorno to homoseksualci. Neglede na zaprtost same skupine je mogoče opaziti evolucijsko črto razvoja, ki se usmerja bolj k kvaliteto in finese, in vedno manj na zunanjo vpadljivost in moč. Kot načina izražanja v glavnem več ne uporablja akcij, kot so: množične moške masturbacije (*Flower 1966*) ali orgastična posilstva (*Salomé 1974*). Geslo: teatralnost, seksualnost, kič ostaja, vendar v novejši inačici, tokrat izpeljano do popolnosti. Celo transvestizem, pripisovan homoseksualcem, prehaja iz pornografske v estetizirano formo, ki se v nekaterih primerih izkaže celo kot vizualna indetifikacija. Zaznati je mogoče, da se vulgarna provokacija modificira v prefinjene oblike izražanja, iz katerih pa izžareva narcisoidnost, ekshibicionizem, ekskluzivnost...

Še marsikaj bi lahko pripisali campu. Vendar bomo omenili le še dejstvo, da campu ni dovoljeno obstajati in se oblikovati brez rodovnika, oziroma izhodišča v preteklosti ali vsaj iskanja izhodišča v obliki žive legende.

Del njegove igre je tudi ogromna vsota denarja, s katero plačujemo camp izdelke.

Z igranjem te igre se dobi pravica vstopa v areno, v kateri obstaja možnost govora o resnejših zadevah.

BREDA KOLAR SLUGA

DUH HAMLETOVEGA OČETA NI KONJ?

I. Retorični drobir z opombami urednika

Smo znova priča fenomenu, ko postaja gledališka produkcija v svojem bistvu anti-produkcija? Trenutku, ko dana institucija panično zastavlja vsa razpoložljiva sredstva za preprečitev dejanske inkarnacije nekega pomenskega kompleksa inhibiranega v dramski tekst?

(avtor očitno še verjame v preboj subverzivnega in strahoblasti pred njim)

Vsi mučni napori štaba mariborskega gledališča nas lahko spominjajo le na manekensko fašistoidne zablude eugeničnih projektov. Semiološke mreže starih mitov namreč programirajo dogajanja v družbi podobno kot genetski zapis odreja sestavo organizma, tako da ima kakršnakoli potlačitev ali nasilje nad obojima za posledico le spačke.

(moralčni poduk na meji preloških groženj)

Predstava je kljub načrtovani razstavi neizogibna; pa čeprav kot kopicenje bakterij in protiteles okoli locusa infekcije.

(nenaden miselni preskok: »infekcija« povzroča poskus spremembe genetskega koda (pedikura mita). Predstava se zato s centralnega mesta evokacije — odra seli na obrobje)

Razstava v SNG funkcioni- ra kot mišnica brez sira. (zato pa je v (semioloških) mrežah zunaj nje rib vselej na pretek)

II. Sproščena ugranutost, nevsiljiva prepričljivost

Sta bili poglaviti odliki celotnega ansambla petkove svečane premiere. Režija se je sesirila na prav vseh pričakovanih mestih.

V vlogi Ofelije je blestela pobiralca kart z desnega vho-da. Namesto šopka rož ji posvečam pričujoči članek. Prefinjen občutek za drobne motivne odtenke in mladostno prožnost je pokazala tudi njena prva spletna v desni garderobi.

Kralja je z vso potrebno demagoško velikodušnostjo odigral Tone Partljič. Kraljico je korektno predstavila obiskovalka srednjih let. V spominu mi je ostala le temnorjava torbica iz usnjenih šesterokotnikov.

Brane Šturbej je bil marljiv in prizadeven čistilec baro-

čnih kipcev z vrha gledališke stavbe.

Neverjeten poslušaj za stranske karakterne vloge razvija Tomaž Pandur, tokrat kot brezhibni Osrik.

Bivši bradati odrski delavec, ki se je nekoliko začuden oziral po dvornem blišču, je brez patetičnega naprezanja opravil z naslovno vlogo. Kdor ima oči, si ga je gotovo zapomnil.

Duh Hamletovega očeta — izposojen lipicanec med

DVOJE POROČIL IZ SNG

predstavo ni prišel do besede, kar spričo omamljenega živčnega sistema žal tudi ni bilo mogoče.

Franček Jauk je bil boljši od obeh grobarjev, Janez Drnovšek pa vedro žalosten sel

s sporočilom, da sta Slobostern in Srbokranz že na varnem v očetovsko nežnem četniškem objemu.

Vsekakor: PREDSTAVA VREDNA OGLEDA.

ANDREJ KOLARIČ

KONZUM HAMLET

— začetna reklamna špica —

ŽENSKI GLAS (počasi, omamno): Slast, okus, umetnost.

VEČ GLASOV (hkrati, pojoče): H aa aa mlet

ŽENSKI GLAS: (vablivo): Kdor se upira našemu izdelku, ta se upira življenju, kajti novi Hamlet vam brez starih dvomov pritrjuje.

HAMLET: To be, to be, to be...

— zvenket porcelana in pribora

—

KLAVDIJA: Pa je še svež?

GERTRUDA: Nekaj dni je že v hladilniku, govori pa kot na začetku. Perfekten je...

— efekt — (odpira vrata hladilnika, postavlja krožnik na mizo) No ja... malo je že načet.

Otroka se nista mogla vzdržat. Saj vidiš, vsak je pospravil po eno nogo.

KLAVDIJA: (napeljujoče, radovedno) Kje ga pa vključiš?

GERTRUDA: Glej, tu mu malo stisneš glavo.

— klik —

HAMLET: Whether 'tis nobler in mind to suffer The slings and arrows... the slings and arrows... slings and arrows...

KLAVDIJA (privoščljivo): Kaj pa mu je? Se mu je kaj zataknilo?

— klik —

GERTRUDA: (ga izklopi): No, zdaj mi je tudi jasno, zakaj je bil cenejši od ostalih.

Misliš, da si je opomogel? (ga vključí)

— klik —

HAMLET: (nadaljuje tekoče, potem tišje v ozadju)

KLAVDIJA: (očita joče) Nekam patetičen se mi zdi. Moj pa je neverjetno energičen. V tistem nagovoru, saj veš, ko govori s kraljico v njeni spalnici, ti začne tako divje gestikulirati. Smetano bi lahko stepala z njim.

(krajši premor)

GERTRUDA: (začudeno) ampak je čudno, skoraj da je nek fenomen. Bolj ko ga poslušam, bolj te mika. Meni se začne kar slina nabirat.

(zaskrbjeno) Upam, da se mi v gledališču to ne bo pripetilo.

KLAVDIJA: Resnično, včasih se je težko ubraniti. No, kaj je bilo zadnjič...

Tamala mi priteče z dvorišča in ga kar zagradi z mize... Pa ga gleda... in preden sem se lahko dobro obrnila, mu je že snedla glavo. (hehet) Hamlet pa ti še kar recitira, prav slišalo se je, kako potuje proti želodcu. Šele po kakih desetih minutah ga je toliko prebavila, da je utihnil.

GERTRUDA: Jaa... mogoče pa ima tvoja mala premalo kisline. Zvočniki... pa vsa ta tehnika not so ja iz teh dietetičnih vlaknen. Ta pa ti še sploh urejajo prebavo.

(premor)

KLAVDIJA: Katero roko boš? Jaz bom to — ko drži lobanjo z njo...

Ja, saj se mi je zdelo, da je iz mandlja.

HAMLET (glasneje) — — —

What should a man do but be marry? for, look you, how cheerfully my mother looks, and my father died within's two hours.

— ponovitev začetka reklamne špice —

KONEC

KOMAR & MELAMID

Vitali Komar (rojen 1943, Moskva) in Aleksander Melamid (1945, Moskva) že od 1976 naprej provocirata, vznemirjata ter vnašata negotovost na newyorško umetniško prizorišče. Na njihnih akademskih, klasičnih, realističnih, abstraktnih, ekspresionističnih in konstruktivističnih slikah se družno pojavljajo: Stalin, Napoleon, leteči komsomolci, beroči Lenin, suprematistični križ, Hitler ali ekspresionistične čečkarije. V kratkem: slikarstvo Komar & Melamida je kot zmes različnih stilov, tehnik, medijev in materialov v svojem pluralizmu zavezano eklekticizmu kot metodi. Disidentno jadrnanje od avantgarde do kiča sta s svojo piratsko ladjo opravila brez vmesnih postankov; včasih v smeri »prostor«, drugič v smeri »čas«. Komar & Melamid imata svoje lastno razumevanje časa: »čas, ki ga izpolnjuje najino osebno življenje, čas kot skupna zgodovina (oboje se nahaja med leti 1945 in 1977, to je vse od najinega rojstva pa do emigracije iz SZ) in ob tem še metaforična menjava letnih časov: od zime do zime.« Njuno nenehno razdvajanje podob ima po Donaldu Kuspitu vzrok v dejstvu, da je »tudi njuno življenje razdvojeno med SZ in zahodom — vsak del je samosvoja nezdržljiva polovica nekega-enkratnega, zaključenega sveta. Komar & Melamid sta se spoznala na inštitutu za umetnost in oblikovanje Stroganov v Moskvi, kjer sta leta 1965 realizirala svoj prvi skupni projekt in leta 1967 diplomirala. 1972 so nastala nova skupna dela označena s terminom »Sots Art« (Sot (francosko) — neumnež) — ruske različice pop arta.

Dve leti kasneje je sledila izključitev iz mladinske sekcije združenja umetnikov. Njuna udeležba na skupinski razstavi »nonkomformistov« na gradbišču Beljajevo pri Moskvi se je končala z intervencijo policije in uničenjem njenega dvojnega portreta »Lenin in Stalin« (oblast je naročila buldožer, ki je odstranil nedovoljeno razstavo). Takoj zatem jima je bil odvzet atelje in prepovedan obisk razstav. Z izraelskim vizumom (1977 jima uspe emigracija v Izrael) prispeta 1976 v New York, kjer razstavljata v Galeriji RONALDA FELDMANA iz SZ ter ustanovita novo državo »Transtate« z lastno ustavo ter aktom o neodvisnosti. Po pre-

selitvi v New York leta 1978 pa osnujeta še »Družbo za nakup in prodajo duš«. V pričujočih tekstih, napisanih v stilu zgodnje romantičnih fragmentov Friedricha Schlegla sta K & M predstavila svoj eklektični sistem uokvirjen s filozofskimi razmisleki pod naslovom »Pesmi o smrti. Duh eklekticizma«.

Glavno protislovje zgodnjega modernizma (npr. abstrakcionizem) je v tem, da se (motiv) želja po povratku od posameznega k splošnemu izraža skozi rastoči subjektivizem (v praksi je ta pojav viden v umetniških gibanjih kot kolektiv subjekta). Toda posamezno je vselej konkretno in splošno vselej abstraktno ter nikoli, ne glede na to kako ga dojemamo,

subjektivno. Samo eklektik razumeva subjektivno kot nekonkretno ter tako razrešujoč njegova zgodnja protislovja vodi modernizem k logični izpolnitvi.

Kar ostane je kič in parodija na kič. Vse, kar ni parodija je kič.

Pojem »bog« združuje materijo, bitje in zavest. Neverniki vidijo svet razdeljen na razumljive in nerazumljive elemente. Iz instinktivne težnje po enotnosti so prisiljeni nihati med dvema poloma — lažmi in eklektiko. Laž prezentira nek element kot celoto. Eklektika je poskus poenotenja elementov brez boga. V umetnosti lahko konceptualni eklekticizem (anarhistična sinteza) pripelje do znova pridobljene vere (duhovna sinteza). Eklekticizem ni noben rezultat: je ples, ples v kolu, ki omogoča blaženi mir pred smrtjo.

V študentskih letih smo radi pili »v troje.« Ponavadi so z nama pili: Fedja (Fedulov), Talik Bazelcev, Slon ali Antonov iz oddelka za keramiko. Spoznala sva se med uro anatomije; vzela sva steklenico »za dva« — tretji je molče plaval v kadi formaldehida zraven naju.

Včasih je veljalo prepričanje, da bolj kot je zapleteno kopiranje neke umetnine, večja je njena vrednost. Geometrični abstrakcionizem nasprotuje temu pravilu.

Smo otroci socialističnega realizma in nečaki avantgard.

Specializacija umetnikov na rodove je tipična za minulo stoletje. Na njeno mesto danes stopa specializacija na stile. Samo eklekticizem je tisti, ki nas osvobaja suženjskega, monotonega ustvarjanja, podobnega delu za tekočim trakom.

Duša eklektika je podobna vremenu. Menjava stilov je menjava razpoloženj; je svoboda gibanja duše.

Slike na stenah muzejev niso zgolj dialogi med samimi umetniki. So tudi nagovor nekoga tretjega — cenzorja.

Vsaka ženska ima v sebi nekaj, kar nas spominja na kamikaze.

Duša je deljiva. Obstaja nek JAZ preteklosti, JAZ trenutka prehoda med preteklim in prihodnjim ter JAZ prihodnosti. Nesmrtnost duše je smrt drugega JAZA.

Naša individualnost se izraža v vsem, celo v tem, kako sedimo na stranišču ali kako beremo knjigo. Skladno s tem, se lahko isti posameznik izraža v različnih stilih in načinih. Vsi iščejo svoj individualni stil ter vselej zasledijo raznolikost, ki jih loči od ostalih. Talentirani ljudje so sposobni zelo hitro kultivirati in razviti svoje posebnosti, vendar so žal tudi ti na posled le del tega ali onega historičnega, kolektivnega stila.

Vera je samo pol stvari. Druga polovica je nevera.

Po glavi se nama podi toliko zamisli, da nama že dvajset let brnijo ušesa. Da bi nekoliko zadušila te zamisli, pijeva vodko, be- reva časopise in slikava.

(povzeto po Kunst forum April/Mai 1990)

EKTRAN V ITALIJANSKI SVETLOBI

Fabrizio Plessi — eden vodilnih in najpopularnejših videoartistov pravi, da ima naiven odnos do tehnike ter gleda na video naprave kot na živo bitje. Svojemu psu je dal ime Sony — torej ni nespreten, kadar gre za sodelovanje z velikimi svetovnimi proizvajalci. V svojih videoskulpturah uporablja medij, za katerega je značilno gibanje tako, kot da gre za povsem statično, naravno posnemajočo sliko. To ni edini antagonizem v njegovem delu, ki na vsaki razstavi priteguje s svojo čutnostjo, nebrzdano naravnostjo, močjo iluzije in arhaično neposrednostjo.

te za barvno televizijo, ki je takrat še ni bilo. To je nenavaden fenomen: s svojimi idejami sem zmeraj pred tehničnimi možnostmi. Vsako realizacijo je treba reducirati.

To zveni kot hrepenenje po napredku in kot navdušenje nad tehniko.

Sploh ne. Video tehniko uporabljam kot zamrzovalnik. Želim imeti samo svež material, ga le konzervirati. Tehnologija, ki sodi zraven me ne zanima, zanima me zgolj uporaba tehnike.

Torej tehnika v službi fantazije in ne obratno.

Seveda se zavedam medsebojne odvisnosti. Tehnologija lahko vsekakor omeji fantazijo, lahko jo oslepi. Obratno pa lahko vzpodbuja k odpiranju še ne raziskanih možnosti. In zmeraj znova se podajati na neobdelana področja — to je vendar naloga avantgarde.

V italijanski avantgardi klasične moderne ima tehnika svojo veliko

postajamo nekakšna ameriška kolonija in tako kot jaz so se začeli tudi mnogi drugi umetniki vračati h koreninam, k tišini metafizike, k veliki tradiciji italijanskega slikarstva, v kateri je bil Boccioni nekakšna iskra, ki pa seveda ni eksplodirala kot bi lahko.

Zmeraj se zavedam, da skušam povezati ta dva pola — stroj bi želel uporabljati v metafizični tišini, sem med Boccionijem in de Chiricom. Vsekakor gledam na objekt oziroma medij tehnologije v nekakšni italijanski svetlobi, izolirano, mirno, prazno. Vsekakor se je ne bojim, ne bojim se, da bi naš svet postal popolnoma mehaniziran ali elektroniziran. Morda moraš biti trdno zasidran v tradiciji, da bi se lahko tako neobremenjeno soočal s tehnologijo. Televizor lahko gledam kot z nebeško ali mornarsko modro barvo napolnjeno škatlo.

To zveni zelo pravilčno — tako naivno tehnologije vendar ne morete obravnavati.

„Najpomembnejši motivi pri tej barbarski uporabi tehnologije so precej manieristični, namreč po načinu, kako se pristopate k naravi. Pred neposrednim srečanjem z materiali arte povera (z lesom, premogom, glino, vodo in ognjem) vklopite migotajoč ekran.“

Delati sem začel konec šestdesetih let, torej prav na začetku arte povera. Istočasno sem si želel razbiti ta geto. Seveda pa me je očarala poezija preprostih materialov. To so bila leta čudovitih »revnih« Pasolinijevih filmov. Bil je čas, ko so italijanski umetniki nasproti ameriškemu svetu uveljavljali lastno identiteto, lastno emocionalno poezijo. Delati sem začel v klimi, ko so prišle na dan krajine, ki so bile čudovite v svoji preprostosti, ko smo iskali preprosto resnico v tradiciji, pri koreninah in v mitih, ko se je od politike zahtevalo, naj bo radikalna in resnicoljubna. Kounellis in Merz, to je bilo iskanje narave, ne z naturalističnimi elementi, temveč neposredno z materialom samim. To je bil čas materialov, ne v pomenu zbiranja ali dokumentiranja sledov, ampak dejansko intelektualno nabitih s historično in politično zavestjo. Jaz sem arte povera takorekoč kontaminiral s tehničnimi elementi; pravzaprav sem heretik. Iz tega nemogočega križanja je nastala poezija mojih video skulptur. Ne snemam videofilmov; delam skulpture, ki vsebujejo elemente videa. Jaz sem kipar. Z videom ne želim pripovedovati, zame je video samo sestavni del umetnine.

Naravi se torej približujete po eni strani neposredno z materiali, z dišečim grmom sivke, z vlažnim ilovnatim kamnom, z lesom in premogom, po drugi strani pa z manierizmom podob narave, vode in vetra na ekranu. Mar to ne pomeni, da vodite s temi podobami narave medij video v drugo smer, mar nima video tudi svoje narave, namreč izjemne sposobnosti za scenografske, narativne podobe?

Izklopljen televizor je čudovit zaradi svoje sivine — ko ga vklopimo, obstaja možnost, da se pojavi nešteto slik in prava elektronska solata. S slikami ravnam kot s skulpturami, zame so statične; kadar pa se premikajo, je to ponavljanje premikov, ki zopet evocirajo statičen vtis; ni razvoja dogodkov, ni nobene pripovedi — so slike kamna, vetra, vode, ognja, prvinskih elementov, kot če bi kamero uporabljal jamski človek. Na video gledam kot na izum ognja, kot začetek svetlobe; nastanek tehnike lahko primerjam z nastankom sveta.

Te slike uporabljam kot črke, večkrat leta dolgo uporabljam isti posnetek vode, z njim manipuliram, mu spreminjam soodnosja ali pozicije ter ga aktualiziram v skladu s svojim delom. Podobno kot je Morandi zmeraj na novo ustvarjal motiv steklenice. Moja dela so statična, monolitna, kot okamenitev kraja in časa, ali podobno kot pri ledeni gori, kjer površen opazovalec vidi samo njen vrh, zgodovina in tradicija pa sta skrita pod vodno gladino.

Vaše v Kasslu razstavljeno delo Roma pa je vendarle bilo zelo teatralno ter je spominjalo celo na nekakšen amfiteater.

Po Kasslu je moje delo postalo mnogo bolj redkobesedno. V Kasslu sem hotel mestu samemu, ki je tako racionalno, hladno in funkcionalistično, dati impulz, ga konfrontirati s svetom Fellinija in Berninijevim Rimom ter tako ustvariti hommage metafiziki, ki

obstaja med cinecitta in Berninijem.

Kasneje sem se odrekel tako baročnim elementom in sedaj se gibljem v bolj reduciranem, jasnem minimalnem formalnem svetu ter operiram s še bolj »revnimi« materiali in s živo kot prevladujočo barvo. Moje sedanje delo nič ne opisuje in ne pripoveduje, v njem ni nič naturalističnega; prisotna je narava sama po sebi.

Začetki vašega dela so bili zmeraj v znamenju sozvočja arhitekture, gledališča in performanca — ste se temu sedaj popolnoma odpovedali?

Če se ozremo v preteklost, moram ugotoviti, da je bil Kassel vrhunec moje teatralnosti; to je bila tudi moja strategija v sklopu razstave. Hotel sem se zoperstaviti manierizmu, ki je bil tako »co-

sedaj rabim te nekoliko sentimentalne shrambe, v katerih je zbrano vse najpomembnejše. Kot nekakšna bilanca zavesti.

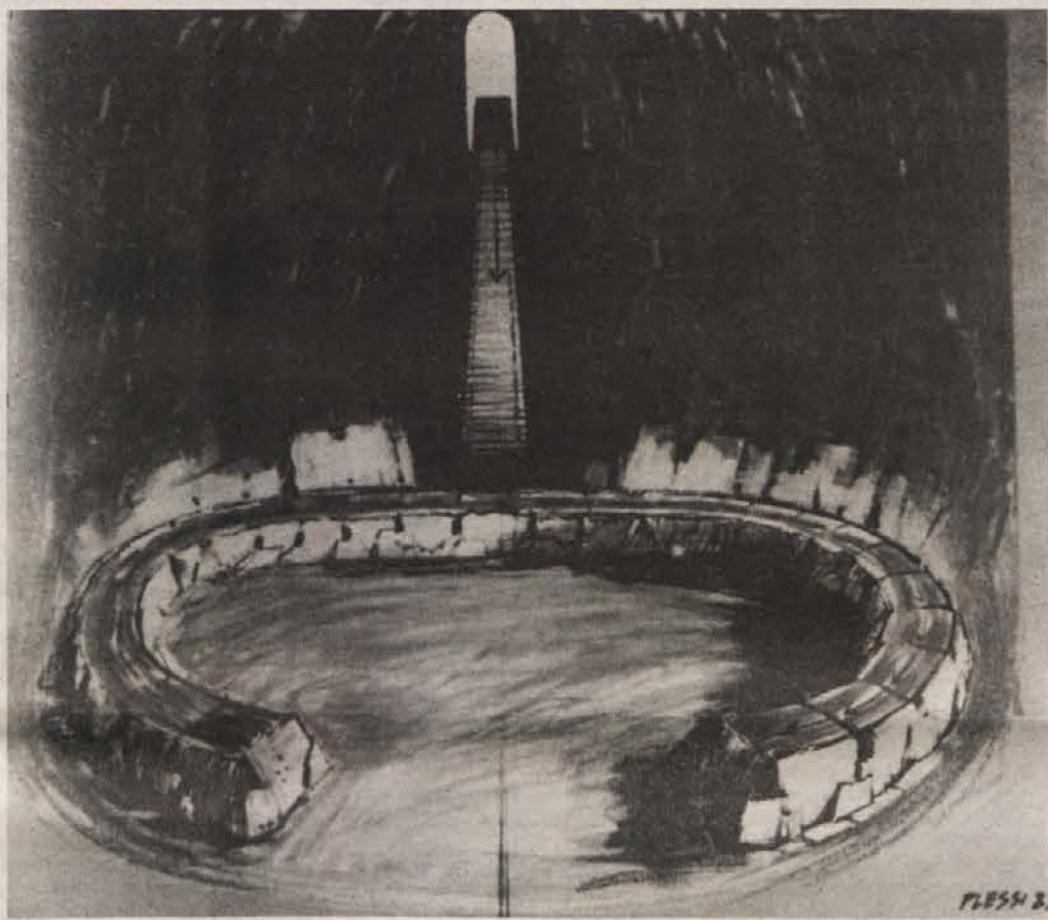
Moment iluzije torej ne igra več nobene vloge?

Menim, da je nujno odvreči tudi to. Ničem več početi tega, kar si želi publika. Prva kletka, ki jo bom realiziral, bo povsem prazna, kot še ne opremljena ali pravkar izpraznjena trgovina. Na dnu bo ležal samo en kozarec in nad njim bo iz ekrana tekla siva voda.

To je kot nekakšna skrivalnica. Zavedam se, da bom s temi deli, ki so vrsta odklona, zaključil cel ciklus.

Motiv kletke, ptiča v kletki, ima dolgo tradicijo — jo povzimate?

Iakšne srednjeveške predstave so me zmeraj zanimala. Naj-

Fabrizio Plessi

Kadar je ob vaših video instalacijah videti tudi Nam June Paikove (kot na primer na Documenta 8), je moč dojeti, da pravzaprav sodite v arte povera, da ste nekakšen nenavaden tradicionalist. Zakaj se sploh ukvarjate s tehniko?

Vse je tehnika. Kadar umetnik vzame v roko svinčnik in začne risati, je svinčnik že tehnični element. Menim, da je naloga vsakega umetnika uporabiti vsa tehnična sredstva, ki so mu na voljo. Sam imam sicer precej tradicionalistično izobrazbo, moje začetke zaznamujeta zelo akademska risba in akademsko slikanje, zato pa sem se kasneje toliko bolj skušal otresti običajnih estetskih pravil, prestopiti mejo in najti nova sredstva, ki so ustrezala mojemu izraznemu svetu. Če skušam na primer z žago razdvojiti reko, bi bila to na sliki prijetno presenetljiva gesta, na fotografiji ali na filmu pa bi bila to akcija, bila bi resničnost. Zadnja leta je postala fotografija zame nezanimiva. V sedemdesetih letih je imela fantastično vlogo kot umetniška dokumentacija in kot estetska provokacija. To me je zmeraj pritegovalo: če z žago razkosam reko, potem to ne sme biti poetična gesta, zato potrebujem resnično, realistično dokumentacijo. Zanima me dejanje samo po sebi.

Potem ste realist ali naturalist, ki medij videa uporablja kot ogledalo?

Točno. Po fotografiji je bil video povsem logičen medij za moje delo. Tako je bilo najbolj preprosto in še rezultate sem lahko neposredno opazoval, in virteo je bil takrat komaj odkrito področje. Pravzaprav sem takrat pričakoval, da bo umetnost devetdesetih let pripadala videu. Pri tem sem se zmotil, kar me zmeraj bolj presežneča. Ko sem začel sem uporabljal še precej rudimentarne naprave, delal sem črno bele projek-

tradicijo. Vidite kakšno povezavo med njo in svojo umetnostjo?

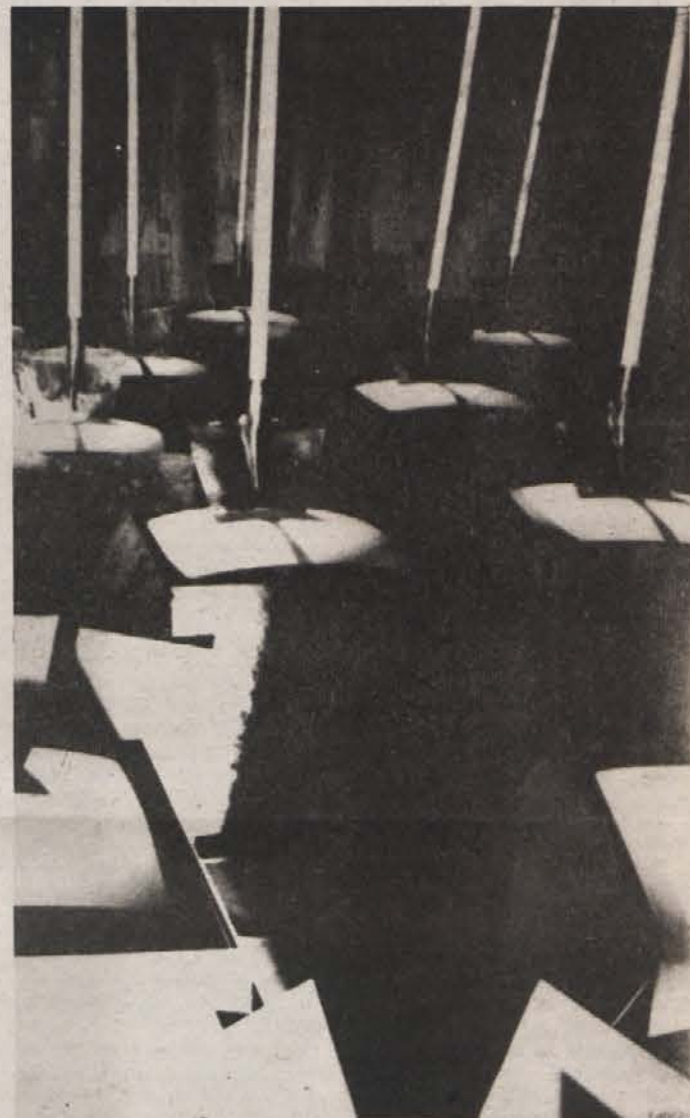
Sicer imam svoje korenine v futurizmu, a hkrati načelno povsem drugačen odnos do tehnike. Boccioni je napravil name močan vtis. On je zame utopičen umetnik; tako kot on, do takrat še nihče ni obravnaval stroja. Ukvarjal se je z utopijo in se zavedal, da lahko ta vsak trenutek postane realnost. Utopija je zame precej negativno obarvan pojem, ker je realizacija zame absolutna nujna. Koliko bolj je kakšna domislica videti prispojena, toliko bolj si jo želim realizirati. Na moj svet predstav je morda vplival tudi Piranesi; osnutki njegovih »strojev« imajo zmeraj nekaj vizionarnega, nekaj kar želim — in tudi zmorem — obvladati. Stroj je zame kot divji konj, kot nekaj, česar ni moč nikoli povsem nadzorovati, nikoli povsem spoznati. Fascinantno je spoznati, kako si je moč podrediti stroje in tehnologijo, kje je tista točka, ko počne tehnologija to, kar si želim. Živimo v razdvojenosti med vsakdnjo uporabo in nerazumevanjem tehnologije. Če odpove televizor, pokličemo servis. Prepričan sem, da je tehnologija mnogo bolj prijazna, bolj koristna kot se zdi večini, ki se je boji.

Vrniva se k futurizmu: Boccioni je vendar naredil iz stroja simbol napredka in optimizma; kakšen odnos imate do takšnih predstav?

Boccioni je imel še neobremenjen pogled na tehniko. Jaz pa sem rojen leta 1940, doživel sem še del vojne ter sem odrasčal v času obnove v Italiji, ki se je sicer priključila zmagovalcem, a je bila kljub temu poražena. Takrat je pravzaprav minil čas optimističnega gledanja na tehnologijo, čeprav se je z gospodarskim čudežem šele v šestdesetih letih začel pravi boom. Prav v šestdesetih sem se začel zavedati, da

Nase gledam kot na barbara tehnologije; televizor želim obravnavati prav tako naivno kot kakšen jamski človek, ki bi nesel aparat v svojo votlino in ogrnjen v kožo sedel pred njega. Tehnologiji nočem postavljati oltarja, nasprotno, zrušiti želim svetniški sij napredka in z aparati ravnati povsem domače, jih sprejeti v svoj svet in videti, kaj se da z njimi početi. Morda je to nemogoče, a prav te napetosti sem si želel: povezati svoja estetska načela — ki so močno povezana z arte povera — in tehnične možnosti, da bi tako dobil nekakšno novo vizijo o sobivanju s tehnologijo. Tehnologijo želim humanizirati. Ko so renesančni slikarji uporabili oljne barve namesto tempere, je bil to tehnični dosežek.

Še enkrat: mislim, da je naša dolžnost, spopasti se z vsem, kar nam pride pred mrežnico. Pomembno je, da spoznamo, kako se da uporabiti in morda poiskati tudi nove, bolj zavestne poti. Popolnoma mi je jasno, da skušam korakati po minskem polju.

Fabrizio Plessi

o!-. Od takrat sem vse forme reduciriral in jih očistil do kosti.

Vse do monumentalnih omar — ali so to kletke?

Oboje. So omare, ki hranijo moja sredstva, moje medije in slike, toda so hkrati tudi kletke, v katerih tehnologija čepi kot divja, neukročena žival in gleda skozi rešetke. Želim prav to, da tehnologija ohrani čutnost neukročene živali, telesnost zveri. Na dnu omar leže materiali v pristanju, les, marmor, premog, steklo; navezujejo se na slike nad njimi. Ne želim si več environmenta, vse naj bo skupaj, površina naj prikriva še več kot prej. Želim frontalno srečanje z delom, kot je to značilno za Giottove slike; ne težim več za interakcijo z gledalcem, hočem absoluten mir in tišino. Scenografski element je bil v mojem delu pomemben zaradi moje lastne zgodovine — toda

bolj pa me pri kletkah veseli to, da dajem tehnologiji njeno svobodo. V kletki je neukročena, divja; žival v kletki ostane zver in čaka na trenutek bega.

In vloga vas kot umetnika bi bila torej vloga čuvaja, ki se cinično režeč igra s ključki?

Morda. Menim, da je umetnik izredno senzibilna žival, ki je sposobna spoznati in predvidevati problematiko, ki je drugi ljudje, sploh pa ne politiki, ne zaznavajo. Zato s svojimi deli ne želim pomirjati. Želim vznemirjati, ozaveštili obdobje, v katerem živimo.

Pogovor med Fabrizio Plessijem in Doris von Drateln prevedel in priredil

MITJA VIŠOČNIK

MA 24 UR NA FREKVENCI
GOSPOSVETSKA 87b 95,9 MHz UKV STEREO
62000 MARIBOR
tel.: 221-442
RS
MARiborski Radio Študent

VSAK DAN OD 15.00 DO 21.00 URE + SATELITSKI PROGRAMI

NA CATV TAVOR 101,0 MHz, CATV RUŠE 98,0 MHz, CATV ROTOVŽ 95,9 MHz

VELVET UNDERGROUND

RAZGALJANJE LEGENDE — NADALJEVANJE IN KONEC

Kako je bila plošča *White Light White Heat* sprejeta?

Maureen: »Naša reputacija nas je spremljala. Radijske postaje so rekly: »To so oni!, in nas niso predvajale.«

— Lahko povzamete to obdobje?

Sterling: »67. leto je bilo bomba, 68. je bilo tudi super, bili smo v polnem zagonu, v tistem času smo si nabrali tudi nekaj denarja, saj so bili naši nastopi dobro sprejeti, pa smo si rekli, mogoče bi naredili še zadnji korak do uspeha. Vendar bi morali nekaj spremeniti. Prepričali smo se o nadaljnji usmeritvi skupine. **John** je hotel nazaj v bolj eksperimentalne zadeve.«

— Kako je prišlo do **Johnovega** odhoda?

Maureen: **Lou** je poklical naju s **Sterlingom** in rekel, da mora **John** iz skupine. Rekel je, naj se odločiva, s kom bova. Počutila sem se grozno, bilo je gnusno. Vendar sem uvidela, da je neizogibno, bilo je preveč napetosti. Tako smo najeli **Douga** in ga začeli učiti naše pesmi. Ni bilo časa za kujanje.«

— **John**, kako si ti to doživel?

John: »Bilo je vse manj in manj fines v tistem, kar smo počeli na odru, izgubili smo stik z glasbo. Za moj okus je bilo preveč mehkih pesmi. Jaz sem hotel razviti te zares velike orkestrske bas dele, želel sem doseči nekaj velikega in grandioznega, **Lou** je bil proti temu, želel je prijetne pesmi. Pa sem predlagal, da naredimo grandiozne prijetne pesmi. Vse je bilo iritirajoče, bilo je vir prepričev, ni bilo rešljivo, vrstili so se prepričev, kdo bo kaj igral. To so bili ustvarjalni spori. Mislim pa, da so se izpille osebnosti.«

Ko je **Lou** odpustil **Andyja** in pripeljal tistega lopovskega managerja (**Stevea Sessnicka**) je bila to zadnja kaplja v prepolni čaši. Na koncu je to spravilo še **Louja** iz skupine. **Steven** je zabil klin med mene in **Louja**. To je bil njegov glavni namen. Govoril je: »Glej, **Lou** je zvezda, ti si odrinjen. Narobe, **Steven**.«

— Kdaj je bilo konec bratstva med tabo in **Loujem**?

John: »Hmmm, to se je zgodilo na **Andyjevem** pogrebu. To je bilo prvič po več letih, da sva spregovorila, in takrat me je spreletelo, da odnosi med nama sedaj niso več takšni, kot so bili v času prvih srečanj v New Yorku.«

— Vendar, kaj ni prišlo do prvega razkola že takrat, ko si zapustil skupino?

John: »Ne, dobil sem le priliko, da uresničim vrsto drugih želja, ki sem jih imel.«

— Misliš, da bi bilo drugače, če bi uspeli?

John: »Ja, razlog, da sem naredil *Drelo* z **Loujem** je bil ta, da

sem želel videti, če je še vedno tista moč v naju in kmalu sem ugotovil, da je.«

— **John Cale** je zapustil skupino septembra 68 in začel s solo kariero. Med drugimi je produciral **Nico**, **Stooges**, **Modern Lovers**, prvi album **Patty Smith** itd. Nekaj njegovih plošč iz zgodnjih sedemdesetih je izrednih...

Njegovo mesto v skupini je takoj prevzel **Dough Yule**, znanec skupine. Vpliv managerja **Sessnicka**, ki je prevzel to vlogo po odhodu **Warhola** leto prej, se je pojačal.

Lou: »Ni bilo več tako zabavno, ko smo imeli managerja. Mislim, da je razbil skupino, jo uničil. Za to je porabil dve ali tri leta, vendar jo je na koncu uničil in povzročil, da v njej ni bilo več nič zabavnega. Zato sem jo zapustil. To mi je edino preostalo.«

— Je **Johnov** odhod na nek način označil konec skupine?

Lou: »Mislim sem, da na nek način še vedno lahko nadaljujemo, in tudi smo. Vendar je nato manager to onemogočil. Zelo previden moraš biti s to vrsto ljudi, nekateri od njih so zares bolni.«

— V tistih časih je nek zelo znan manager trikrat snubil **Velvet Underground**, pa ni bilo nič iz tega. Zakaj ne?

Maureen: »**Brian Epstein** (manager **Beatlov**) nas je povabil v Evropo, želel pa nam je biti tudi manager. Ne vem, zakaj ni bilo nič iz tega...«

Sterling: »Ljudje so nas prosili, da bi prišli v Evropo. En razlog, da nikoli nismo šli v Evropo, je bil ta, da je bila Amerika naše glavno tržišče. California je bila velik prostor, čakali smo, da se bodo tam naveličali **Grateful Dead**, pa se to ni nikoli zares zgodilo... Zares mi je žal, da nismo nikoli nastopili v Evropi.«

— Skupina **Velvet Underground** je sicer enkrat le nastopila v Britaniji, vendar v zadnjih izdihljajih, okoli 71. leta. Takrat je bila v njej samo še **Maureen Tucker**. Tri leta prej, 1968, pa so tri večere igrali v bostonskem Tea Party z novim upom, **MC5** iz Detroita...

Maureen: »O Bog, to bi najraje pozabili. **MC5** so rekli, da nas bodo odpihnili z odra ali nekaj takega. Bili so neki seronje, kar se mene tiče. Preprosto smo jih ignorirali, odigrali svoje in šli... Nasploh se nikoli nismo dosti družili z drugimi skupinami...«

— 1969. leta ste snemali tretji album?

Maureen: »Pesmi so bile bistveno drugačne, drugačna razpoloženja, kot na prvih dveh ploščah. Več časa smo imeli za nasnemavanje, kar je marsikaj odneslo. Mislim, da ni dobro preveč nasnemavanja, vse postane preveč lepo...«

Sterling: »To je bila druga sku-

pina, to je jasno, vendar sem bil prepričan, da še vedno lahko naredi kaj vrednega, če ne, bi nato tudi jaz zapustil skupino. Res smo pogrešali **Johnovo** »norost«, bil sem proti njegovemu odhodu.«

— Ste z **Doughom** v skupini imeli kakšne načrte, kako doseči uspeh?

Sterling: »Ja, mislili smo, da lahko naredimo bolj subtilne stvari, ki jih bodo ljudje sprejeli. Vendar je večina ljudi rekla, da je razlika med drugim in tretjim albumom le v personalnih zamenjavah. Ni bilo samo to. Tik preden smo šli v studio, so nam na letališču ukradli vse naše elektronske pripomočke. Ostale so nam le kitare in ojačevalci. Zato smo tudi naredili takšno ploščo.«

— Tretja plošča skupine, preprosto imenovana *The Velvet Underground*, ki je bila izdana marca 1969, spet ni dosegla nekega večjega uspeha, čeprav so bile na njej recimo *Pale Blue Eyes* in

— Plošča z naslovom **Velvet Underground** je bila izdana sredi osemdesetih in je predstavljena kot »izgubljeni tretji album«. Kako je bilo s tem?

Maureen: »Te pesmi smo posneli brez namena, da bi jih izdali, želeli smo le utišati MGM, želeli smo se znebiti pogodbe, pogodbo pa smo imeli za štiri plošče. Polovice pesmi nismo nikoli zares končali. Nismo pričakovali, da bo izdana. Večina **V.U.** je ta plošča. Zelo sem bila zadovoljna s tem, kako so jo zmikali. **Another VU** mi ni všeč, očistili so jo in nas niso vprašali za mnenje.«

Sterling: »1969 in 70 smo veliko delali v studiju, iz tega obdobja so pesmi, ki so jih nato uvrstili na ploščo tipa **Another VU** in podobno. Mislim, da je dobro zvenelo. Se vedno polno entuzijazma, čeprav so bile stvari nekoliko bolj nadzorovane.«

— Zadnji pravi album se je pojavil septembra 1970. To je bila plošča *Loaded*. V tem času se je

Maureen: »Jaz nisem igrala na plošči, ker sem imela otroka. Bila sem prepričana, da me mesto bobnarja čaka, zato sem si privoščila počitek.«

— Po snemanju plošče so imeli **Velvet Underground** niz nastopov v klubu Maxs Kansas City, po zadnjem nastopu, 23. avgusta 70, je **Reed** zapustil skupino.

Maureen: »Zadnji večer sem jih šla pogledat. **Lou** me je poklical ven in mi povedal, da zapuša skupino. Bil je žalosten. Bila sem šokirana, nisem vedela, da je tako nesrečen. To je imelo nekaj opraviti z **Doughom** in z managerjem, **Senick** je forsiral **Dougha** srčkanega fanta, ki so ga imela dekleta rada, iz **Velvet Underground** je hotel narediti nove **Beatlese**.«

Lou bi nama s **Sterlingom** moral prej povedati, skupaj bi mogoče lahko uredili, znebili bi se **Dougha** in managerja...«

Sterling: »Tisti večer me je **Lou** v klubu predstavil svojim star-

kako so založbe plošč začele vladati ustvarjalcem. V šestdesetih smo mi imeli kontrolo, v sedemdesetih pa je postalo strašno. Sicer pa nikoli nisem maral založb plošč...«

— Večkrat si pravil, da si soavtor pesmi z **Loujem**, da pa ti tega niso priznali. Je to razlog za vajin dolgotrajni tihi spor?

Sterling: »Moj delež ni bil v celoti priznan. Sedaj, z novimi izdajateljskimi pogodbami bi rad to razčistil. Vendar je **Loujev** odvnetnik odgovorjal: »Zakaj bi morali vračati to, kar že imamo? Kot da poštenost in odkritost nič ne veljata.«

Bilo je veliko podlosti, zato **Lou** in jaz nisva prijatelja, zato si nisva naklonjena. Večkrat sem povedal kaj zlobnega na njegov račun z namenom, da ga prizadenem, kar mi je ponavadi uspevalo, hahaha...«

— Kako gledaš sedaj na to?

Sterling: »Bili smo precej čudni ljudje, skrivnostni... Bili smo bistri, imeli smo več izobrazbe, kot katerakoli druga skupina. Imeli smo veliko težav, niso nas predvajali po radiu, naših plošč se ni dalo dobiti, niso nas predstavljali, promovirali, ves čas smo bili na tem, da nekaj dosežemo, pa nismo. Vendar, če pogledaš na začetek, vidiš, da smo daleč presegli naša začetna pričakovanja...«

— Je težko biti legendaren?

Maureen: »Ne. Če bi imela kakšno drugo vlogo v skupini, bi se mogoče drugače počutila, tako pa sem bila le bobnarica. Kakorkoli, to z legendo je šlo preda-leč. Mislim, da smo veliki, vendar nihče od nas ni pomislil, da bo naša reputacija trajala tako dolgo. Sedaj prodamo več plošč, kot smo jih takrat, tega si ne bi mislil nihče od nas.«

— Se ti toži po teh letih?

John: »Predvsem pogrešam **Andyja**. Drugače pa je bil tisti čas to, kar je bil, saj veš: veliko vznemirjenja in navdušenja ter veliko trdega dela.«

P. S.: **Reedova** kariera je spet na vrhuncu, posebej po izvrstni plošči *New York*. **Cale** je v zadnjem času manj dejaven, vendar se kdaj pa kdaj pojavi s kakšnim novim projektom, nazadnje recimo lani s ploščo *Words For The Dying*, pravkar pa je skupaj z **Brianom Enom** izdal album *Wrong Way Up*, **Morrison** se je posvetil svojemu delu na univerzi v Texasu, **Tuckerjeva** pa se sedaj, ko je njenih pet otrok nekoliko odraslo, spet veliko več ukvarja z glasbo. Lani je recimo izdala ploščo z naslovom, *Life In Exile After Abdication*.

prevedel in priredil:
MILKO POŠTRAK

Whats Going On...

Maureen: »Kjerkoli smo igrali, so nas ljudje spraševali, kje lahko kupijo naše plošče. Postajali smo vse bolj zafrustrirani, imeli smo vse več poslušalcev, vendar naših plošč na radiu ni bilo slišati, v trgovinah pa se jih ni dalo dobiti. Založba Atlantic, za katero smo podpisali na začetku 1970, je svoje delo malo bolje opravljala, vendar v nas ni vlagala denarja, kot to recimo počno s skupinami zdaj. Pravzaprav nam založbe plošč nikoli niso kaj dosti pomagale.«

napetost med managerjem in **Loujem** stopnjevala. Vsega naveličan je bil tudi **Sterling**. **Maureen** je bila noseča, tako je vskočil **Doughov** brat **Billy Yule**. Razlike so očitne, rezultat pa je bil še vedno v redu. Na plošči sta bili tudi *Sweet Jane* in *Rock nad Roll*. **Reed** pa je zapustil skupino takoj po izidu te plošče.

Sterling: »Ko smo snemali ploščo *Loaded*, smo se malo bolj potrudili okoli produkcije, ki je pravzaprav nikoli nismo imeli, in všeč mi je bilo. Bila je dobra plošča.«

šem, nato je šel z njimi domov in se ni nikoli več vrnil.«

Maureen: »Potem smo dobili novega člana, **Willieja Alexandra**... Bila je dobra skupina, vendar to niso bili **Velvet Underground**. Bila je napaka, tega ne bi smeli dopustiti, mislim...«

— **Sterling** je odšel kmalu za **Reedom**.

Sterling: »Ne da mi je bilo vseeno, preveč mi je bilo do skupine. Bil sem naveličan branja negativnih ocen, naveličan nepravilnih kritik. Če bi nam upravičeno kritizirali, bi bilo O. K. Ni mi bilo všeč,

RAMONES

ŠE ENA ŽRTEV TIVOLSKKE DVORANE

Ko smo pred dobrim letom obiskali koncert bratov **Ramones** v bližnjem italijanskem Tržiču, smo se vrnili takorekoč »evforični«. Čeprav nikoli nisem bil posebej velik oboževalec teh tro-akordnih rockerjev, sem bil po tržiški predstavi prepričan, da v roku ni mogoče najti boljše zabave, kot ti jo ponudijo **Ramones**. S temnimi očali, lasmi preko oči, kitaro pod koleni, predvsem pa brez odvečnih govoranc in kakšnega pretiravanja s predstavljiva-

njem »zadnje in doslej najboljše« plošče, **Ramones** niso zajo hit za hitom. Včasih se malo zmotijo in vsak od njih začne igrati drug komad, včasih bobni prehitijo kitaro, sem ter tja pevec zamuja z refrenom... Simpatični »kiksi« sploh ne motijo.

In letos smo — po mnogih zapletih — končno imeli možnost videti slavni kvartet tudi na naših tleh, zato ni nič čudnega, da je malo dvorano v Tivoliju izpolnila zelo raznolika

publika. **Ramones** so pač na sceni že tako dolgo, da so si jih prišli ogledati tisti »starejši«, ki so pred leti »tripali« na njihovo glasbo, in mlajši, ki so si prišli ogledati, kje so skrite korenine.

Čeprav bi si upal trditi, da je bend (čeprav so zamenjali basista) takorekoč isti kot na lanskem koncertu, pa so nam tokrat zapustili dokaj mlačen vtis. Komad, ki ga na plošči prepoznaš že po dveh uvodnih »riffih«, si na koncertu razpoznal šele po polovici — vse skupaj je bilo nekako prezapleteno, da bi bilo mogoče sproščeno »zažurirati«. Morda je k temu delno botroval tudi malo prehitro tempo, največ škoda pa je napravilo obupno ozvočenje s prehitimi bobni, razmazano kitaro ter izgubljenim basom in vokalom — tehniko bi se lahko vsekakor bolj potrudili, saj so — paradoksalno — prav spodoben zvok nastavili solidni predskupini Psihomodo Pop (ki je iz rock'n'rolla izluščila vse potrebne kvalitete za so-

FOTOGRAFUE: ANDREJA BAHAR

lidno zabavo: kitarske fraze **Ramonesov**, spevne refrene, živalskost **Iggyja Popa** — ki bi naj, mimogrede, prišel k nam v začetku februarja! —

in eksibicionizem z neprikritimi seksualnimi provokacijami).

Skratka: nekajstokrat prevelika dvorana in nekaj tisoč

ljudi preveč za zares dober rock'n'roll žur — masovka pač.

MATJAŽ PIRŠ

Če bi hoteli obiskati vse koncerte, ki so se v zadnjem času vrstili v Ljubljani, bi morali imeti maratonsko kondicijo, tu in tam pa bi se morali tudi dobesedno razcepiti na dvoje in napotiti po eno uho k enemu dogodku. Na sam Dan mrtvih so nas iz cikla zadnje runde jesenskih koncertov HC Bube obiskali **Alice Donut**, vendar smo jih (tudi zaradi utrganih oblakov) zamudili (očividci so kasneje pripovedovali, da smo marsikaj zamudili). Dobra dva tedna kasneje smo si prav veliko obetali od skupine **All** (plakati pa so nam seveda ponujali še nekaj več: sledi **Descendents** in **Black Flag**). Tu in tam se pač zgodi, da kak čisto soliden koncert propade zaradi prevelikih pričakovanj. Med publiko in bendom namreč ni prišlo do kakršne koli komunikacije (sicer tako značilne za hardkorovske koncerte), tako da je marsikomu ušla ravno tista zanimivo strukturirana rock glasba, ki v poslušalca ne prodira z odprtimi kartami. Kmalu zatem smo doživeli še eno od vrste letošnjih repriz, saj so nam svoje odropotali **Victims Family**, zasedba, ki je pritrjala hardkorovske zvočne obrazce do samega roba izumetničenosti. Z izjemno hitrostjo so nizali ropotajoče

komade (z izredno notranjo strukturacijo, zgrajeno na izvrstnem tehničnem obvladovanju glasbil) in se niti od daleč niso zmenili za kakršnokoli koncertno dinamiko ali za poigravanje s publiko. Tisti del publike, ki jih je bil pripravljen požreti, kakršne so se pokazali, je besnel od navdušenja, ostali ciniki pa so pač nad **Victims Family** vihali nosove.

Med pregovorno manjše koncerte sodita tudi dva dogodka iz t.l. art rock scene, **Tone Dogs** in **Nimal**. **Tone Dogs** so v Ljubljani nastopili že drugi (po rekordno kratkem času, saj so prvič igrali

Študentski časopis Katedra
Tyrševa 23
62000 Maribor
Telefon (062) 212 004
Številka žiro računa
51800-678-81846

Ustanovitelj in izdajatelj:
Študentska organizacija
Univerze v Mariboru v u.

Predsednica časopisnega sveta:
Dragica Korade

Katedra izhaja ob podpori Društvenega dogovora o financiranju mladinskega periodike v Sloveniji.

Uredništvo: Danilo Vezjak (glavni urednik), Saša Dravinec (odgovorni urednik), Jasmina Vidmar, Rajko Muršič, Danilko Kores-Jacks, Miro Lenič.

Naslovnica: Andrej Kolaric

Tehnična urednica: Snežana Štabi

Vodja prodaje: Boris Strmšek

Tisk GZP Mariborski tisk

Cena posameznega izvoda 12 din

Polletna naročnina znaša 60 din, za pravne osebe 120 din, celoletna naročnina za tujino 30 DEM oziroma enaka vsoti v drugi valuti.

Oproščeno temeljnega prometnega davka po sklepu št. 421-1/70 z dne 11. 1. 1970.

Uradne ure: razen v soboto in nedeljo vsak dan med 11. in 13. uro.

JESENSKA KONCERTNA INFLACIJA

HARDCORE IN ART ROCK: ALL IN VICTIMS FAMILY TER TONE DOGS IN NIMAL

pred slabe pol leta) in samo upamo lahko, da tudi ne zadnjič, kajti gre za izjemno zanimiv trio sicer enakovrednih glasbenikov (ki pa ga vendarle na nek način vodi pevkva, basistka, kitaristka in saksofonistka **Amy Denio**). Njihov ornetteovsko navdahnjeni harmoniolodični pop združuje meditativno mirno petje in skrajno napete ritmične osnove (saj prvi del koncerta začne z dvema basoma in bobni), vsemu skupaj pa dodajo še izredno dodelano izpolnitev zvočnega prostora z različnimi zvočnimi dodatki, še posebej takrat, ko v stopnjevanem delu koncerta začno uporabljati najprej električno kitaro, potem pa še saksofon, vse skupaj pa zaključijo v pravem «free» krešendu!

Nimal je švicarsko-ameriško-slovenska zasedba in že to dejstvo bi moralo privabiti v K 4 kaj več poslušalcev, vendar vse kaže, da je duh **Begnagrada** veliko bolj živ drugod v Evropi (recimo v Franciji, kjer bi naj izšel CD s posnetki iz njihovega edinega el-pija, ali v Jugi, kjer kroži kaseta

ANDREA BAHAR

Jodlovska Urška s še starejšimi posnetki **Begnagrada**. Ne glede na to, pa duh **Begnagrada** s harmoniko **Bratka Bibiča** tu in tam vendarle privre na plano tudi pri **Nimal** (čeprav veliko prerediti), sicer pa **Nimal** igrajo tipičen evropski eklektični (po starem bi rekli opozicijski) rock, ki kar preveč smrdi po komorni resnobnosti, da bi ga lahko kar tako prebavili stoji. **Tom Cora** in **Pippin Barnett** žal nista ušla iz vajeji obema švicarskima članoma zasedbe, tako da **Nimal** kljub subtilni glasbi, ki nam le počasi pronica pod kožo, ne morejo povsem zadovoljiti.

RAJKO MURŠIČ

AJERŠPAJZ, HEMENEGS, ŠATÓ, ŠUGA . . . HUGA BUGA

Množica jesenskih koncertov po krajih naše ožje in širše domovine je ob omejenem prostoru zreducirala pisanje o glasbenih dogodkih na minimum. Z «navalom» glasbenikov, ki je omogočen v bistvu le zaradi konkurenčnosti organizatorjev koncertov in ne gre za kakšno sentimentalnost velikih zvezd, ki do še pred nekaj časa niso niti vedele za Jugo in spoznanjem, da so lačni poslušalci pripravljene kupiti karto po katerikoli ceni, ki je večkrat celo višja kot v gnilem kapitalizmu, so prišli na svoj račun s krčmarjem konzumenti.

Tako bom v tem golažu pisal o teh izbranih koncertih, ki so se zgodili v zadnjem času in štrlijo iz mase. Kot prvega bom omenil že zdavnaj pozabljeni večer s **Kastrierte Philosophen** iz **Hamburga** na **ŠTUK-u**. Več kot tri ure dolgo poigravanje z glasbenimi stili, sceno in energijo je dobesedno postavilo na preizkušnjo mariborsko glasbeno publiko, ki jemlje audio dogodke za zabavo ob koncu tedna. To sicer ni nič slabega, vendar se je na **Kastrierte Philosophen** že pojavljala nervoza, čeprav sta dve odlični dekleti na vokalno in kontrabasno zadrževala pozornost dela publike in se je dvorana v valovih polnila in praznila obratno sorazmerno s šankom. Izmozgani poslušalci si lahko ta koncert trajneje ohranite v spominu, saj je bil eden boljših in bolj poštenih, kar smo jih slišali zadnje čase.

Blythe Power so napravili prijeten koncert, ki ni mogel motiti nikogar: ob njem so lahko svojo kost našli punkerji, hard-coreovci in hard-rokerji kot tudi

country dečki in ostali navadni ljubitelji glasbe brez predznakov. Meni se kljub melodiki, ki nadgrajuje folk-punkovsko energijo niso ravno useli, čeprav jim ne morem nakloniti kakšne zamere. Ta stil ni čisto moj najljubši, poleg tega pa sem dobil občutek lastnega ponavljanja in z izjemo bobnarja in vokalista **Joseph Porte** tudi pomanjkanje energije. No ja, slabo pa res ni bilo.

Tretja in zadnja je na sporedu folk dama iz **New Yorka** ali natančneje **Greenwich Villagea**, ki je neko nedeljo gostovala v **Zagrebu**. Če poznate njeno delovanje, čeprav samo po hitih **Marlene On The Wall**, **Luka**, **Solitude Standing** in verjetno house prireditelj **Tom's Dinner**, vam je lahko žal, da ste zamudili edini jugoslovanski nastop, ki je za nekaj dinarjev ponujal vse, kar lahko: odlične glasbenike, podkrepilne z brezhibnim zvokom in nad-estetskim, čeprav funkcionalnim light showom ter več kot razpoloženo **Suzanne Vega**, ki je v vsej svoji krhkosti tako simpatično vodila nastop, da ji po dveh urah vseh variant niti ne morem zameriti trenutnih izpadov v glas.

Za konec pa še kritika na koncerte na mariborskem **ŠTUK-u**, kjer se zadnje čase dogajajo čudne reči: ob doloceni uri nehajo prodajati karte, in čeprav še koncerta zdaleč ni konec ter je dvorana na pol zasedena, redarji več ne spuščajo obiskovalcev noter, kart pa ni mogoče kupiti. To politiko nepotrebnega ostanja pred vrati in izpada določenega dela dobčka, izgleda, razumejo le tam.

PETER TOMAŽ DOBRILA

NOVA, PRVA IN EDINA SLOVENSKA ROCK PUBLIKACIJA

Ponavadi se tako začne: nekaj zanesenjakov se zbere, da bi izdalo fanzin o stvareh, o katerih dominantni (časopisni) mediji ne pišejo, potem pa se stvar razvije ugodneje in nastane pravzaprav zamelek revije, ki pokriva predvsem (nikakor pa ne izključno) rock produkcijo. Če zanesenjaštvo po prvih številkah ne bo zamrlo, potemtoma končno dobili prvo pravo slovensko rock publikacijo.

Prva številka **Sub-rocka** nas je razveselila z obširnimi tekstom o legendarni kulturni zasedbi **Faust**, zapisom iz **Readinga 90**, predstaviljo **Sisters Of Mercy**, intervjujem s **Sonic Youth** in zapisom o **Elliottu Sharpu** ter obilico recenzij in krajših informacij.

Druga številka je že na poti (izšla naj bi 20. decembra), objavljen je pa so nam recenzije plošč in koncertov (med drugim **Coil**, **The Pogues**, **Fred Frith**, **Dessau**, **Gun Club**) ter zapisi o **Velvet Underground** ob 25. obletnici njihovega prvega nastopa, predstavitev **This Heat**, prvič boste lahko prebrali tudi avtentično **Zgodbo o Residentsih**, nekaj o **Guantanamo** in **Christianu Marclayu** ter intervjuje z **Alli**, **Borghesio** ter **Killing Joke**, čaka pa vas še obilica informacij (shopping, božične razprodaje) etc.

Če ne boste našli **Sub-rocka** pri prodajalci Katedra ali v MKC-ju, lahko pišete na naslov: Matjaž Pirš, Gunceljska 40, 61210 Ljubljana—Šentvid (tel. 061-52-919).

STRAW DOGS IZ BOSTONA V LJUBLJANO

Bostonska hardcore scena se je v začetku osemdesetih proslavila s kompilacijskim lp-jem **«This is Boston Not L. A.»**. Z naslovom so hoteli poudariti, da razen takratne hardcore Meke — Los Angelesa, obstajajo tudi drugje mesta, v katerih je hardcore že pognal svoje korenine. Ob **Jerry's Kids** in drugih bostonskih hardcore legendah so na tej plošči prvič na vinilu predstavili svoje komade tudi **FU'S**. **FU'S** so se formirali konec 1981 kot kvartet s člani **Johnom Soxom** (vokal), **Wayneom Maestriom** (bas), **Steveom Grimesom** (kitara) in bobnarjem **Bobom Furappleom**. Že s prvimi posnetki in koncerti si je bend pridobil širok krog fanov, ki se je širil z vsako novo izdano ploščo. Hitra in intenzivna glasba je navduševala občinstvo širom Amerike in tudi Evrope. Publiciteto so si **FU'S** povečali posebno l. 1983 z izidom njihovega lp-ja s sumljivim naslovom **«My America»**. Prelomnico na njihovi glasbeni poti je predstavil njihov zadnji lp **«Do We Really Want To Hurt You»**. Še vedno hitra, energična glasba z elementi metala in posebno senzibilnostjo, ki se preliva iz komada v komad, je osvojila srca hardcorovcev, metalcev in celo nekaterih pristašev jazza. Komad **Young Fast Iranians** je postal hit in s tem nepogrešljiv del glasbenih oprem neodvisnih underground radijskih postaj. Po izidu tega lp-ja pa je tragična avtomobilska nesreča, v

kateri je umrl bobnar **Bob**, povzročila razpad tega obetavnega benda.

Ostali člani so ustanovili nov bend z imenom **STRAW DOGS** in l. 1986 izdali istoimensko ploščo, ki so jo posvetili **Bobu**. Komadi na tej plošči so malce počasnejši od komadov s plošče **«Do we really want to hurt you»** benda **FU'S**, vendar glasba s tem ni izgubila niti kančka energije, bolj dodelan sound in boljše obvladanje instrumentov pa sta dodala še eno zvezdico tej plošči. Razen avtorskih komadov članov **STRAW DOGS** lahko na plošči slišimo tudi enkratno priredbo komada **«Tie your mother down»** benda **Queen**. Z izidom njihovega drugega lp-ja **«We are not amused»** so **STRAW DOGS** l. 1987 samo še utrdili svoj položaj na seznamu najboljših ameriških bendov. Glasba, ki močno presega okvire hardcora in posega na področje metala, hkrati pa ostaja originalna, sigurno ne more razočarati nobenega ljubitelja nekomercialne glasbe. **STRAW DOGS** so lani izdali še lp **«Man in the High Tower»**, ki je prevzel ameriške rock kritike, v kratkem pa bo izšel še njihov nov lp, ki ga bodo promovirali na letošnji turneji. V sklopu te turnee in v organizaciji **Strip cora** jih bomo lahko **26. DECEMBRA** videli v dvorani na **GERBIČEVI 51 A** v Ljubljani.

KATRA

KATEDRA KATEDRA

PONUDBA MESECA:

KILLDOZER

For Ladies Only

Znano je, da mlade dame živijo v bližini samorogov in da se singli ne prodajajo najbolje. Ko je leta 1989 izšel set petih singlov različnih barv z zgornjim naslovom, se **Killdozer** niso ravno razdali: založba **Touch&Go** jim je natisnila le 2000 izvodov seta, tako da je ta kmalu postal rariteta in pasje drag. Za socialo je zdaj poskrbela ponovna izdaja glsabe za mlade dame in samoroče. Na bolj konvencionalnem formatu LP in CD plošče lahko ponovno uživamo v devetih priredbah, originalne pa lahko včasih še vedno slišimo na kakšnem valu 202 slovenskega radia.

Killdozer obnovijo spomin na devet zaprašenih glasbenih vrednot sedemdesetih let. **HUSH** so povzeli že določeni težji glasbeniki, s to skladbo **Joeja Southa** pa **Killdozer** kot nalašč kričeče kitarsko uvedejo svoj prispevek nekdanjosti rocka . . . ali še boljše sedanjosti: **For Ladies Only** je od začetka do konca izredna plošča distancirane ironije in, nenazadnje, dobre muzike. **GOOD LOVIN' GONE BAD** so **Killdozer** pobrali **Micku Ralphsu**; jo hreščeče kitarsko aranžirali v veselje vsem ljubiteljem tega instrumenta in z njo uvedli prvi večji hit **BURNING LOVE Dennisa Linda**, ki so ga rezidentalno obdelali tudi **The Residents** v čast kralju škrafov **E. Presleya**. Toda **Killdozer** lepo sledijo načelom štirih osnovnih instrumentov rocka in le včasih malo zaškripajo ali zavijejo s kitarami (mimograde, ovitek nas pouči, da **Killdozer** sestavljajo **Michael Gerald**, ki poje in igra kitaro; **Bill Hobson**, ki poje in igra kitaro in **Dan Hobson**, ki poje in igra kitaro.) **YOU'VE NEVER BEEN THIS FAR BEFORE** je skoraj country hit možaka z imenom **Conway Twitty**, ki mu sledi uspešnica leta 1971: **Dennis Lambert** in **Brian Potter** sta takrat napisala **ONE TIN SOLDIER**, **THE LEGEND OF BILLY JACK**; živžgajoče noro: **Steve Miller** je prispeval **TAKE THE MONEY AND RUN**, malo zatežil tok hitov dosedaj in predal štafeto **Nellu Youngu**: **MR. SOUL** se zruši v drdrajoče basovske globine. **Fox, Peters** in **Walsh** še mislili niso, da se bo njihov **FUNK NO. 49** nekoč vrtil v diskotekah za male Oskarje, **Don McLean** pa je lahko ponosen, da so njegovo lajno skoraj dvajset let po nastanku iz pozabe potegnili **Killdozer** in jo postavili na pravo mesto — veliki devetminutni hit **AMERICAN PIE** zaključuje ploščo zabave za mlade dame. Ameriški kolač zabavne muzike je bil vedno tisti, ki se mu **Killdozer** niso mogli upreti; čeprav so se z njim valjali v katarskih globinah morbidnih tem, so hkrati naredili čudovito glasbo, ki jo imamo radi vsi od mladih dam preko samorogov in najrazličnejših škrafov. In kaj misli **Steve Albini** o podpori samorogov? Torej, »s samoroči za sabo ne bo trajalo dolgo, da bodo ljudje po vsem svetu začeli govoriti, «Killdozer? Fuck me, they're okay.» In pravim: Fuck me, they are okay!!

DARIO CORTESE

In P. S. — Končno lahko kakšno dobro tujo ploščo kupite tudi pri nas. Ves asortiman **Killdozerjev plus** še kaj drugega zanimivega ponuja nova trgovina z drugačno glasbo **RecRec** na **Trubarjevi 34**, v Ljubljani vsak dan od 9 do 19.30 in pred koncerti tudi dlje.

MESSERSCHMITT

Foxxin'

Zagrebska produkcijska scena z vsaj tremi vse večjimi malimi neodvisnimi založbami (**Blind Dog Records**, **Search & Enjoy**, **Slušaj najglasnije**) je postala pravi epicenter promocije jugoslovanskega rock'n'rolla (ki na srečo s svojim kozmopolitstvom ne pristaja na logiko barikad). Znano šminkersko mesto, v katerem se je ves čas bohotil pop, je končno pokazalo tudi svoj «underground» obraz, ki v tem trenutku v marsičem razniči samozadostnost raznih drugih vase zavrovanih «scen».

Blind Dog Records je ena od založb z najširšim zvočnim razponom svoje produkcije, saj so do sedaj izdali pop-hardcore album celjskih **Phonobox Vandals** in new age — world music zlepljenko na bizantinski način **Lola V Stain**. Ta razpon pa je za sedaj zaokrožil še tretji LP te založbe, rock'n'roll puljskih **Messerschmitt**.

FOXXIN' je plošča, ki mi sicer najbolj ne ugaja, kar pa je le stvar okusa, kajti tehničnih razlogov, da plošča ne bi bila dobra, ne morem navesti. **Messerschmitt** igrajo dokaj eksplozivno rock'n'roll, ki vleče korenine pri kakšnih **Stonesih** šestdesetih in se naplaja pri punku sedemdesetih, ter občasnih (bobnarjski) silovitosti kakšnih **Motorhead** iz obdobja **The Ace Of Spades** in suggestivnem vokalu kakšnih **Cult**. Tovrstno rockovsko zmes dodatno ojača še odlična (vsaj za jugoslovanske standarde) produkcija. Skratka, zelo dober rock'n'roll album (tovrstnih bendov je v jugi ogromno!), ki v svoji zvočni ponudbi ne prinaša posebnih presežkov.

Glede na to, da neodvisne distribucije praktično ni, je najbolje pisati na naslov **Blind Dog Records**, p.p. 60, 41-020 Zagreb.

RAJKO

OMNIBUS

morda le kapne. Sicer pa se tudi ob tem primeru kažejo pomanjkljivosti našega političnega sistema, ki jih strankarski življenj oportuno sprejema. Namreč, kot polje političnega ni ekskluzivno izpostavljena skupščina, narobe, vse bolj se kot politični prostor uveljavljajo kuloarji. Iz mariborskih strankarskih logov je bilo slišati, da je tovrstno zavajanje volilcev politična taktika.

Skromno spominsko obeležje na Dobravi

Predsednik mariborskega Demosa Stanko Holc je dal podjetju IKA iz Maribora izdelati predračun za postavitve takšnega spomenika, kot je kamnita masa na Dobravi, za katero je samo surovina (kamen), uvožena iz Italije, stala 2,3 milijona din. Spomenik, ki zdaj stoji, je stal, na koncu, po obračunu vseh stroškov, skoraj 3 milijone dinarjev. Podjetje IKA je Demosu dostavilo predračun, po katerem bi vsi stroški, razen honorarja za projektanta, znašali okrog 1.230.000 dinarjev, kar je objektivno še vedno ogromno, a neprimerljivo manj kot so bili dejanski stroški.

Poglejmo torej nekaj okoliščin in dejstev, zaradi katerih je bil najbolj politični kamen tako drag.

Mariborski Demos je predlagal, predlog pa je podprl Družbeno politični zbor mariborske skupščine, naj skupščina obeleži vsa znana grobišča iz časa po drugi svetovni vojni. Ker je malo časa do spominskega dne 1. novembra, so predlagali, naj se skromno obeležje — zaenkrat samo eno — postavi na tezenski Dobravi. Kasneje, tako mariborski Demos, bi jih postavili povsod, kjer so znana grobišča. Nalogo je skupščina prepustila Izvršnemu svetu, ki je formiral delovno skupino. Na čelo so postavili dr. Igorja Krampača, člana IS. Skupina je naročila kamen v Italiji, odkoder je, menda zaradi ekspeditivnosti tamkajšnjih kamnosekov, bil tudi zelo hitro dostavljen. Predlog za prav ta kamen je prišel s strani direktorja pogrebnega podjetja, ki naj bi ga videl na nekem sejmu in se zanj navdušil. Demos je, ko so za to zvedeli, takoj protestiral, da ne bi, kot pravi Stanko Holc, za megalomanijo krivili njih. Takrat so trdili, da so se odločili za najboljšo in najcenejšo varianto. Dejstvo je, da dela nikoli niso bila razpisana in da je bilo edino resno vprašanje samo rok: 1. november.

Zgaga zaradi napačnega napisa ob odkritju skromnega obeležja je vsej stvari samo utrdila groteskni značaj. Kasneje so se začela utemeljevanja, kaj je prav in kaj ne, kaj je poceni in kaj drago. Dejstvo, ki drži, pa je, kot poudarja Holc, da natančne številke, koliko je stalo dobavsko obeležje, še danes ni. Pojavljalo se je veliko različnih števil, kar po njegovem mnenju ne pomeni nič dobrega. »Vsakič nam postrežejo z drugačnimi številkami, torej je nekaj narobe,« razmišlja Holc.

Dejstvo, da bi podjetje IKA, »naše, mariborsko«, postavilo »naš, pohorski« kamen za več kot pol manj denarja, ostaja. Vsaj milijon in pol dinarjev je, milo rečeno, razsipnost. In to razsipnost najslabše vrste, tjavendan. Razsipnost, ki budi nezaupanje. Razlogi, zaradi katerih je prišlo do takšne razsipnosti prav v obubožanem Mariboru, so prej kot človeške politične narave. Če je šlo za prestižno politično igrico, lahko zgolj ugotovimo, da je šlo tudi za osebno samozavest. Če je šlo še za kaj drugega, bo pokazal čas. In bo moral pokazati, zatrjuje Stanko Holc, predsednik mariborskega Demosa. Kajti, zavzemali se bodo, da pride z vsem v zvezi z dobavskim obeležjem, resnica na dan. A najprej, tako Holc, moramo stopiti skupaj, da uspe plebiscit. Seveda, kajti če pade, pade z njim tudi zdajnja oblast. In razprava o spomeniku ne bi bila več razprava. Edino, kar bi ostalo, bi bil spomenik.

SASO DRAVINEC

»Saj veste, kako je. Denar so porabile stranke. Mi ga pač moramo nekam skriti.« To je bil odgovor Lojzke Podvršnik, članice IS skupščine občine Maribor na vprašanje, kaj je z čudno zapisanimi 886.200 dinarji v re-balansu občinskega proračuna. O tem smo na tem mestu že pisali v prejšnji številki, kjer je stala tudi izjava Podvršnikove, da naj si najdemo poslanca, ki bo sprožil vprašanje o omenjeni zamegljeni vsoti v proračunu. Vprašanje je bilo sicer sproženo, nismo si »iskali« poslanca, ampak je vprašanje sprožil socialdemokrat Peter Lešnik. Na seji družbeno političnega zbora mariborske skupščine mu je načelnik oddelka za finance Marjan Makari odgovoril, a tako, bolj mimo. Ne Lešnik, ne kdo drug — kdo od liberalnih poslancev, ki bi se jim skrivanje visoke vsote za (vsaj delno) njihova projekta moralo zdeti sumljivo, na primer — ni vztrajal na podrobnejšem odgovoru, ker je bilo tiste srede v začetku novembra najnujnejše sprejeti mestni proračun. In so ga sprejeli, povišanega in vsaj na dveh mestih vprašljivega. O vprašljivosti mestnega proračuna smo, kot je bilo že omenjeno, pisali v novembrski številki Katedre. Takrat smo se spotaknili ob dve postavki, na vprašljivost katerih do zdaj nismo uspeli najti pravega odgovora, nasprotno, vprašanje o upravičenosti in natančnosti postavk v proračunu, je kvečjemu večja.

Še vedno spornih 886.200 din

O 886.000 dinarjih, skritih za drobna proračunska porabnika MKC in MARŠ, je jasno le to, da so bili porabljeni. Liberalni demokrat Fištravec se je po sprejemu (1?) proračuna pri načelniku Makariju pozanimal, kako je s temi sredstvi. Ta ga je podučil, da gre za denar, s katerim so odplačali (1?) bivšo SZDL. Dva tedna kasneje so bili Makarijevi odgovori manj natančni. Našega urednika je vabil, naj ga obišče, kjer da mu bo vse pojasnil. Podobno je na vprašanje o istih sredstvih odgovoril naš sodelavki. Načelo natančnosti in razumljivosti je Makari globoko potunkal.

Glava ga zaradi tega gotovo ne bo bolela, saj je malo možnosti, da bi še kdo gnjavil zaradi teh 886.000 din. Iz krogov blizu LDS in radia MARŠ je bilo slišati, da se bodo potuhnili in (najno) čakali, da kaj od teh sredstev

IGOR NADJAST

MOBITEL

Javno mobilno telefonsko omrežje

MOBITEL omrežje omogoča avtomatsko povezavo mobilnih telefonov v vozilih cestnega, železniškega, rečnega in prabalnega prometa z vsemi naročniškimi telefoni, vključenimi v mobilno ali v stacionarno telefonsko omrežje. Zveze vzpostavljamo avtomatsko v smeri: — od mobilnega naročnika do kateregakoli naročnika stacionarnega javnega telefonskega omrežja — od naročnika stacionarnega javnega telefonskega omrežja do kateregakoli mobilnega naročnika — med dvema mobilnima naročnikoma.

Naročniki javnega mobilnega telefonskega omrežja lahko uporabljajo vse storitve, ki jih svojim naročnikom omogoča stacionarno telefonsko omrežje v notranjem in mednarodnem telefonskem prometu.

SPOŠTOVANI TELEFONSKI NAROČNIKI!

V Ptt podjetju Maribor ugotavljamo, da imajo mnogi naročniki priključene na telefonsko omrežje telefonske aparate, ki bi jih morali zamenjati.

Gre za aparate brez ustreznega atesta, od katerih nekateri povzročajo motnje v telekomunikacijskem omrežju, kakor tudi za aparate starejšega tipa, pri katerih je izbiranje željene številke bistveno počasnejše, prav tako pa zanje že nastopajo težave pri zagotavljanju nadomestnih delov.

Zaradi navedenega smo sklenili, da vam v sodelovanju z Iskra Terminali ponudimo možnost za zamenjavo telefonskega aparata po sistemu staro za novo. Z vračilom starega aparata lahko izberete med družinama telefonskih aparatov ETA 80 in ETA 900, z 20 % popustom. Pri tem imate možnost, izbirati tip in barvo aparata.

Telefonski aparat vam zamenjamo pod enakimi pogoji tudi, če starega aparata ne vrnete, s tem pa niste upravičeni do 20 % popusta.

Poleg tega pa vam nudimo še izdelke iz dopolnilnega programa (ATOSS, BETA, SELECOM 04, ISKRAFAX) po maloprodajnih cenah.

NAROČILO

Če se boste odločili za zamenjavo, lahko to naročite na telefonski številki 37-851. V tem primeru vas bo obiskal naš tehnik ter opravil zamenjavo na mestu, kjer je priključen vaš telefon.

PLAČILO

Novega aparata vam ne bo treba plačati takoj. Aparat vam bomo zaračunali v mesečnem računu ptt storitev v dveh obrokih brezobrestno.

SERVIS-GARANCIJA

Servis telefonskih aparatov je zagotovljen pri ptt podjetju v času garancije in tudi vnaprej.

PTT PODJETJE MARIBOR p.o.

82101 MARIBOR, Slomškova trg 10 — Telefon: 0.0. (062) 25-141 — Telex: 33-213.YU PTT — Telefaks: 062/221-775
Ziro račun: 51800-601-23379